

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Kohti ennaltaehkäisevää perhetyötä

Varhaiskasvatuksen perhetyön kehittäminen Ylöjärvellä

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi YAMK
Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen
Opinnäytetyö
23.05.2014
Sanna Lammi

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

LAMMI, SANNA:

Kohti ennaltaehkäisevää perhetyötä.
Kehittämishanke varhaiskasvatuksen
perhetyön kehittämiseksi Ylöjärvellä

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin turvaamisen opinnäytetyö, 88 sivua, 3 liitesivua

Kevät 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda Ylöjärvelle ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvatuksen perhetyötä entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan, ja selkiyttää perhetyön tehtävää, toimintamallia ja tavoitetta.

Kehittämishanke toteutettiin toimintatutkimuksen avulla. Osaamista ja yhteistyötä haluttiin vahvistaa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnan keskuudessa ennaltaehkäisevän otteen vahvistamiseksi. Aineisto kerättiin fokusryhmähaastatteluilta, jotka pidettiin varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöille syksyllä 2013. Haastatteluilta kerättiin tietoa liittyen työntekijöiden näkemyksistä omasta ammatillisuudesta, varhaisesta puuttumisesta ja -tukemisesta, huolen puheeksiotosta sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen perhetyöhön. Kehittämishankkeen tueksi ja tavoitteen saavuttamiseksi hankkeeseen perustettiin moniammatillinen työryhmä. Fokusryhmähaastatteluista nostamani tulosten pohjalta hankkeeseen liittyvässä työryhmässä kokosimme ennaltaehkäisevän perhetyön mallia ja nostimme esiin toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla ennaltaehkäisevä ote perheiden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa vahvistuisi.

Kehittämistyön tuloksena syntyi ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli. Malli kuvaa, missä vaiheessa varhaiskasvatuksessa tai neuvolassa voidaan tarjota perheelle varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän tukea, ja miten toimitaan, kun todetaan, että perhe voisi hyötyä perhetyöntekijän tuesta. Toimenpide-ehdotuksiksi muodostuivat vanhemmuutta vahvistavat vanhempainillat, koulutus huolen puheeksioton vahvistamiseksi, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön tiivistäminen ja palveluverkoston kokoaminen.

Avainsanat: huolen puheeksiotto, kasvatuskumppanuus, varhaiskasvatuksen perhetyö, varhainen tukeminen, toimintatutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in social services

LAMMI, SANNA: Towards preventive familywork. The developmental project to develop Early Childhood family work in Ylöjärvi.

Master's Thesis in Social Services, Securing Child and Youth Welfare, 88 pages, 3 pages of appendices

Spring 2014

ABSTRACT

The aim of this research-based development project was to create preventive early childhood family work model to Ylöjärvi. The purpose of the development project was to improve the early childhood family work to be more preventive and to clarify the function, approach and objective of family work.

The development project was carried out using action research. The aim was to strengthen the know-how and co-operation among the early childhood educators and maternity clinic health cares to improve preventive way of work. The material was gathered in focus group interviews, that was carried out to early childhood education workers and maternity clinic workers in August 2013. With the interviews it was raised information about how the workers see their own professionalism, early intervention and early support, broach the concern and co-operation with early childhood education family work. A multi-professional team was founded to support the development project and to achieve the aim of the project. In The Multi-professional team we gathered together preventive model of early childhood family work by the results that I had brought out from the focus group interviews. We also come up with the action proposals that would strengthen the preventive way of working onsupport the families in early childhood education and in maternity clinic.

The result of the development work was to form preventive model of early childhood family work. The model describes when in early childhood education and in maternity clinic the support of early childhood education family worker can be offered. The model also describes how the process proceeds when it is noted that family could benefit of the help of family worker. The action proposal formed parents' evenings that strengthens parenthood, training to strengthen the broach of concern, to develop the co-operation between early childhood education and maternity clinic and gather together the services for families.

Key words: broach of concern, educational partnership, early childhood education family work, early support, research-based project

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	VARHAISKASVATUKSEN PERHETYÖ	8
2.1	Ennaltaehkäisevä perhetyö	8
2.2	Perhetyö varhaiskasvatuksessa	9
2.3	Kasvatuskumppanuus	14
3	PÄIVÄHOIDON JA NEUVOLAN ROOLI ENNALTAEHKÄISEVINÄ INSTITUUTIOINA JA TYÖNTEKIJÖIDEN AMMATILLISUUS	17
3.1	Päivähoidon perustehtävät ja varhaiskasvatustyön ammattillisuus	17
3.2	Neuvolan perustehtävät ja terveydenhoitajien ammatillisuus	18
3.3	Varhainen puuttuminen ja tuki	21
3.4	Huolen puheeksiotto	24
4	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISHANKKEEN KOHDEORGANISAATIO, TAVOITE JA TARKOITUS	28
5	TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	30
5.1	Osallistava toimintatutkimus	30
5.2	Kehittämishankkeen eteneminen	32
5.3	Työryhmätyöskentely	36
5.4	Fokusryhmähaastattelu	38
5.5	Teemahaastattelu	42
5.6	Tutkimuspäiväkirja	43
5.7	Haastattelujen analysointi	43
6	TUTKIMUSTULOKSET	46
6.1	Haastateltavat	46
6.2	Työntekijöiden näkemykset omasta ammatillisuudestaan	46
6.2.1	Perheiden asettamat haasteet varhaiskasvatushenkilökunnalle ja terveydenhoitajille	46
6.2.2	Työntekijöiden ammatillinen osaaminen	49
6.2.3	Koulutuksen tarve	51
6.3	Varhainen tukeminen ja huolen puheeksiotto	51
6.3.1	Varhainen tukeminen	52
6.3.2	Huolen puheeksiotto	53

6.4	Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän rooli ja yhteistyön kehittäminen	55
6.4.1	Hyväksi koetut asiat varhaiskasvatuksen perhetyössä	56
6.4.2	Toiveet varhaiskasvatuksen perhetyöltä	57
6.4.3	Muut kehittämisideat	59
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	61
8	ENNALTAEHKÄISEVÄN VARHAISKASVATUKSEN PERHETYÖN MALLI JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	67
8.1	Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli	67
8.2	Toimenpide-ehdotukset	70
9	POHDINTA	73
9.1	Kehittämisprosessin arviointi	73
9.2	Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallin ja toimenpide-ehdotusten arviointi	75
9.3	Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys	76
9.4	Lopuksi	78
	LÄHTEET	81
	LIITTEET	89

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta ja perhe-elämä ovat kokeneet rajuja muutoksia viime vuosikymmeninä. Muutos 1950 ja 1960 – lukujen maaseudun suurperheestä 2010-luvun moderniksi pienperheeksi on ollut suuri. (Lämsä 2009, 21-23.) Yhteiskunnalliset muutokset ja niiden vaikutukset perheiden elämään lisäävät tarvetta vanhempien tukemiseen. (Hujala, Puroila, Parrila, Nivala 2007, 115). Työn, vanhemmuuden ja mahdollisten muiden menojen yhteensovittaminen ei aina ole helppoa, varsinkaan sosiaalisen verkoston ollessa pieni. Kasvatusmallit, jotka on opittu omana kasvuaikana, eivät toimi, mutta myös mahdollisuudet luoda uusia toimintamalleja ovat rajalliset. Nykyiset vanhemmat edustavat sukupolvea, jotka eivät voi kasvattaa lapsiaan täysin niin, kuten heidät itsensä on kasvatettu. Lasten ja nuorten elämässä on myös uusia uhkatekijöitä, kuten erilaiset nettiyhteisöt, mikä tekee vanhemmuudesta aikaisempaa haastavampaa. Vanhemmat ovat valmiita luovuttamaan ainakin osan lastenkasvatusvastuusta alan ammattilaisille, tuntiesseenä itsensä epävarmoiksi kasvattajina. (Lämsä 2009, 21-23.) Vanhempien näkökulmasta perinteiset tukijärjestelmät ovat heikentyneet kyläyhteisöjen hajoamisen ja perheiden ja sukujen pienenemisen vuoksi. Yhteiskunnallisten tukijärjestelmien vastuulle on ainakin osittain siirtynyt tukea vanhempia heidän kasvatustehtävänsään. (Hujala ym. 2007, 115.) Toisinaan voi olla tärkeää, että tukea antavia aikuisia löytyy perheen ulkopuolelta (Lämsä 2009, 24). Varhaiskasvatuksen perhetyölle, ennaltaehkäisevänä ja matalakynnyksisenä varhaiskasvatukseen kuuluvana palveluna, on yhteiskunnassamme selvä tilaus.

Varhaiskasvatuksen perhetyö on suhteellisen uusi toimintamuoto, Ylöjärvellä se on aloittanut toimintansa elokuussa 2011. Varhaiskasvatuksen perhetyö on suunnattu päivähoitossa oleville lapsille, heidän perheilleen ja varhaiskasvatushenkilökunnalle. Perhetyön avulla vahvistetaan perheiden arjen sujumista, lasten kasvatusta ja vanhemmuutta. Varhaiskasvatuksen perhetyö on mm. vertaisryhmätyöskentelyä, perhekohtaista ohjausta ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan konsultointia.

Olen työskennellyt lastentarhanopettajana Ylöjärvellä vuodesta 2005 lähtien, ja lastentarhanopettajana teen yhteistyötä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän kans-

sa. Huoli lapsesta tai perheessä saattaa herätä varhaiskasvatuksessa jo varhain, mutta näihin varhaisen tuen tarpeisiin ei aina ole päivähoidossa resursseja tai tietotaitoa.

Varhaiskasvatuksen perhetyö oli kehittämishankkeeni alkaessa toiminut Ylöjärvellä reilun vuoden. Perhetyötä haluttiin kehittää entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Asiakasperheiden määrä oli syksyn 2012 aikana ollut sama kuin asiakasperheiden määrä edellisenä vuonna yhteensä. Asiakkuuksia oli niin paljon, että resurssit olivat riittämättömät vastaamaan varhaiskasvatuksen perhetyön tarvetta. Lisäksi asiakkuuksia tuli vielä useilta tahoilta; perhekeskuksesta, päivähoidosta, neuvolasta ja perheen oman yhteydenoton kautta. Toisten asiakasperheiden ongelmat olivat moninaisia ja kestäneet jo pitkään, jolloin varhaiskasvatuksen perhetyö ei pystynyt tarjoamaan enää riittävää tukea. Varhaiskasvatuksen perhetyön tavoitteena on varhainen ja matala interventio. Perheen huolta aiheuttaviin asioihin tulee pyrkiä puuttumaan matalalla kynnyksellä, ennenkuin huolet perheessä kasvavat kohtuuttoman suuriksi.

Merkittävässä roolissa ennaltaehkäisevän otteen toteuttamisessa ovat päivähoidon ja neuvolan työntekijät, jotka päivittäisissä keskusteluissa vanhempien kanssa pystyvät kuuntelemaan perheiden arjen murheita, ja yhdessä perheen kanssa pohdittua ratkaisuja arjen helpottamiseksi. (Keskinen & Virjonen 2004, 8 ; Lammi-Taskula & Varsa 2001, 74.) Päivähoito koskettaa jossain vaiheessa lähes kaikkia pikkulapsi perheitä, joten tämän palvelujärjestelmän avulla on mahdollista saada yhteys ja tuki luontevasti myös sellaisiin perheisiin, joissa tuelle on erityistä tarvetta (Keskinen & Virjonen 2004, 8). Lähes kaikki lapsiperheet asioivat neuvolas- sa. Lastenneuvola tavoittaa nekin perheet, jotka eivät osallistu päivähoitoon. (Heinä- mäki 2006, 75.) Terveystyöntekijät ovat näköalapaikalla tekemään havaintoja lapsiperheitä kuormittavista arjen tilanteista. (Hakulinen-Viitanen & Peltonen 2009, 159.)

Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda Ylöjärvelle ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli. Osaamista ja yhteistyötä halutaan vahvistaa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnan keskuudessa ennaltaehkäisevän otteen vahvistamiseksi. Varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnalle pidettiin neljä

fokusryhmähaastattelua syksyllä 2013. Haastatteluilla kerättiin tietoa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnalta liittyen heidän näkemyksiinsä ammatillisuudesta, varhaisesta puuttumisesta ja tukemisesta, huolen puheeksiotosta sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen perhetyöhön. Hankkeeseen perustettiin työryhmä, johon kuului lisäksi varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ja hänen esimiehensä, erityislastentarhanopettaja, varhaiskasvatuksen aluejohtaja ja neuvolan terveydenhoitaja. Fokusryhmähaastatteluista nostamieni tulosten pohjalta hankkeeseen liitetyvässä työryhmässä kokosimme ennaltaehkäisevän perhetyön mallin ja nostimme esiin toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla ennaltaehkäisevä ote perheiden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa vahvistuisi.

2 VARHAISKASVATUKSEN PERHETYÖ

2.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö

Perhetyö -nimikkeen alla voidaan tehdä työtä hyvin erilaisin menetelmin ja eri toimintamuodoin, eikä sitä ole helppo määritellä yksiselitteisesti. Heino, Hurtig ja Berg 2000 ovat selvittäneet lastensuojelun perhetyön moninaista käsittekkenttää. Puhutaan esim. ohjaavasta perhetyöstä, avohuollollisesta perhetyöstä, avotyöstä, toiminnallisesta avotyöstä, perhetukityöstä ja tehostetusta perhetyöstä. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 10.) Perhetyö on usein moniammatillista työtä, ja sitä tehdään monissa instituutioissa, kuten neuvoloissa, sosiaalitoimistoissa, lastensuojelulaitoksissa ja kouluissa. Perhetyötä toteutetaan niin julkisella sektorilla kuin eri järjestöissä ja seurakunnissa. Perhetyötä tehdään sekä perheiden että niiden jäsenien kanssa. Perheen kanssa työskennellään mm. auttamalla, palvelemalla ja aktivoimalla perhettä. (Vuori & Nätkin 2007, 7-8.) Työtavat ovat muotoutuneet paljolti sellaisiksi, mitä kunnan lastensuojelutyössä on tarvittu. Usein tarve on kohdistunut perheiden kokonaisvaltaiseen tukemiseen perheen omassa lähiympäristösä. (Reijonen 2005, 7.)

Perhetyössä keskeistä on lapsen edun turvaaminen. Valtaosa perhetyöstä kohdistuu lapsiperheisiin ja monesti keskeinen asiakas on juuri lapsi. (Vuori & Nätkin 2007, 9.) Perhetyön tehtävänä on selvittää tuen tarve, ja perhetyön avulla tuetaan ja ohjataan perhettä. Kun perhetyön tarkoitus on saada muutosta lasten asemaan, kasvattamiseen, huolenpitoon tai vanhemmuuteen, puhutaan muutokseen tähtäävästä perhetyöstä tai kuntouttavasta perhetyöstä. (Heino 2008, 46.) Heino (2008, 3, 62) on selvittänyt perhetyötä ja sen jäsentymistä. Heino päätyy selvityksessään jäsenysehdotuksiin, joissa eriytetään perhepalvelun ja perhetyön käsitteet. Peruspalvelujen yhteydessä olisi selkeämpää puhua neuvolan perhetyöstä, koulun perhetyöstä jne. Juridishallinnollisissa yhteyksissä käsite "lastensuojelun perhetyö" olisi tarpeeksi toimiva.

Ennaltaehkäisevillä sosiaali- ja terveystalveilla sekä lastensuojelun avohuollolla ja perhetyöllä pyritään edistämään perheiden hyvinvointia ja tukemaan perheitä niin, että lasten huostaanotoilta vältytään. Varhaisella tuella, ongelmien ennalta-

ehkäisemisellä sekä perhetyön avulla pyritään vastaamaan palveluntarpeeseen, jonka on voitu nähdä liittyvän mm. lasten ja nuorten ongelmien kasautumiseen, perheiden sosiaalisten verkostojen supistumiseen tai erityispalvelujen lisääntyneeseen tarpeeseen. (Heino 2008, 7.)

Ennaltaehkäisevää lastensuojelua ovat kunnan palvelut, joilla tuetaan lapsia, nuoria tai perheitä. Ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tehdään mm. neuvoloiden ja päiväkotien työntekijöiden toimesta. (Remsu 2007, 23). Ennaltaehkäisevällä perhetyöllä tarkoitetaan kaikkea sitä työtä, jolla pyritään ennaltaehkäisemään erilaisia ongelmia lapsiperheissä. Ennaltaehkäisevän perhetyön sisältö on pääasiassa ohjausta, neuvontaa ja valmennusta. Viime vuosina työmenetelmissä ovat lisääntyneet toiminallisuus ja vertaisryhmien käyttö. (Puonti, Saarnio, Hujala 2004, 248; Remsu 2007, 23.) Perheet hakeutuvat itse ennaltaehkäisevän perhetyön piiriin ja haluavat saada tukea. Perhetyö perustuu tällöin siis vapaaehtoisuuteen. (Heino ym. 2000, 58.) Vapaaehtoisuus on paras lähtökohta myönteisille muutoksille ja perheen kuntoutumiselle (Puonti ym. 2004, 248). Vaikka perhetyötä tarjotaan peruspalveluna perheille, kohdistuu se käytännössä erilaisissa riskitilanteissa oleville perheille (Heino ym. 2000, 58). Tämä kehittämishanke, ja perhetyö tässä kehittämishankkeessa, painottuu nimenomaan ennaltaehkäisevään toimintaan.

2.2 Perhetyö varhaiskasvatuksessa

Monessa kunnassa on yhteensovitettu päivähoitoa ja perhetyötä palvelujärjestelmän tasolla. Koska perhetyö vaatii omaa osaamista, hallintaa perhetyön menetelmistä sekä resursseja, on yhteistyötä tehostettu päivähoidon ja perhetyön palveluja yhdistämällä. Varhaiskasvatuksen perhetyön lähtökohtana on tarjota varhaista tukea perheille. Palvelut voidaan tuoda perheiden ulottuville jo ennenkuin perheen ongelmat ovat vaikeutuneet. (Heinämäki 2004, 51.) Päivähoidon ja neuvolan ennaltaehkäisevän perhetyön avulla pyritään auttamaan perheitä tarjoamalla moniammatillisen verkoston tukea ja perhetyöntekijän palveluita (Uusimäki 2005a, 14).

Varhaiskasvatuksen perhetyö on matalakynnyksistä ja ennaltaehkäisevää perheiden kokonaisvaltaista tukemista eri elämäntilanteissa, ja se on suunnattu päivä-

hoidossa oleville lapsille ja heidän perheilleen. Perheet ohjautuvat varhaiskasvatuksen perhetyöntekijälle mm. päivähoidon henkilökunnan kautta ja omasta aloitteestaan. (Jaakkola 2012, 22-23.) Varhaiskasvatuksen perhetyön käytännöt ja toimintatavat vaihtelevat kunnittain. Ylöjärvellä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän lyhytkestoisella tuella vahvistetaan perheen voimavaroja arjen sujumiseksi, tuetaan vanhemmuutta ja lasten kasvatusta. Haasteita perheessä voi olla esim. lapsen vaativa temperamentti, perheen muutostilanteet tai sujumattomuus lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa. Työmuotoja ovat mm. keskustelut, vertaisryhmätyöskentely, päivähoidon henkilöstön ohjaus ja koulutus, kotikäynnit ja vierailut vanhempainilloissa. Perhekohtainen työ sisältää toiminnallisia menetelmiä sekä keskusteluja vanhempien ja lasten kanssa. Yhteistyötä voidaan tehdä myös perheen lähiverkoston ja moniammatillisen yhteistyöverkon kanssa. Perheen voi tavata esim. omassa kodissa, päiväkodissa tai neuvolassa. (Juttila 2012, Juttila 2014).

Päivähoidon kasvattajat näkevät työelämän vaatimukset perheissä. Sen myötä he näkevät myös lasten pahoinvoinnin ja ovat asiasta huolestuneita. (Hujala 2004, 86.) Päivähoidossa päivähoidon henkilökunta ja lapsen huoltajat tapaavat toisiaan päivittäin. Kohtaamistilanteissa luodaan pohja tasavertaiselle ja luottavaiselle kumppanuussuhteelle ja kasvatusvastuun jakamiselle. Luottavaisessa kumppanuussuhteessa keskustellaan lasta tai perhettä koskevista asioista, ja molemmin puolin voidaan tuoda esiin asioita, jotka aiheuttavat huolta lapsen tai perheen tilanteessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31-32). Kun luottamus perheen ja työntekijän välillä on syntynyt, myös työntekijän vaikuttamismahdollisuudet lisääntyvät. Tiedon lisääntyminen palveluista, joita kunnassa on tarjolla, madaltaa perheiden omaa yhteydenottokynnystä. Päivähoidon työntekijöillä on suuri merkitys siinä, rohkenevatko vanhemmat ottamaan yhteyttä perhetyöntekijään, ja siinä, kuinka hyvin vanhemmat tietävät tällaisesta palvelusta. (Huisko 2006, 42, 43).

Erilaisia hankkeita liittyen varhaiskasvatuksen perhetyön kehittämiseen on käynnistetty useassa kunnassa. Koska kirjallisuutta varhaiskasvatuksen perhetyöhön liittyen on niukasti julkaistu, esittelen erilaisia hankkeita, jotka auttavat ymmärtämään perhetyön sisältöjä varhaiskasvatuksessa

Turun seudulla toteutettiin vuosina 2001-2003 päiväkodeissa Kasvuturve-projekti, jossa keskeisenä tavoitteena oli kehittää menetelmiä siihen, kuinka tuettaisi lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Projektiin kuului kaksi projektityöntekijää ja päiväkotien henkilöstö. Yhteistyön kautta haettiin vanhemmuutta tukevia tukimuotoja vanhemmille, joiden omat voimavarat olivat tilapäisesti rajalliset taatakseen hyvinvoinnin omille lapsilleen. Kasvuturve –projekti herätti ajattelemaan, kuka on päivähoidon asiakas. Entistä enemmän nähdään lapsi perhesysteemin osana, ja vanhemmat keskeisenä lapsensa kasvun vaikuttajina, mikä johtaa ymmärtämään päivähoidon asiakkaaksi lapsen ja hänen vanhempansa. Projekti jälkeen henkilökunta koki vanhemmuuden tukemisen tärkeämmäksi osaksi työtään kuin aikaisemmin. Työntekijöiden yhteistyötaidot vanhempien kanssa paranivat ja asioihin tartuttiin nopeammin projektin jälkeen. (Keskinen & Virjonen 2004, 8-9, Lyyra & Salmela 2004, 70-72).

Perhetyön mahdollisuudet päivähoidossa- hanke toteutettiin vuosina 2002-2004 yhteistyössä Oulun kaupungin päivähoito ja perhetyön tulosityksikön, ja Pohjois-Suomen Sosiaalialan osaamiskeskuksen Oulun toimintayksikön kanssa. Hankkeen päätavoitteena oli kehittää vanhempien sekä päivähoidon henkilökunnan yhteistyötä. Tavoitteina oli myös selkiyttää perhetyön käsitteitä ja tavoitteenasettelua, sekä kehittää perhetyön käytäntöjä ja työmenetelmiä päivähoidossa. Hankkeessa mukana olleet yksiköt lähtivät keksimään uudenlaisia työkäytäntöjä perheiden kanssa tehtävään työhön. Henkilökunnan koulutuksien ansiosta henkilöstön ammattitaito lisääntyi ja uusia työtapoja syntyi. (Hiitola –Moilanen 2004, 73-82.)

KIMPPA perhetyö päivähoidossa toteutettiin Hattulan kunnan ja Hämeenlinnan kaupungin yhteishankkeena 4.8.2003-31.12.2005. Hankkeessa työskenteli kolme perhetyöntekijää ja hankkeeseen osallistui pilotteina 13 päiväkotia. Hankkeen tavoitteena oli luoda helposti lähestyttäviä perhepalveluja päivähoitoon ja kehittää päivähoitoon perhetyön toimintamalli. Lisäksi haluttiin vahvistaa varhaisen huolen puheeksiottamisen keinoja päivähoidossa. Tavoitteena oli myös vähentää erityis päivähoidon tarvetta pitkällä aikavälillä sekä vahvistaa yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Työmuotoina oli mm. moniammatillinen yhteistyö, jossa päivähoidon työntekijä ja perhetyöntekijä toimivat tiiminä, ja näin mahdollistui perheen kokonaisvaltainen tuki. Asiakastapaamisissa oli mukana perhe, päivähoidon työn-

tekijä ja perhetyöntekijä. Palaverissa oli mahdollisuus keskustella perheen tilanteesta, sopia mahdollisesta työnjaosta ja luoda avoin ilmapiiri, jossa kaikki tietävät, mikä on perheen tilanne. Perhetyöntekijä pystyi mallintamaan perhelähtöisiä työtapoja päivähoiton työntekijälle samalla kun hän oppi itse päivähoiton työntekijöiltä. Perhetapaamisissa perheen ja perhetyöntekijän välillä mm. vahvistettiin vanhemmuutta ja kartoitettiin ja tuettiin perheen omia verkostoja. (Antikainen 2006, 3, 26-29, 38, 40, 42.)

Jotta entistä perhelähtöisempi asennoituminen työhön vahvistuisi, koulutettiin pilottipäiväkotien henkilökuntaa prosessinomaisilla koulutuksilla. Perhetyöntekijän kanssa mahdollistettiin keskusteluja ja konsultaatioita, työntekijöiden ja perhetyöntekijän välisen luottamuksen saavuttamiseksi. Hankkeessa pyrittiin vahvistamaan työntekijöiden omaa osaamista, ja näin vahvistettiin päivähoiton työntekijän identiteettiä perhetyössä ja luotiin heihin luottamussuhdetta. (Antikainen 2006, 26-29, 38, 42).

Marja-Leena Huisko on opinnäytetyönään (2006) kehittänyt päivähoiton perhetyötä Jyväskylässä, Kuokkalan alueella. ”Päivähoiton perhetyön kehittäminen Kuokkalan alueella” -kehittämishanke toteutettiin vuosien 2003-2004 aikana Jyväskylän Kuokkalan alueella, tarkoituksenaan kehittää uudenlaisia toimintamuotoja, joilla perheet saisivat tukea kasvatustehtävässään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Hankkeen toisena tavoitteena oli kehittää päivähoiton peruspalvelujen yhteyteen työmalli, jonka avulla perheet voisivat saada matalakynnyksellistä apua. Mallin tavoitteena oli auttaa perheitä tarttumalla lapsen kehityksen pulmakohtiin mahdollisimman varhain, auttamalla perheitä arkipäivän pulmatilanteiden hallinnan vahvistamisessa. Kolmantena tavoitteena oli kehittää päivähoiton, neuvolatoiminnan ja sosiaalityön välille yhteistyötä varhaisemman puuttumisen helpottamiseksi. (Huisko 2006, 1, 42-46.)

Hankkeessa lähdettiin kehittämään erilaisia työmuotoja päivähoiton perhetyöhön. Hankkeen tuloksia arvioitiin kyselylomake kyselyillä, jotka tehtiin vanhemmille ja henkilökunnalle. Tutkimuksen mukaan vanhemmat ja työntekijät olivat erittäin tyytyväisiä päivähoiton perhetyöhön. Päivähoiton perhetyön avulla pystyttiin auttamaan perheitä usein pienelläkin avulla ja näin tukemaan päivähoidossa olevi-

en lasten perheitä heidän kasvatustehtävässään. Hankkeen aikana luotiin uusia työ- ja toimintamuotoja perheiden ja lasten tukemiseksi päivähoitossa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Päivähoidon perhetyö-malliksi muotoutui kasvatuskumppanuuteen perustuva työ perheiden varhaiseksi tukemiseksi. Hankkeen aikana kehitetyillä työmenetelmillä kehitettiin päivähoiton työtapoja perhekeskeisimmiksi ja työntekijöiden ammattitaito lisääntyi. Päivähoidon perhetyön mahdollisuudet koettiin moninaisiksi ja hankkeesta saatuja kokemuksia hyödynnettiin jatkossa kehitettäessä päivähoitopalvelua Jyväskylässä. (Huisko 2006, 1, 42-46.)

Jyväskylän seudulla toteutettiin vuosina 2005-2008 Perhe-hanke, joka oli ennaltaehkäisevä ja lapsiperheiden hyvinvointia edistävä kumppanuushanke. Keskeisenä oletuksena oli, että vanhemmuutta tukemalla voidaan edistää lasten ja nuorten hyvinvointia. Hankkeen toimintamuodot perustuivat ylisektoriseen kumppanuuteen ja ammattilaisten ja vapaaehtoisten väliseen yhteistyöhön. Kumppanuutta toteutettiin kuntien alueelle perustetuissa perhepalveluverkostoissa kuntien eri toimialojen sisällä ja välillä, seurakunnan, julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä sekä vanhempien, ammattilaisten sekä vapaaehtoisten välillä. Kumppanuuden avulla kehitettiin perheille matalan kynnyksen ja varhaisen tuen palveluita ja toimintamuotoja. Toimintamuotoina olivat esimerkiksi neuvolan ja päivähoiton perhetyö, perheiden avoimet kohtaamispaikat, vertaisryhmät, perhevalmennus ja tapahtumat perheiden omilla asuinalueilla. Jyväskylän seudun Perhe -hankkeessa luotiin perhekeskustyön hyviä käytäntöjä. (Kemppainen, 2008, 4, 30.)

Perhelähtöinen ammatillisuus tarkoittaa sitä, että työntekijöiden ammatilliselle toiminnalle perheiden kanssa tehtävä yhteistyö on ensisijaisen tärkeää (Hujala ym. 2007, 119). Varhaiskasvatushenkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa (Koivula 2004, 73). Varhaiskasvatuksessa puhutaan yhteistyön sijaan kasvatuskumppanuudesta. Vanhempien ja henkilöstön välinen kasvatusyhteistyö käsitetään kasvatuskumppanuudeksi (Kaskela & Kekkonen 2006,11). Kotikasvatuksen tukeminen voidaan nähdä yhtenä perhetyön osa-alueena (Uusimäki 2005b, 20).

2.3 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilöstön tasavertaista vuorovaikutusta, ja sillä tarkoitetaan, että henkilöstö ja vanhemmat sitoutuvat ja toimivat yhdessä lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukemiseksi (Kaskela & Kekkonen 2006,11). Varhaiskasvatus on pienten lasten elämäntilanteissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta. Varhaiskasvatuksen tavoite on tukea lapsen kehitystä ja kasvatusta ja toimia kotikasvatuksen tukena (Nummenmaa & Karila 2011, 25; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) ohjaa valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen sisältöä ja laatua. Kuntien laatimia omia varhaiskasvatussuunnitelmia määrittää valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on velvollisuus tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään ja tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa. Asiaa määrittelee Laki lasten päivähoidosta ja valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. (Laki lasten päivähoidosta 2a§ 1983/304; Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista, 7.) Varhaiskasvatuksessa puhutaan yhteistyön sijaan kasvatuskumppanuudesta. Perhekohtaiseen kasvatuskumppanuuteen sisältyy paljon odotuksia, ja sen odotetaan olevan jotakin enemmän kuin yhteistyö (Kalliala 2012, 92).

Vanhempien asiantuntemus omaa lastaan koskevissa asioissa nähdään päivähoiton oleellisena lähtökohtana. Pääpaino henkilöstön toimenkuvassa on yhteistyö hoito- ja kasvatustehtävissä. Vanhemmat tulisi ottaa mukaan päivähoiton suunnitteluun, toteutukseen ja päätöksentekoon. (Hujala ym. 2007, 119, 122, 123.) Päivähoitokasvatuksen suunnittelu ja toteutus tulee perhelähtöisen ajattelutavan mukaan lähteä perheiden ja erityisesti lasten elämäntodellisuuden ja tarpeiden pohjalta (Hujala 2004, 85). Voimme vaikuttaa syvemmin ja merkityksellisemmin lapsen kehitykseen tekemällä yhteistyötä lapsen perheen kanssa. Suunnitellessamme lapsen varhaiskasvatusta ammattilaisten tulee tutustua perheeseen ja ottaa huomioon perheen arvot, kulttuuri ja tavoitteet. (Hamilton, Roach & Riley 2003, 225.)

Kasvatuskumppanuus perustuu sekä vanhempien että hoitohenkilökunnan asiantuntijuudelle. Vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten, kun taas henkilökun-

nalla on koulutuksen ja kokemuksen kautta ammatillista tietoa ja osaamista. (Heinämäki 2004, 30.) Yhteistyön ja vaikuttamisen suunta on tällöin molemminpuolista ja tasa-arvoista (Hujala ym. 2007, 116). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on myös tunnustaa mahdollisimman aikaisin lapsen mahdollinen tuen tarve jollakin kasvun, kehityksen tai oppimisen alueella ja luoda yhdessä lapsen vanhempien kanssa toimenpiteet lapsen tukemiseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32). Yhteistyön tavoitteenasettelussa on huomioitava myös perheiden erilaiset elämäntilanteet, lähtökohdat ja arvot. Yksittäinen perhe voi tarvita eri aikoina erilaista yhteistyön mallia; välillä tukea, neuvontaa ja ohjausta ja välillä kasvatuksellista kumppanuutta. (Hujala ym. 2007, 16.) Ammatillaiset kokevat vanhempiin muodostettavan suhteen samaan aikaan palkitsevana että haastavana. Perheet ja vanhemmat ovat erilaisia, mutta heidän osallistumisensa lapsensa varhaiskasvatukseen nähdään erityisen tärkeänä. (Baum, McMurray-Schwarz 2004, 57-58.)

Joskus kasvattajia saattaa jännittää ottaa puheeksi vanhempien kanssa lapsesta heränneitä huolia tai vaikeita asioita. Vaikka asia voi tuntua vaikealta, on huoli otettava puheeksi mahdollisimman pian. Olennaista huolen puheeksiotossa on se, millä tavoin asia esitetään. (Koivunen 2009, 157, 158.)

Kasvatuskumppanuus-käsite herättää myös kritiikkiä. Kasvatuskumppanuudessa korostetaan tasavertaisuutta, mutta päivähoidon työntekijät ovat kuitenkin viranomaisia ja vanhemmat asiakkaita. Asiantuntijatietaa perinteisesti arvostetaan sosiaali- ja terveystaloudissa, jonka vuoksi suhde vanhempiin voidaan nähdä epäsymmetrisenä. Päivähoiton työntekijät ovat kasvatustalouden ammattilaisia ja käyttävät valtaansa myös vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa. Tasavertaisuuden sijasta tavoiteltavampana voisi pitää keskinäistä arvontoa, kunnioittavaa suhtautumista ja luottamista. (Kalliala 2012, 93-94.) Kalliala toteaa, kuinka kasvatuskumppanuus voi toimia huonoiten juuri silloin kun sitä eniten tarvittaisiin. Jos vanhemmat tekevät tai jättävät tekemättä jotakin, mihin työntekijän tulisi lapsen edun nimissä puuttua, on puuttuminen vielä hankalampaa kasvatuskumppanuuden nimissä kuin ammatillisesta asemasta lähtien. Kolmanneksi kansainvälisissä yhteyksissä kumppanuuden "harrastaminen" yhdistetään työskentelyyn perheiden kanssa, jotka saattavat olla sosiaalisen tai etnisen taustansa vuoksi muita perheitä

huonommassa asemassa. Tällöin kumppanuus tarkoittaa perheiden neuvomista ja opettamista. Kalliala ehdottaakin, että epärealistisesta tasavertaisuusajattelusta tulisi luopua ja palata takaisin puhumaan vanhempien ja henkilökunnan välisestä yhteistyöstä. (Kalliala 2012, 94, 95.)

Perälä, Salonen, Halme ja Nykänen (2011, 86) ovat tutkineet vanhempien näkökulmasta, kuinka lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Tutkimuksen mukaan vanhempien oli helppo puhua huolistaan mm. neuvolan terveydenhoitajien sekä päivähoidon ja kerhotoiminnan työntekijöiden kanssa. Vanhempien kanssa tulisikin keskustella aktiivisesti heitä askarruttavista huolista ja tällä tavoin tunnistaa jo varhain tukea tarvitsevat perheet.

Kaukoluoto (2010, 3) toteaa, kuinka varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on ollut maamme tutkimuksen ja kehittämisen kestoteema. Yhteistyöhön on kehitetty erilaisia ohjeita ja työvälineitä. Kuitenkin käytännössä yhteistyö on riippunut mm. päiväkodin työntekijöiden kyvykkyydestä yhteistyöhön sekä vanhempien halukkuudesta tai mahdollisuuksista osallistua yhteistyöhön. Epäselvyyttä on myös siitä, mitä yhteistyön tulisi sisältää.

3 PÄIVÄHOIDON JA NEUVOLAN ROOLI ENNALTAEHKÄISEVINÄ INSTITUUTIOINA JA TYÖNTEKIJÖIDEN AMMATILLISUUS

3.1 Päivähoidon perustehtävät ja varhaiskasvatustyön ammatillisuus

Päivähoidon perustehtäviin sisältyy lasten hoito, kasvatusta ja opetus. Lisäksi perustehtäviin voidaan lukea vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö, verkostotyö ja lastensuojelun tukitoimi. Lasten hoitoon liittyy huolehtiminen lapsen perustarpeista sekä hoiva, tapa, jolla lasta hoidetaan lämpimässä vuorovaikutuksessa. Kasvatusta ja pedagogiikka liittyvät vahvasti toisiinsa. Verkostotyö on tärkeää lapsen kehityksen tukemisessa ja lapsen kokonaisvaltaisen näkemyksen saamiseksi. Päiväkotiryhmä sinänsä, sekä päivähoidossa annettava varhaiskasvatusta ja esiopetus, toimivat lastensuojelun tukitoimena. Perustehtävät liittyvät toisiinsa lapsen ja perheen tilanteen mukaan vaihdellen, eikä niitä voida erottaa toisistaan. (Koivunen 2009, 11-17.)

Perinteisesti päivähoiton asiakkaaksi on nähty lapsi, mutta entistä enemmän on perusteita nähdä lapsi osana perhesysteemiä, jossa vanhemmat toimivat keskeisinä lapsensa kasvun edistäjinä. Päivähoidon asiakkaina voidaankin näin ollen pitää lasta ja hänen vanhempiaansa. Vanhempia arvostellaan julkisuudessa mm. rajojen asettamisesta lapsilleen tai oikeiden kasvuvirikkeiden tarjoamisesta. Oman haasteensa muodostavat perheet, joissa vanhemmilla on mielenterveys- tai muita terveysongelmia tai perheet, jotka tarvitsevat lastensuojelullisia tukitoimia. Päivähoidossa työskennellään monenlaisten perheiden kanssa ja henkilökunta tarvitsee välineitä auttamistyöhön entistä enemmän. (Keskinen & Virjonen 2004, 8, 9.)

Hujala, Puroila, Parrila & Nivala (2007, 97) ovat jäsentäneet ammatillisuus käsitettä seuraavasti: Ammatillisuus on:

>Työntekijöiden näkökulmasta ajatteluun, tunteisiin ja mielikuviin koulutuksen ja työkokemuksen kautta piirtynyt kuva omasta työstä. Työntekijällä on ammatillinen identiteetti, kuva itsestä, omista taidoistaan, vahvuuksistaan ja kehittämistarpeistaan ammatinharjoittajana.

> Käytännön toimintaa, joka konkretisoituu arkipäivän työssä ja toimintakäytännöissä.

Ammatillisuuteen varhaiskasvatuksessa liittyy yksilöllinen ulottuvuus ja yhteiskunnallinen ulottuvuus. Yksilölliseen ulottuvuuteen kuuluu työntekijä ja työntekijäyhteisö, johon voidaan katsoa kuuluvan työntekijöiden toimintakäytännöt ja yksilölliset ja yhteisölliset arvot ja merkitykset. Yhteiskunnalliseen ulottuvuuteen liittyy yhteiskunnalliset toimenpiteet esim. resurssit ja yhteiskunnassa vallitsevat arvot ja merkitykset esim. kasvatukseen liittyvät arvot. Ulottuvuudet eivät ole pysyviä tiloja vaan muutos yhdessä osiossa vaikuttaa myös toiseen. Kasvatustyö edellyttää teoreettista tietoa lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta sekä tietoa ympäröivästä yhteiskunnasta. Varhaiskasvatustyöhön liittyy kasvatusta, tutkimusta ja jatkuva oman työn kehittäminen. Vaikka varhaiskasvatustyö edellyttää työntekijän vahvaa ammatillista osaamista, pidetään lasten vanhempia asiantuntijoina omaa lastaan koskevilla asioilla. Varhaiskasvattajan tulee kyetä erittelemään, mihin hänen oma toimintansa perustuu sekä, mihin hänen sisältöalueita ja menetelmiä koskevat valintansa perustuvat. Ammatillisuus varhaiskasvatuksessa on konkreettisesti sitä, miten varhaiskasvatustyötä tehdään käytännössä. (Hujala ym. 2007, 97-98, 102, 109.)

Tämän päivän kasvattajat elävät tietotulvassa, jossa tarjolla on monenlaista, jopa ristiriitaista tietoa lapsen kasvatuksesta. Varhaiskasvattajan tärkeäksi ammatillisen osaamisen määreeksi nouseekin kyky refleктоivaan ajatteluun ja taito valintojen tekemiseen. (Hujala ym. 2007, 110.) Sosiaali-, kasvatusta-, ja terveystyössä on erityisesti 2000-luvulla kehitetty erilaisia ehkäiseviä väliintulon menetelmiä. Lasten ja perheiden hyvinvointipalveluihin on liitetty käsitteitä, kuten varhainen puuttuminen ja varhainen tuki sekä kasvatuskumppanuus ja vanhemmuuden tukeminen. (Remsu, 2007, 28.)

3.2 Neuvolan perustehtävät ja terveydenhoitajien ammatillisuus

Neuvolassa tehtävä työ on keskeinen osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä. Äitiys- ja lastenneuvolat tavoittavat lähes kaikki lasta odottavat ja alle kouluikäisten lasten perheet ja harjoittavat näin universaalista palvelua. (Hakulinen-Viitanen,

Pelkonen & Haapakorva 2005, 21). Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004 on sosiaali ja terveystieteiden ministeriön julkaisema opas lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä. Oppaan mukaan lastenneuvolan tehtävät voidaan nähdä kolmella eri tasolla: lapsen ja perheen tasolla, terveyskeskuksen tasolla ja kunnan ja yhteiskunnan tasolla. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 21-22).

Lapsen ja perheen tasolla lastenneuvolan tehtävänä on seurata ja tukea lapsen kehitystä, huolehtia rokotusohjelman mukaisista rokotuksista ja ylläpitää lapsen rokotussuojaa sekä mahdollistaa ajantasaisen ja tutkimukseen perustuvan tiedon saamisen vanhemmille liittyen lapseen, perheeseen tai terveyden edistämiseen. Lastenneuvolan tehtävänä on myös mahdollistaa vanhemmille tukea vanhemmuuteen ja parisuhteeseen perheen toimivuuden vahvistamiseksi, sekä tukea vanhempia turvallisen aikuisuuden sisältävään ja lapsilähtöiseen kasvatustapaan. Lisäksi neuvolassa tulisi tunnistaa ajoissa epäsuotuisan kehityksen merkit lapsessa, perheessä tai elinympäristössä ja puuttua varhain tekijöihin, jotka vaarantavat terveyttä sekä ohjata lapsi tai perhe tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai hoitoon. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 21-22; Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta, 14§).

Terveyskeskuksen tasolla lastenneuvolan tehtävänä on perehtyä vastuualueen perheisiin ja näiden elinoloihin ja varmistaa vanhempien osallistuminen neuvolapalveluiden kehittämiseen. Vanhemmille tulee varmistaa myös riittävä vertaistuen saanti. Neuvolan tehtävänä on lisätä terveyden tasa-arvoa ja osallistua vammaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten hoidon järjestämiseen ja koordinointiin. Neuvolan palvelut tulee järjestää siten, että turvataan moniammatillinen yhteistyö ja perheiden saamien palvelujen jatkuvuus sekä tehdään tarvittaessa aloitteita toimintamallien luomiseksi moniongelmaisille perheille. Neuvolan tehtävänä on seurata ja arvioida neuvolatoiminnan tuloksia, prosesseja ja toimintaedellytyksiä ja kehittää neuvolapalveluja ja henkilökunnan ammattitaitoa. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 21-22).

Kunnan ja yhteiskunnan tasolla lastenneuvolan tehtävänä on tuntee kunnan lapsiperheiden palvelut ja perheisiin liittyvä suunnittelu ja päätöksenteko sekä seurata

yhteisön ja ympäristön turvallisuutta sekä erilaisten tekijöiden vaikutusta perheiden terveyteen. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 21-22).

Neuvolan tavoitteena on turvata lapselle mahdollisimman suotuisa kehitys, terveys ja hyvinvointi. Lapsen edun turvaamiseksi neuvolan tavoitteena on vanhemmuuden jaksamisen ja osaamisen tukeminen. Perhekeskeinen ajattelu tarkoittaa sitä, että vanhempien tieto ja taito oman perheensä asiantuntijoina on lähtökohtana neuvolatoiminnalle. Yksilöllinen ja asiakaslähtöinen toiminta edellyttää perheen tuntemista, vanhempien kunnioittamista, tilanneherkkyyttä sekä luottamuksen hankimista. Työntekijän ammattitaitoon kuuluu, ottaa asiat esille niin, ettei työntekijä syyllistä, moiti tai hylkää asiakasta tunnetasolla. (Lastenneuvola perheiden tukena 2004, 22- 23). Valtioneuvoston asetuksen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta on tarkoitus varmistaa neuvolapalveluiden laadultaan yhtenäinen ja lapsiperheiden tarpeet huomioon ottava toteuttamisen kaikissa kunnissa (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta, 1§).

Terveydenhoitajan ammatillinen osaaminen voidaan määritellä siten, että se sisältää koulutuksen tuottamat työelämässä tarvittavat terveydenhoitajan valmiudet (Haarala & Tervaskanto-Mäentausta 2008, 29). Keskeisiä osaamisalueita terveydenhoitajan työssä on viisi. Nämä ovat Haarala & Tervaskanto-Mäentaustan (2008, 33) mukaan eettinen toiminta terveydenhoitotyössä, terveyden edistämisen- ja kansanterveystyö, tutkimus- ja kehittämistyö ja johtaminen terveydenhoitotyössä, monikulttuurinen terveydenhoitotyö sekä terveydenhoitotyö elämäntulun eri vaiheissa.

Yhteiskunnan ja perheiden rakenteellisten muutosten myötä terveydenhoitajien työn vaatimukset ovat muuttuneet ja lisääntyneet (Haarala, Honkanen, Mellin & Tervaskanto-Mäentausta 2008, 9). Terveydenhuollon ammattilaisen tulee kehittää omaa osaamistaan. Myös työnantajien pitää sitoutua työntekijöidensä kehittämiseen. Työkokemuksen myötä valmiudet analysoida ja kehittää omaa osaamista kehittyä. (Haarala & Tervaskanto-Mäentausta 2008, 38.) Neuvolan kehittämis- ja tutkimuskeskuksen ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön yhteistyössä tekemän valta-

kunnallisen neuvolatyön selvityksen (2004) mukaan terveydenhoitajat ja lääkärit tiedostivat hyvin omia tarpeitaan täydennyskoulutukselle. Terveydenhoitajista yli puolet toivoi koulutusta vanhemmuuden ja parisuhteen tukemisesta ja varhaisesta puuttumisesta ja lähes puolet arvioi tarvitsevansa koulutusta mielenterveydestä, väkivallasta, seksuaaliterveydestä ja lapsen oppimisvaikeuksista. (Hakulinen-Viitanen ym. 2005, 119).

3.3 Varhainen puuttuminen ja tuki

Varhainen puuttuminen ymmärretään toimimiseksi mahdollisimman varhain, avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä asianomaisten kanssa. On hyvä toimia silloin, kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on runsaasti. (Heinämäki 2004, 56-58.) Varhainen tuki viittaa lapsen varhaisvuosina tapahtuvaan tukemiseen ja tukitoimiin, jotka aloitetaan mahdollisimman varhain (Heinämäki 2006, 9). Ongelmat on havaittava varhain, jotta riskiryhmään kuuluvia lapsia voidaan tukea varhaisessa vaiheessa. (Marklund, Andershed, Andershed, Kalland, Kouvo-nen, Ogden, Oldrup, Sundell, Simic & Söderström 2012, 7). Varhaisen tuen työs-sä pyritään puuttumaan lapsen hyvinvointiin vaikuttaviin riskitekijöihin ennen- kuin ne muuttuvat suuremmiksi ongelmiksi. (Lindqvist, Koskinen, Kähkönen, Pesonen, Kruskopf, Monto & Virtanen 2008, 11-12). Varhainen tuki estää lapsen vaikeuksien kasaantumista ja pitkittymistä, joten on tärkeää aloittaa tukitoimet heti kun tuen tarve on havaittu (Heinämäki 2006, 10.)

Varhaisen tuen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Tavoite saavutetaan tukemalla vanhemmuutta ja perhettä, mutta kuitenkin niin, että lapsi on toiminnan keskiössä. (Lindqvist ym. 2008, 15.) On kuitenkin huomioitava, että kaikki lasten ongelmat eivät ilmene vielä varhaislapsuudessa. Tällöin varhainen puuttuminen liittyy en-simmäisten oireiden ilmaantumiseen. Tutkimusten mukaan, vasta kouluiässä aloi-tetut interventiot eivät ole yhtä tuloksellisia kuin ennen kouluikää aloitetut väliin-tulot (Huhtanen 2004, 189). Pienemmät lapset ovat vastaanottavampia kuin isommat lapset, joten apu tehoaa paremmin pieniin lapsiin (Marklund ym. 2012, 7).

Kaukoluoto (2010, 217) tekee eron varhaisen tuen ja varhaisen puuttumisen käsitteille seuraavasti. Hän näkee varhaisen tuen käsitteen asiakaslähtöisempänä ja avoimempana kuin varhaisen puuttumisen käsitteen. Puuttuminen on käsitteenä enemmän hallinto- ja asiantuntijalähtöinen. Lindqvist ym. (2008, 16-17) näkee varhaisen puuttumisen toimintana ennen varhaista tukemista. Varhainen tukeminen toteutuu esim. tarjoamalla tai kehittämällä perheelle heidän tarpeitaan vastaavia palveluja. Varhainen tuki toteutuu ajallisesti varhain ja varhaisella tuella vahvistetaan lapsen hyvinvointia suojaavia tekijöitä ja heikennetään riskitekijöitä. Varhainen puuttuminen toteutuu Lindqvist ym. mukaan yksilötasolla ja yhteisötasolla, silloin kun lapsen, vanhemman tai perheen riskitekijöihin puututaan mahdollisimman aikaisin. Perhettä tuetaan varhaisen tuen asenteella esim. palveluihin ohjaamisella tai kohdennetuilla yksilö- tai ryhmätoiminnoilla. Yhteisötasolla lapsiperheiden elinympäristöä uhkaaviin tekijöihin puututaan yhdessä kaikkien alueen toimijoiden kanssa. Mahdollistetaan mm. vertaistuen mahdollisuuksia ja vahvistetaan sosiaalisia verkostoja.

Yhteistyö peruspalveluja tuottavien yksiköiden ja lastensuojelun työntekijöiden välillä on tärkeää, jotta ongelmiin päästään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lasten ja nuorten ongelmat pyritään havaitsemaan ja korjaamaan jo neuvoloiden, päiväkotien ja koulujen toimesta. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 98.) Varhaisella puuttumisella pyritään ennaltaehkäisemään ongelmien syntyä, ja taas toisaalta varhainen puuttuminen on korjaavaa toimintaa. Päivähoito on jo sinänsä ongelmia ennaltaehkäisevä instituutio tarjotessaan vanhemmille mahdollisuuden työhön ja turvatessaan lapsille kasvatuksen, hoidon ja opetuksen. Erityisen tuen havaitseminen ja siihen puuttuminen on taas korjaavaa toimintaa. (Huhtanen 2004, 45.) Jotta tuen tarve osataan havaita, tarvitaankin lapsen kehityksen hyvää tuntemista (Heinämäki, 2006, 10).

Kaukoluoto mainitsee väitöskirjassaan, kuinka tärkeä varhaisen tuen menetelmä on "herkkä ja monikorvainen kuuntelu". (Kaukoluoto, 2010, 219.) Ennaltaehkäisevän lastensuojelun toteuttamisen edellytyksenä on kuuntelemisen taito. Päivähoidossa tulisi puuttua heti juuri niihin tilanteisiin, kun vanhempi aamulla tuskastuneena tuo lapsiaan hoitoon ja mainitsee, kuinka vaikeita aamulähdöt heidän perheelleen ovat. Kuunteleva ammattilainen tarttuu tilanteeseen ja alkaa keskustella

aamujen vaikeuksista vanhemman kanssa. Tilanteet saatetaan helposti ohittaa, vaikka nämä ovat juuri niitä hetkiä, joissa ammattilaisella olisi paikka varhaiseen tukemiseen. Myös Duncan, Bowden ja Smith tulivat tutkimuksessaan siihen johtopäätökseen, että ammattilaisilta tai toisilta vanhemmilta saatu epämuodollinen tuki ja epämuodolliset kohtaamiset olivat niitä, jotka vanhemmat kokivat merkitykselliseksi, ja joilla yhteistyö vanhempien ja ammattilaisten välillä rakennettiin luottavaiseksi. (Duncan, Bowden ja Smith 2006, 11.)

Esteenä varhaiselle tuelle voi olla pienten lasten kanssa työskentelevien asenne. Työntekijät eivät välttämättä puutu ongelmiin, koska ongelmien odotetaan osalla lapsista häviävän iän myötä. Toiseksi, eri osapuolet arvioivat lapsen toimintakyvyn tasoa tai ongelmia eri tavoin. Lasten vanhempien ja lapsen kanssa työskentelevien ammattilaisten näkemykset voivat olla erilaiset. Kolmanneksi varhaisella diagnosoimisella saattaa olla joskus kielteisiä vaikutuksia, eikä tämän vuoksi puututa lapsen tuen tarpeisiin. Varhaisen tuen etuna taas voidaan pitää matalakynnyksisyyttä, jolloin vanhemmat voivat itse pyytää apua lapsen ongelmien arviointiin. Apua onkin hyvä olla saatavilla lähellä lasta. Esiopetuksessa ja neuvolassa on ainutlaatuinen mahdollisuus tunnistaa ja ennaltaehkäistä tuen tarpeita ja tarjota tukea kehittymiseen ja oppimiseen. (Marklund ym. 2012, 8-10.)

Varhaiseen tukeen liittyy ennaltaehkäisevä, riskitekijöiden tunnistamiseen liittyvä näkökulma. Varhainen tuki edellyttää lapsen tukemista yksilöllisesti osana perusrarkea sekä työyhteisössä tietoista toiminnan arviointia ja kehittämistä varhaisen tuen suuntaan. (Heinämäki, 2006, 9.) Jotta perhe voidaan kohdata varhaisen tuen asenteella, vaaditaan vahvaa ammatillisuutta. Ongelmiin tarttuminen ja huoleen reagoiminen edellyttää suurta ammatillista osaamista. Vuorovaikutusvastuu on ammattilaisella, joka näkee asiakkaan ja ottaa rohkeasti puheeksi, sen mitä näkee. Ammattilaisella on oltava ammatitaito ja rohkeutta kuunnella asiakasta ja kyky tunnistaa omat rajansa auttajana. Huolen puheeksiotto on tapa, jolla varhaista puuttumista voi toteuttaa asiakasta kunnioittavasti. (Lindqvist ym. 2008, 19, 25.)

3.4 Huolen puheeksiotto

Huolen puheeksiottamisen menetelmä on kehitetty apukeinoksi, kun perheen kanssa tulisi ottaa huoli puheeksi. Menetelmän tavoitteena on helpottaa työntekijöiden kynnystä puuttua varhain huolen aiheisiin, joita he työssään kohtaavat. Menetelmä on suunnattu erityisesti lasten ja nuorten kanssa työskenteleville, kuten päivähoidon, äitiys- ja lastenneuvolan sekä koulun työntekijöille. (Eriksson & Arnkil 2009.) Iris Haapo (2009) on tutkinut huolen puheeksiottamisen työtapaan liittyneen koulutuksen vaikuttavuutta ja työntekijöiden kokemuksia varhaisen puuttumisen työskentelytavoista ja huolen puheeksiottamisen työtavasta. Tutkimus toteutettiin tekemällä kysely sosiaali-, terveys-, opetus-, ja nuorisotoimen henkilöstölle. Kyselyyn vastasi 813 työntekijää. Huolen puheeksioton koulutus koettiin kaikilla toimialoilla hyödylliseksi ja tyytyväisimpiä koulutukseen olivat varhaiskasvatuksen parissa toimivat henkilöt. Yli 95% kaikista koulutuksen käyneistä kokivat koulutuksen vaikuttaneen omaan työtapaan ja pitivät työkäytäntöä hyvänä tapana toimia työssään. (Happo 2009, 7).

Huolen puheeksiotto sisältää puheeksioton ennakointimenetelmän, joka soveltuu käytettäväksi silloin, kun työntekijä tarvitsee rohkaisua siihen, millä tavalla ottaa lasta tai nuorta koskevan huolen puheeksi perheen kanssa. Huolen puheeksioton menetelmä on ollut käytössä ja sitä on kehitetty mm. eri hankkeissa ja koulutuksissa useita vuosia. Mukana on ollut useita eri tahoja, jotka työskentelevät lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. Huolen puheeksiottamisista on koottu 349 tapausta käsittävä aineisto. Aineiston avulla saadut kokemukset ja tulokset vahvistavat menetelmän käyttökelpoisuutta. (Eriksson & Arnkil 2009, 7, 18-19).

Keskeistä huolen puheeksioton ennakointimenetelmässä on, että työntekijä ottaa lapsen huoltajien kanssa puheeksi oman näkökulmansa perheen tai lapsen huolesta sen sijaan, että puhuisi lapsen tai perheen ongelmista. Työntekijä osoittaa huolensa ja pyytää vanhemmilta apua, jotta yhteistyössä saataisiin huoli pienemmäksi. Olennaista on, että perhettä / lasta ei määritellä ongelmaksi, vaan sävy on huolestunut. Yhteistyö ja vuorovaikutuksen jatkuminen tulevaisuudessa on todennäköisempää, kun asia esitetään kunnioittavasti ja asianomaisille tukea tarjoten. Toinen keskeinen seikka menetelmässä on puheeksiottoa koskevien ennakointien

tekeminen. Ennakointi auttaa työntekijää pohtimaan eri toimintavaihtoehtoja ja niistä mahdollisesti syntyviä seuraamuksia. (Eriksson & Arnkil 2009, 7, 12).

Huolen puheeksioton menetelmä sisältää lomakkeen, jossa on kolme osaa. Kaikki kolme osaa sisältävät joukon kysymyksiä. Ensimmäisen osan kysymyksiä on tarkoitus pohtia silloin, kun työntekijä kokee, että puheeksiottaminen olisi tarpeellista. Tässä vaiheessa käydään läpi kysymyksiä, jotka helpottavat huolen jäsentämistä kysyjälle itselleen. Pohditaan esim. mistä asiasta työntekijä on lapsen / nuoren tilanteessa huolissaan ja mitä tapahtuisi, jos huolta ei otettaisi puheeksi. Toisen vaiheen kysymyksiä on tarkoitus pohtia juuri, kun on valmistautumassa tapamaan lapsen / nuoren huoltajat. Nämä kysymykset auttavat työntekijää löytämään arvostavan, työntekijälle luontaisen tavan ilmaista huolensa. Kolmannen vaiheen kysymykset on tarkoitettu pohdittavaksi sen jälkeen, kun huoltajien kanssa on keskusteltu. Näiden viimeisten kysymysten tavoitteena on arvioida käytyä tilannetta. (Eriksson & Arnkil 2009, 12-17).

Huolen käsitettä voi selventää huolen vyöhykkeistön avulla. Vyöhykkeistön avulla työntekijä voi arvioida lasta / nuorta koskevan huolensa astetta, ja kuinka hän kokee omien auttamismahdollisuuksiensa riittävän sekä tarvitseeko lapsi / nuori mahdollisesti lisätukea. (Eriksson & Arnkil 2009, 25). Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2009) on esitetty taulukossa 1.

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehtymässä.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.	
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrollin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin* lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.	

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa

Taulukko 1: Työntekijän kokeman lasta/nuorta koskevan huolen vyöhykkeistä (Eriksson & Arnkil 2009).

Huolettomassa tilanteessa (1) työntekijän mielestä lapsen asiat ovat hyvin. Lapsella on esim. normaalit kasvuolosuhteet, hän kasvaa, kehittyy ja oppii normaalisti. (Eriksson & Arnkil 2009, 26).

Pienen huolen alueella (2-3) tilanne herättää pientä huolta. Työntekijöillä on vahva usko omiin auttamismahdollisuuksiinsa, vaikka huolta saattaa esiintyä useasti. Tällä vyöhykkeellä on hyvä mahdollisuus puuttua varhain. Työntekijä kokee, että alueen huolet on suhteellisen helppo ottaa puheeksi huoltajien kanssa ja niihin voi tarjota omaa tukea. (Eriksson & Arnkil 2009, 26).

Harmaalla vyöhykkeellä (4-5) huoli on tuntuva ja kasvavaa. Työntekijät kokevat, että heidän omat auttamismahdollisuutensa ovat vähissä tai ne on jo käytetty. Työntekijä voi kokea asiakkuuden kuormittavana ja kaipaa lisää voimavaroja, mutta on samalla epävarma "riittävästä näytöstä". (Eriksson & Arnkil 2009, 26).

Suuren huolen alueella (6-7) työntekijä arvioi lapsen olevan vaarassa. Omat auttamiskeinot ovat lopussa ja huoli on tuntuva. Suuren huolen vyöhykkeellä työntekijä arvioi, että lapselle / nuorelle käy huonosti, ellei tilanteeseen saada heti muutosta. Tilanne pakottaa ottamaan yhteyttä esim. sosiaalityöntekijään tai poliisi-

siin. Tässä mielessä tällä ns. kriisivyöhykkeellä on helpompi tarttua toimeen kuin esim. harmaalla vyöhykkeellä. (Eriksson & Arnkil 2009, 26).

4 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISHANKKEEN KOHDEORGANISAATIO, TAVOITE JA TARKOITUS

Ylöjärvi on noin 32 000 asukkaan kaupunki Pirkanmaalla. Ylöjärvi on kasvanut voimakkaasti ja kaupungissa asuu paljon lapsiperheitä. Kunnallisessa päivähoitossa Ylöjärvellä on noin 2000 lasta ja työntekijöitä noin 400. Perhe- ja sosiaalipalvelujen painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ. (Ylöjärven kaupungin internet-sivut 2014.)

Ennaltaehkäisevää perhetyötä Ylöjärvellä tarjoaa varhaiskasvatuksen perhetyö, kotipalvelun perhetyö ja nopean puuttumisen perhetyö. Varhaiskasvatuksen perhetyö on suunnattu varhaiskasvatuksessa oleville lapsille ja heidän perheilleen. Kotipalvelun perhetyötä toteutetaan ohjauksellisena apuna tai tilapäisenä lastenhoitoapuna. Kotipalvelun ennaltaehkäisevä perhetyö tarjoaa tukea vanhemmuuteen liittyvissä asioissa, ja palveluun ohjaututaan yleensä viranomaistahon suosituksella. Kotipalvelun tilapäinen lastenhoitoapu on tarkoitettu kaikille apua ja tukea tarvitseville perheille. (Kotihoidon perhetyö Ylöjärvellä esite.) Nopean puuttumisen perhetyö on suunnattu 7-17 vuotiaille lapsille/nuorille ja heidän perheilleen. (Ylöjärven kaupungin internet-sivut 2014.)

Kehittämishankkeen tavoitteena on luoda ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli Ylöjärvelle. Kehittämishankkeen tarkoitus on kehittää varhaiskasvatuksen perhetyötä entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan ja selkiyttää perhetyön tehtävää, toimintamallia ja tavoitetta.

Varhaiskasvatuksen perhetyön tavoitteena on varhainen ja matala interventio. Perheen huolta aiheuttaviin asioihin tulee pyrkiä puuttumaan matalalla kynnyksellä, ennenkuin huolet perheessä kasvavat kohtuuttoman suuriksi. Tavoitteena on, että perheet saavat avun riittävän varhaisessa vaiheessa, perhetyön luonne tulee olla selkeästi ennaltaehkäisevää toimintaa.

Yhteydenotot perhetyöntekijälle tulevat tällä hetkellä monelta eri taholta: vanhemmilta, perhekeskuksesta, päivähoidosta ja neuvolasta. Haasteena Ylöjärven varhaiskasvatuksen perhetyössä on työn rajaamisen vaikeus. Asiakasperheiden

määrä oli syksyn 2012 aikana ollut sama kuin asiakasperheiden määrä oli edellisenä vuonna yhteensä. Asiakkuuksia on tällä hetkellä niin paljon, että resurssit ovat riittämättömät vastaamaan varhaiskasvatuksen perhetyön tarvetta. Työ tarvitsee rajausta ja työnkuvan selkeyttämistä.

Varhaiskasvatuksen perhetyön haasteena on Ylöjärvellä asiakkuuksien suuri määrä ja toiminnan halutaan olevan selkesti ennaltaehkäisevää. Osaamista ja yhteistyötä halutaan vahvistaa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnan keskuudessa ennaltaehkäisevän otteen vahvistamiseksi. Kehittämishankkeen tarkoituksena on selkiyttää päivähoidon ja perhetyöntekijän sekä neuvolan ja perhetyöntekijän välistä yhteistyötä. Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön-mallin tulee kuvata, kuinka perhetyön asiakkuus syntyy päivähoidossa olevien tai neuvolassa käyvien lasten vanhempien ja perhetyöntekijän välille. Mallin luomisessa tulee kiinnittää huomio niihin seikkoihin, mitä jo ennen asiakkuuden syntymistä perhetyöntekijän kanssa, voidaan varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa tehdä.

5 TUTKIMUKSELLISEN KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

5.1 Osallistava toimintatutkimus

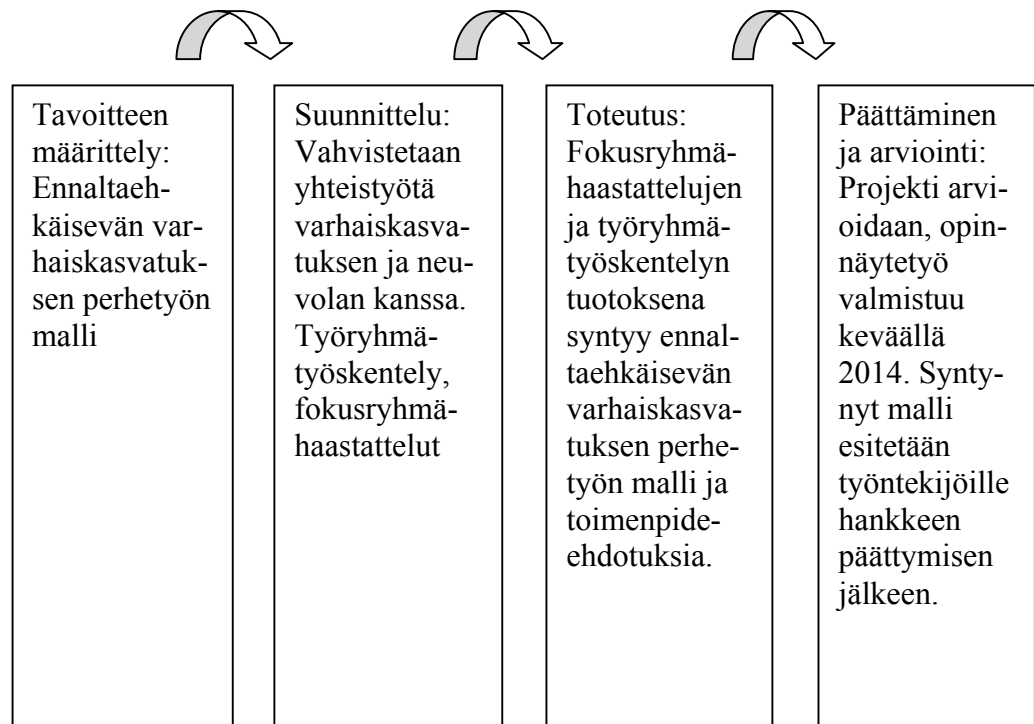
Tämä hanke toteutettiin osallistavana toimintatutkimuksena. Toimintatutkimuksen piirteisiin kuuluu käytäntöihin suuntautuminen ja pyrkiminen muutokseen niin, että tutkittavat osallistuvat muutosprosessiin. (Kuula 1999, 10). Toimintatutkimuksessa tarkoituksena on tuoda uutta tietoa toiminnasta, mutta myös kehittää toimintaa. Toimijat ovat aktiivisia osallistujia kehittämisprosessissa ja pyrkivät oman reflektiivisen ajattelun avulla toiminnan parantamiseen. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 33, 36, 40.) Osallistavassa toimintatutkimuksessa tutkimuskohteena olevat henkilöt osallistuvat tutkimukseen (Heikkinen, Kontinen & Häkkinen 2007, 50). Toimintatutkimuksen avulla pyritään parantamaan sosiaalisia käytäntöjä (Toikko & Rantanen 2009, 30.) Toimintatutkimuksellinen tiedontuotannon tapa voidaan nähdä prosessimaisena eikä tutkimusprosessia voida usein tarkasti ennalta suunnitella. Kehittämisprosessin aikana tehdyt havainnot vaikuttavat tutkimusprosessin etenemiseen. Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa käytännöllistä tietoa. (Toikko & Rantanen 2009, 30.)

Tässä hankkeessa olivat osallisena eri varhaiskasvatukseen liittyvät tahot, kuten varhaiskasvatuksen perhetyö ja päivähoito. Lisäksi osallisena oli neuvola, joka on tärkeä yhteistyökumppani varhaiskasvatuksen kentällä. Kehittämishankkeen tavoitteen saavuttamisen tarkoituksena oli hyödyttää kaikkia näitä tahoja, ja nämä eri tahot osallistuvat aktiivisesti hankkeen toteutukseen. Merkittävässä roolissa ennaltaehkäisevän otteen toteuttamisessa ovat päivähoidon ja neuvolan työntekijät, jotka päivittäisissä keskusteluissa vanhempien kanssa pystyvät kuuntelemaan perheiden arjen murheita ja yhdessä perheen kanssa pohtimaan ratkaisuja arjen helpottamiseksi (Keskinen & Virjonen 2004, 8 ; Lammi-Taskula ym. 2001, 74.) Päivähoito koskettaa jossain vaiheessa lähes kaikkia pikku-lapsi perheitä, joten tämän palvelujärjestelmän avulla on mahdollista saada yhteys ja tuki luontevasti myös sellaisiin perheisiin, joissa tuelle on erityistä tarvetta (Keskinen & Virjonen 2004, 8). Lähes kaikki lapsiperheet asioivat neuvolassa. Terveystoimijat ovat näköalapaikalla tekemään havaintoja lapsiperheitä kuormittavista arjen tilanteista. (Hakulinen-Viitanen, Pelkonen & Haapakorva 2005, 21.)

Toimintatutkimuksessa on useita erilaisia suuntauksia, jotka eroavat paljonkin toisistaan. Esimerkiksi tutkijan osallisuus voi vaihdella. Tutkija voi olla ulkopuolisessa toimija tai tasavertaiseen toimija (Toikko & Rantanen 2009, 29-30). Mikäli toimintatutkija tulee yhteisön ulkopuolelta, ei hän voi jäädä ulkopuolisen tarkkailijan rooliin, vaan osallistuu aktiivisesti kehittämistoimintaan (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 40). Tässä hankkeessa tutkija, eli minä, olin ulkopuolinen toimija, koska olin opintovapaalla lastentarhanopettajan työstäni ja tein tätä kehittämishanketta varhaiskasvatuksen perhetyöhön. Näen kuitenkin rikkautena hankkeessa sen, että vaikka kehitimme varhaiskasvatuksen perhetyötä, oli hankkeen toteuttajana lastentarhanopettaja, koska kehittämistyötä suunnattiin erityisesti mm. varhaiskasvatuksen suuntaan. Hanketta tuki oma työkokemus ja kontaktit varhaiskasvatuksen puolelta.

Tässä hankkeessa kehittämistoiminnan kehittämisprosessi voidaan hahmottaa lineaarisen mallin avulla (Kuvio 1). Tällöin prosessin etenemistä kuvataan lineaarisesti vaiheistettuna: tavoitteen määrittely, suunnittelu, toteutus ja päättäminen sekä arviointi. Tavoite voi perustua yksittäiseen ideaan, organisaatiossa tunnistettuun tarpeeseen tai ulkoiseen paineeseen. Tavoitteen määrittely on projektin perusta ja tärkeä osa koko projektia, koska myöhempi prosessi rakentuu sen varaan. (Virtanen 2000 ;Toikko ym. 2009, 64 mukaan.) Tällä kehittämishankkeella on selkeä tavoite: luoda varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhetyön malli Ylöjärvelle.

Hankkeen aikana suunnitteluvaiheessa päätettiin koota työryhmä hankkeen tueksi ja tavoitteen saavuttamiseksi sekä osallistaa työntekijöitä hankkeeseen pitämällä fokusryhmähaastatteluja. Fokusryhmähaastattelujen ja työryhmän pohdinnan tuotoksena syntyi ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli ja toimenpide-ehdotuksia, joilla ennalatehkäisevä ote varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa vahvistusi. Hanke arvioitiin ja päätettiin keväällä 2014.

KUVIO 1. Toimintatutkimuksen lineaarinen malli kehittämishankkeessa.

5.2 Kehittämishankkeen eteneminen

Hankkeen suunnittelu alkoi syksyllä 2012. Otin yhteyttä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään ja esitin kiinnostukseni toteuttaa tutkimuksellisen kehittämishankkeen varhaiskasvatuksen perhetyön kehittämiseksi. Olin lastentarhanopettaja työni kautta tietoinen varhaiskasvatuksen perhetyöstä Ylöjärvellä, joka oli aloittanut toimintansa kaupungissa edellisenä vuonna ollessani perhevapailla. Työnkuva oli kaupungissa uusi ja tulisin tekemään perhetyöntekijän kanssa yhteistyötä palatuani lastentarhanopettajan työhön ja minulla voisi olla mahdollisuus tässä kohtaa päästä kehittämistyöhön mukaan. Onnekseni perhetyöntekijä innostui kehittämishankkeestani ja oli innokas yhteistyöhön. Kokoonnuimme useamman kerran suunnittelemaan hankkeen tavoitetta ja sitä, kuinka hanke toteutettaisiin. Päätimme suunnata kehittämistyötä syventämällä yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja neuvolan suuntaan ennaltaehkäisevän otteen vahvistamiseksi.

Kehittämishankkeeseen alkuvaiheessa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnalle pidettiin neljä fokusryhmähaastattelua. Haastatteluilla kerättiin tietoa varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnalta liittyen heidän näkemyksiinsä ammatillisuudesta, varhaisesta puuttumisesta ja tukemisesta, huolen puheeksiotosta sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen perhetyöhön. Tutkimustehtäviksi muodostui:

1. Kartoittaa varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja terveydenhoitajien näkemyksiä, millaista osaamista heiltä vaaditaan työskennellessä perheiden kanssa, ja millaista koulutusta he kaipaisivat oman ammatillisuuden vahvistamiseksi.
2. Selvittää, miten varhainen tuki näkyy varhaiskasvattajien ja terveydenhoitajien työssä, ja mikä auttaa huolen puheeksiotossa
3. Kartoittaa, kuinka yhteistyötä tulisi kehittää suhteessa varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään.

Kehittämishankkeen tueksi ja yhteisesti laadittujen tavoitteiden saavuttamiseksi perustettiin työryhmä, johon kuului varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ja hänen esimiehensä, neuvolan terveydenhoitaja, erityislastentarhanopettaja, varhaiskasvatuksen aluejohtaja ja minä, kehittämishankkeen vetäjänä. Työryhmän tarkoitus oli kokoontua muutamia kertoja kehittämishankkeen aikana. Työryhmä ohjasi ja suuntasi hankkeelle asetettuja tavoitteita sekä koordinoi ja kehitti hankkeen toimintaa. Fokusryhmähaastatteluista nostamieni tulosten pohjalta hankkeeseen liitetyvässä työryhmässä kokosimme ennaltaehkäisevän perhetyön mallia ja nostimme esiin toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla ennaltaehkäisevä ote perheiden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa vahvistuisi.

Fokusryhmähaastattelujen toteutus aloitettiin informoimalla päiväkoteja ja neuvolan terveydenhoitajia kehittämishankkeesta toukokuussa 2013. Olimme työryhmässä valinneet tietyin perustein 12 päiväkotia mukaan hankkeeseen. Perusteina päiväkotien valitsemiselle oli sijainti, sekä yhteydenotot varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään. Halusimme mukaan haastatteluihin jokaiselta kolmelta varhaiskasvatusalueelta yhtä monta päiväkotia. Lisäksi valitsimme jokaiselta alueelta päiväkoteja, joista oli paljon, jonkin verran tai ei lainkaan yhteydenottoja varhais-

kasvatuksen perhetyöntekijälle. Näin saisimme mahdollisesti haastatteluissa mahdollisimman paljon erilaisia näkemyksiä yhteistyön toimivuudesta esiin. Minun tehtävänäni oli motivoida päiväkodit mukaan ja saada jokaisesta päiväkodista yksi työntekijä osallistumaan fokusryhmähaastatteluihin.

Haastateltavien keräämisen aloitin toukokuussa, jolloin lähetin sähköpostilla tietoa hankkeesta varhaiskasvatuksen aluejohtajille. Pyysin heitä ystävällisesti ottamaan hankkeen esille aluepalaverissaan, johon osallistuisi päiväkotien johtajat. Toukokuun lopussa lähetin sähköpostilla tiedotteen hankkeesta kaikille mukaan valittujen päiväkotien johtajille ja neuvolan terveydenhoitajien esimiehelle. Tässä vaiheessa sain jo muutamasta päiväkodista yhteydenoton ja haastatteluun osallistuvan henkilön yhteystiedot. Tämän jälkeen otin vielä yhteyttä kaikkiin päiväkotien johtajiin ja terveydenhoitajien esimieheen ja kerroin heille suullisesti hankkeesta. Päiväkotien johtajat ja terveydenhoitajien esimies esittelivät hankkeen ajatuksen työntekijöilleen ja valitsivat vapaaehtoisen työntekijän työyhteisöstään mukaan hankkeeseen. Sain useammasta päiväkodista ja neuvolan terveydenhoitajilta haastateltavien yhteystiedot jo kesäkuussa. Kesäkuun lopussa minulla oli sovittu neljä terveydenhoitajaa ja kuusi varhaiskasvatuksen työntekijää fokusryhmähaastatteluihin. Jatkoin päiväkotien motivointia vielä elokuussa, ja sain vielä neljä varhaiskasvattajaa mukaan haastatteluihin. Yhteensä neljään fokusryhmään minulla oli nyt mukana 14 työntekijää. Ilmotin haastateltaville joko sähköpostilla tai puhelimitse haastattelun ajankohdan ja paikan. Lopullisiin haastatteluihin saapui elokuun 2013 lopulla 13 työntekijää.

Haastattelujen jälkeen elokuussa 2013 aloitin haastattelujen litteroinnin ja analysoinnin. Työryhmä kokoontui useamman kerran syksyn aikana työstämään haastatteluista nostamiani ideoita. Mallin luomisen lisäksi työryhmä piti tärkeänä toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla vahvistaisimme huolen puheeksioton ja varhaisen tukemisen keinoja päivähoidossa ja neuvolassa. Näin ennaltaehkäisevä ote perheiden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa vahvistuisi. Lopulta valitsimme työryhmän kesken neljä toimenpide-ehdotusta, joihin keskityimme. Ennaltaehkäisevän perhetyön malli valmistui maaliskuussa 2014. Toimenpide-ehdotusten työstäminen ja toteuttaminen jatkuu opinnäytetyön valmistumisen jäl-

keen. Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli juurrutetaan kentälle perhetyöntekijän toimesta.

Tavoitteena oli fokusryhmähaastattelujen ja työryhmän pohdinnan avulla luoda ennaltaehkäisevän perhetyön malli Ylöjärvelle. Mallin avulla oli tarkoitus kirkastaa kaikille asiaa koskeville työntekijöille varhaiskasvatuksen perhetyön tehtävää, toimintamallia ja tavoitetta. Mallin tuli toimia konkreettisenä työvälineenä varhaiskasvatuksen ja neuvolan henkilökunnalle. Tärkeäksi osaksi mallin lisäksi hankkeessa muodostui toimenpide-ehdotukset, jotka työryhmässä nostettiin haastattelujen perusteella esiin. Taulukossa 2 esitetään hankkeen etenemisaikataulu.

Syksy 2012	• Hankkeen suunnittelu
Kevät 2013	• Kehittämishankesuunnitelman esittäminen • Haastateltavien kerääminen ja fokusryhmähaastatteluista tiedottaminen • Työryhmä kokoontuu • Kehittämishankkeesta tiedottaminen päiväkotien ja neuvolan esimiehille
Syksy 2013	• Fokusryhmähaastattelut • Haastattelujen litterointi ja analysointi • Työryhmä kokoontuu kolme kertaa • Mallin työstäminen, toimenpide-ehdotusten pohtiminen
Kevät 2014	• Mallin työstäminen, toimenpide-ehdotusten työnjako • Työryhmä kokoontuu kaksi kertaa • Hankkeen arviointi ja päättäminen • Opinnäytetyön esittäminen

Taulukko 2: Hankkeen etenemisaikataulu

5.3 Työryhmätyöskentely

Kehittämistoiminnan organisointi voidaan ymmärtää käytännön toteutuksen suunnitteluna ja valmisteluna. Keskeiset kehittämistoimintaan liittyvät toimijat voivat muodostaa työryhmän, joka vastaa käytännössä kehittämistoimista. (Toikko & Rantanen 2009, 58-59.) Hankkeeseen liittyvä työryhmä koostui varhaiskasvatuksen perhetyöntekijästä ja hänen esimiehestään, neuvolan terveydenhoitajasta, erityislastentarhanopettajasta, päivähoidon aluejohtajasta ja työryhmään kuului myös minä, kehittämishankkeen vetäjänä ja tutkijana. Työryhmän tarkoitus oli kokoontua muutamia kertoja kehittämishankkeen aikana. Työryhmä ohjasi ja suuntasi hankkeelle asetettuja tavoitteita sekä koordinoi ja kehitti hankkeen toimintaa. Työryhmän tarkoituksena oli seurata ja arvioida hanketta ja sen etenemistä. Kuvio 2 havainnollistaa keskeisiä asioita, jotka olin määritellyt kunkin työryhmätapaamisen päätehtäviksi.

Kuvio 2: Työryhmätyöskentelyn eteneminen ja sisältöjen päätehtävät

Huhtikuussa 2013 työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran. Työryhmän kesken kartoitimme varhaiskasvatuksen perhetyön haasteita ja loimme yhteistä näkemystä perhetyön roolista. Keskustelimme myös huolen puheeksioton asioista ja työntekijöiden uskalluksesta ja osaamisesta keskustella perheiden kanssa huolta herättävistä asioista. Totesimme, että hankkeen tarkoituksena on vahvistaa jo olemassa olevien, hyvien menetelmien käyttöä varhaiskasvatuksessa. Pohdimme myös sitä, että varhaiskasvattajilla ja terveydenhoitajilla ei välttämättä ole riittävästi tietoa

palveluverkostosta, joihin perheitä Ylöjärvellä voisi ohjata. Totesimme, että ennaltaehkäisevyyden kannalta oleellista oli, missä vaiheessa huoleen puututtaisiin. Perhetyöntekijälle ohjautui asiakkaita, joiden asiat olivat edenneet jo pitkälle, ja taas toisaalta perhetyöntekijälle saattoi tulla varhaiskasvattajilta huolen puheeksiottopyyntöjä. Tärkeäksi muodostui sellaisen mallin luominen, josta ilmenisi, mitä on tapahtunut jo ennen perhetyön asiakkuutta. Olennaista olisi myös selkiyttää, mikä on kunkin tahon tehtävä.

Ensimmäisessä työryhmäkokoontumisessa suunnittelimme fokusryhmähaastattelujen toteutusta ja jäsentelimme, kuinka ryhmähaastatteluihin valittaisiin harkinnanvaraisen otannan kautta päiväkodit ja neuvolan työntekijät. Ensimmäisen kokoontumisen perusteella loin fokusryhmähaastattelujen teemat, eli millaisten kokonaisuuksien alle haastattelukysymykset luotaisiin. Teemat, joihin päädyin, käsittelevät huolen puheeksiottoa, varhaista puuttumista ja tukemista, varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän roolia ja haastateltavien omaa ammatillisuutta suhteessa tämän päivän haasteisiin perheiden kanssa.

Toisen kerran työryhmä kokoontui lokakuussa 2013. Tässä vaiheessa haastattelut oli pidetty ja olin analysoinut tuloksia melko pitkälle. Työryhmän kokoontuminen sisälsi tutkimustulosten esittelyä työryhmälle.

Kolmas työryhmätyöskentely sijoittui marraskuulle 2013. Kävimme edelleen läpi tutkimustuloksia. Pyrin saattamaan työryhmälle tietoon mahdollisimman paljon asioita, joita haastatteluista nousi esiin, vaikka kaikkia asioita ei voitukaan kehittää. Tässä vaiheessa toimenpide-ehdotukset nousivat työryhmässä esiin. Tutkimustuloksista nousi esiin asioita, joihin haluttiin paneutua perusteellisemmin. Päätimmekin työryhmässä keskittyä ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallin lisäksi myös muutamiin toimenpide-ehdotuksiin. Lisäksi keskustelimme mallista työryhmässä, ja mallin lopullinen työstäminen oli minun ja perhetyöntekijän vastuulla.

Joulukuussa 2013 kokoonnuimme jälleen työryhmän kesken suunnittelemaan toimenpide-ehdotusten jatkotyöstämistä. Pohdimme, kuinka jakaisimme toimenpide-ehdotusten täytäntöönpanoa. Tässä vaiheessa työryhmään päätettiin kutsua VAPENE –työryhmän edustajia. VAPENE on lyhenne: varhaiskasvatus-

perhekeskus-neuvola. VAPENE työryhmän tavoitteena on löytää malli, jolla lasten hyvinvointia edistetään Ylöjärvellä sekä kartoittaa erilaisia työtapoja verkostoissa toimimiselle, kun huoli ilmenee. Uskoimme, että perhetyön kehittämiseksi meille olisi apua VAPENE työryhmästä.

Helmikuussa 2014 hankkeen eteneminen esitettiin VAPENE-työryhmän edustajalle ja keskustelimme toimenpide-ehdotusten työnjaosta. Pohdimme erilaisia mahdollisuuksia neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tiivistämiseksi ja palveluverkoston kokoamiseksi.

Maaliskuussa 2014 kokoonnuimme perhetyöntekijän ja hänen esimiehensä kanssa arvioimaan hanketta ja työstämään lopullista mallia. Minun osalta oli aika vetäytyä kehittämistyöstä, mutta toimenpide-ehdotukset ja ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli jatkoivat juurtumistaan kentälle.

5.4 Fokusryhmähaastattelu

Koska varhaiskasvatuksen perhetyön haasteena oli asiakkuuksien suuri määrä ja toiminnan haluttiin olevan selkeästi ennaltaehkäisevää, lähdimme selkiyttämään perhetyöntekijän työnkuvaa painottamalla kehittämistä päivähoidon ja neuvolan suuntaan. Perhetyöntekijälle tuli paljon yhteydenottoja mm. päiväkodeista, joten kehittämishankkeen tarkoituksena oli selkiyttää varhaiskasvatuksen ja perhetyöntekijän sekä neuvolan ja perhetyöntekijän välistä yhteistyötä. Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallin tuli kuvata, kuinka perhetyön asiakkuus syntyy varhaiskasvatuksessa olevien tai neuvolassa käyvien lasten vanhempien ja perhetyöntekijän välille. Mallin luomisessa tuli kiinnittää huomio myös niihin seikkoihin, mitä jo ennen asiakkuuden syntymistä perhetyöntekijän kanssa voitiin kyseisillä tahoilla tehdä.

Metodina tiedonhankintaan käytin fokusryhmähaastattelua. Fokusryhmät on laadullinen, puolistukturoitu ryhmähaastattelu- tai ryhmäkeskustelutilanne, jota haastattelija ohjailee (Parviainen 2005, 53). Haastattelun etu on joustavuus. Haastattelija voi toistaa kysymyksen tai oikaista väärinkäsityksiä sekä keskustella haastateltavan kanssa. Haastattelun etuna nähdään myös se, että haastatteluun voidaan

valita henkilöt, joilla on kokemusta tai tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.) Yleensä ryhmään valitaan ihmisiä, joilla on esim. sama työyhteisö (Vuorela 2005, 41). Ryhmähaastattelut on oiva menetelmä silloin, kun halutaan selvittää, miten henkilöt muodostavat yhteisen mielipiteen tiettyyn kysymykseen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 61). Tässä kehittämishankkeessa samassa fokusryhmässä olevat haastateltavat edustivat samaa organisaatiota. Varhaiskasvatuksen työntekijät muodostivat omat fokusryhmät ja neuvolan terveydenhoitajat oman ryhmänsä.

Ryhmähaastattelussa keskustelu ei jää vain haastattelijan ja haastateltavan väliseksi keskusteluksi, vaan tutkija voi ajoittain jäädä seuraaman keskustelua ja ryhmän jäsenet kyselevät kysymyksiä toisiltaan. Ryhmähaastateltavat saattavat pohtia yhdessä ryhmän yhteistä tapaa suhtautua asiaan ja ehkä jopa kiistellä tulkinnoista. Tällöin tutkija voi kuulla ja eritellä sellaista tietoa, mikä ei yksilöhaastatteluissa tulisi välttämättä esiin. Ryhmähaastattelu on hyvä aineistonkeruumuoto siksi, että asiaa voidaan ryhmän kesken punnita monelta eri näkökannalta. (Alasuutari 2011, 152, 155.)

Mielestäni tässä kehittämishankkeessahankkeessa fokusryhmähaastattelut toimivat hyvänä tiedonhankintametodina, koska olimme kehittämässä toimintaa ja luomassa uutta mallia. Ryhmähaastatteluissa voidaan saada ryhmäläisten keskinäisen keskustelun myötä esiin sellaista tietoa, jota tutkija ei välttämättä huomaa kysyä. Fokusryhmät koostuvat alan asiantuntijoista, joilla on kokemusta ja tietoa kysyttävästä asiasta. Osallistujien valinnassa käytetään harkinnanvaraista otantaa. (Parviainen, 2005, 56.) Parviainen (2005, 56) toteaaakin, että osallistujien valinnassa tulisi kiinnittää huomiota otoksen kattavuuteen, eikä tilastolliseen otoskoko. Fokusryhmiin tulisi osallistua mahdollisimmaan monenlaisia kohderyhmään kuuluvia henkilöitä.

Tässä hankkeessa fokusryhmähaastatteluihin osallistuvat henkilöt valittiin työryhmän pohdinnan mukaisesti eri puolelta Ylöjärveä. Ylöjärven kaupungin päiväkodit on jaettu kolmeen alueeseen: pohjoiseen, eteläiseen ja keskiseen alueeseen. Jokaiselta alueelta valittiin neljä eri päiväkotia, joista jokaisesta toivottiin fokusryhmään osallistuvan yksi työntekijä. Päiväkodit valinnassa otettiin huomi-

oon, että valittujen päiväkotien joukossa oli sekä sellaisia päiväkoteja, joista oli oltu paljon yhteydessä perhetyöntekijään että päiväkoteja, joista ei oltu yhteydessä perhetyöntekijään. Lähteenmaa (1991) ehdottaa ryhmässä haastateltavien määrän rajoitettavan kahteen tai kolmeen. Tähän on Lähteenmaan mukaan syynä se, että jos ryhmään kuuluu useampia haastateltavia, voi haastateltavien äänet nauhalla sekoittua toisiinsa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 206.) Parviainen (2005, 57) taas näkee fokusryhmään osallistuvien määrän suurempana, 6-8 osallistujaa ryhmää kohden. Pienemmän ryhmän etuja ovat mm. se, että keskustelu voi olla syvällisempää ja intiimimpää, kuin suurissa ryhmissä. Pienessä ryhmässä haastateltavat saavat myös helpommin puheenvuoron. Suuret ryhmät voivat olla hankalampia hallita ja aineisto työläämpää purkaa.

Fokusryhmiä pidetään yleensä 3-5 ryhmää, kuitenkin niin monta, että uutta tietoa ei enää tunnu tulevan esille (Parviainen 2005, 59). Hirsjärvi ym. (2007, 177) kirjoittaa myös ongelmasta, joka liittyy aineiston määrään. Riippuu nimittäin myös tutkijan omasta kokemuksesta, kuinka paljon hän haastattelun edetessä voi huomata jatkuvasti uusia näkökulmia. Tässä hankkeessa fokusryhmähaastateluita pidettiin yhteensä neljä. Yhteensä haastatteluihin toivottiin osallistuvat 16 työntekijää, joista lopulta 13 työntekijää osallistui haastatteluihin. Kahta työntekijää en koskaan tavoittanut ja yksi työntekijä oli muista syistä estynyt tulemaan paikalle. Fokusryhmiin osallistui näin siis 2- 4 henkilöä. Työryhmän pohdinnan mukaan, oli tärkeää, että haastateltavat edustivat Ylöjärven eri alueita. Etukäteen ajatelimme, että päiväkodin sijainnilla saattaisi olla merkitystä yhteistyön laatuun. Neuvolan työntekijät haastateltiin omana ryhmänään ja päiväkodin työntekijät omin ryhmänään.

Fokusryhmien muodostuksessa tulisi ottaa huomioon asioita, jotka voivat vaikuttaa keskustelun laatuun, ryhmädynamiikkaan tai tulosten luotettavuuteen. Jotta yhteisiä mielipiteitä voi ylipäättään muodostua, eivät osallistujat saisi olla liian erilaisia. (Parviainen 2005, 57.) Ryhmähaastattelun huonona puolena voidaan nähdä ryhmän kontrolloiva vaikutus. Ryhmässä saattaa olla dominoivia henkilöitä, jotka voivat hallita keskustelua. Toiseksi, haastateltavat saattavat arastella haastattelua ja omien yksityiskohtaisten tuntojen esittäminen julkisesti ryhmässä voi olla vaikeaa, jolloin haastateltavat voivat olla kovin niukkasanaisia. (Hirsjärvi

ym. 2007, 206; Alasuutari 2011, 154.) Jos ryhmä on tuttu, saattaa keskustelu olla luonnollisempaa. (Parviainen 2005, 57). Aihe, josta tässä hankkeessa haluttiin tietoa, ei ollut haastateltavien henkilökohtaiseen elämään liittyvä, joten voisi kuvitella, että haastateltavat eivät arastelleet kertoa mielipiteitään sen vuoksi, että asia aihe ollut liian henkilökohtainen. Haastateltavat kehittivät samalla omaa työtään ja ehkä jopa helpottivat sitä olemalla mukana luomassa tätä mallia. Toiseksi, koska haastateltavat työntekijät olivat samasta organisaatiosta, ja samalta kaupungin alueelta, saattoivat ryhmän jäsenet olla tuttuja toisilleen, jolloin voidaan ajatella keskustelun olevan luonnollisempaa. Kävi myös niin, että useampi haastateltava oli minulle entuudestaan tuttu työtoveri.

Fokusryhmähaastattelu on hyvä aloittaa esittäytymisellä, joka voi vapauttaa haastattelun tunnelmaa ja helpottaa kaikkia osallistumaan keskusteluun heti alusta alkaen. Haastateltaville on hyvä kertoa osallistujien anonymiteettisuoja ja tutkimustulosten luottamuksellisuutta, että niitä ei tuoda esiin missään tai paljasteta osallistujia työnantajille. Leppoisaa tunnelmaa voi ylläpitää esim. tarjoamalla aluksi virvokkeita ja pientä syötävää. Haastatteli rohkaisee kaikkia osallistumaan keskusteluun ja kokenut haastatteli voi yllyttää osallistujia jopa tahallisesti pieniin väittelyihin. (Parviainen 2005, 58.) Fokusryhmähaastattelut toteutettiin Ylöjärven perhekeskuksen neuvottelu-tilassa. Fokusryhmähaastattelutilanteessa kerroin haastateltaville ensin lyhyesti hankkeen tavoitteesta ja ryhmähaastattelujen luottamuksellisuudesta ja haastattelun keskustelevasta luonteesta. Kerroin, kuinka lopullisessa opinnäytetyössä ei yksittäinen vastaaja ollut tunnistettavissa ja toivoin myös, että ryhmähaastatteluun osallistuvat eivät keskustelisi haastattelun ulkopuolella muiden haastateltavien vastauksista. Näin pyrin luomaan luottamuksellista ilmapiiriä. Koska haastattelutilanteessa haastateltavat saattoivat kertoa jotain konkreettisia esimerkkejä työstään, toivoin haastattelun aluksi, ettemme käyttäisi tällaisissa tilanteissa nimiä. Haastatelussa oli tarjolla virvokkeita ja pientä purtavaa.

Fokusryhmätilanne voidaan tallentaa ääni- tai videonauhoille, josta on informoitava osallistujia. Aineisto voidaan litteroida tai sitä voidaan käyttää muistiinpanojen tukena. Jos yksikin haastateltava kieltäytyy nauhoituksesta, nauhoitusta ei voi käyttää. (Parviainen 2005, 59.) Kerroin haastattelun aluksi nauhoittavani haas-

tattelut ja tiedustelin, olisiko kenelläkään jotain sitä vastaan. Ilmoitin, että nauhoja käsittelee ainoastaan tutkija.

Fokusryhmien etuna yksilöhaastatteluihin nähden voidaan pitää sitä, että yksilöiden esittämät ideat todennäköisesti kehittyvät pidemmälle kuin yksilöhaastattelussa. Toisaalta keskustelu voi harhailta pois tutkimusaiheesta sellaisiin aiheisiin, joista on helppoa tai mielenkiintoista keskustella. (Parviainen 2005, 60.) Haastattelijan tehtävä onkin huolehtia siitä, että keskustelu pysyy valituissa teemoissa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 63). Toiset fokusryhmistä olivat aktiivisempia keskustelemaan, ja näissä ryhmissä keskustelu harhautuikin välillä aiheen ulkopuolelle. Toisinaan oli haasteellista kääntää keskustelu jälleen aiheeseen loukkaamatta haastateltavia. Toisaalta, koska haastattelut pysyttelivät aikataulussa, eikä ajan vuoksi tarvinnut kiirehtiä, annoin haastateltavien usein keskustella ajatuksensa loppuun vaikka aihe ei liittynytäkään hankkeeseemme.

Fokusryhmiä haastateltaessa saadaan suhteellisen nopeasti monipuolista tietoa tutkimusaiheesta. Toisaalta tulosten laatu riippuu myös paljon haastattelijan taidoista ja motivaatiosta haastatteluun. Menetelmän heikkoutena on myös se, että koska otos ei ole satunnaisotoksella valittu, tulokset eivät ole tilastollisesti päteviä tai yleistettäviä. (Parviainen 2005, 61.) Oli hyvä ratkaisu, että pidin yhden fokusryhmähaastattelun yhtenä päivänä, koska haastattelujen vetäminen oli yllättävän rankkaa. Saatoin myös käydä haastattelua kunnolla läpi ennen seuraavaa haastattelua, koska haastatteluista nousi myös sellaisia asioita esiin, joita en ollut ymmärtänyt kysyä, mutta joista pystyin keskustelemaan myös seuraavan fokusryhmän kanssa.

5.5 Teemahaastattelu

Fokusryhmähaastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit on valittu, mutta kysymysten tarkka järjestys ja muoto puuttuu (Hirsjärvi ym. 2007, 203). Kaikki etukäteen suunnitellut teema-alueet keskustellaan haastateltavien kanssa, mutta haastattelusta riippuen, teemojen järjestys ja laajuus vaihtelevat (Eskola & Suoranta 2005, 86). Etukäteen valitut teemat perustuvat siihen, mitä tutkittavasta asiasta jo tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75).

Teemahaastattelussa korostetaan sitä elämysmaailmaa ja olosuhteita, jossa haastateltavat elävät sekä haastateltavien määritelmiä tilanteesta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48).

Teemahaastattelurungon teemat käsittelivät työntekijöiden omaa ammatillisuutta, huolen puheeksiottoa, varhaista puuttumista ja -tukemista sekä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän ja varhaiskasvattajien sekä neuvolan välistä yhteistyötä. Pyrin aloittamaan haastattelut teemasta, josta ajattelin haastateltavien olevan helppointa vastata. Haastattelun alussa kehotin haastateltavia pohtimaan, millaisia haasteita perheet asettivat työntekijöille, jonka jälkeen ajattelin, että haastateltavien oli helpompi miettiä, millaista ammatillista osaamista heiltä vaadittaisiin tämän päivän perheiden kanssa työskennellessä. Tästä edettiin huolen puheeksioton ja varhaisen puuttumisen ja -tukemisen teemaan, jonka jälkeen seurasi kysymyksiä liittyen yhteistyöhön varhaiskasvatuksen perhetyön kanssa. Vaikka teemat etenivät kaikilla ryhmillä samassa järjestyksessä, saatettiin tiettyyn teemaan palata uudelleen vielä haastattelun edetessä.

5.6 Tutkimuspäiväkirja

Toimintatutkija kerää havaintojaan ylös tutkimuspäiväkirjaan. Tutkimuspäiväkirjaan kirjoitetaan muistiin aineistoa mm. palavereista, tunnelmista, palautteista ja omista havainnoista. Tutkimuspäiväkirjan avulla tutkija jäsentää ajatuksiaan. (Huovinen & Rovio. 2007, 106-107.) Kirjoitin muistiinpanoja koko tutkimuksellisen kehittämishankkeen ajan, mikä helpotti asioiden jäsentämistä ja lopullista opinnäytetyön kirjoittamista. Järkevää olisi ollut kirjoittaa ajatuksia ylös yhteen päiväkirjaan, mutta päiväkirjani koostui kymmenistä lappusista, joita selailin moneen kertaan.

5.7 Haastattelujen analysointi

Litteroin fokusryhmähaastattelut pian niiden toteuttamisen jälkeen. Aineiston litteroinnin tarkkuudesta ei ole selkeää ohjetta, litterointi voidaan tehdä valikoiden riippuen esim. tutkimustehtävästä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 222). Jos tutkimus kohdistuu haastattelujen asiasisältöihin, ei ole tarpeen litteroida haastat-

teluja kovin yksityiskohtaisesti (Ruusu vuori 2010, 425). Litteroin haastattelut kuitenkin melko tarkasti. Jätin litteroimatta jotain konkreettisia esimerkkejä, joita haastateltavat toivat esiin, tai haastateltavien välisiä keskusteluja, jotka eivät liittyneet tähän hankkeeseen. Litterointi oli kuitenkin tärkeää, koska aineisto tuli litteroidessa todella tutuksi ja tulin huomanneeksi asioita, joita en välttämättä olisi huomannut, jos en olisi litteroinut tekstiä näinkin tarkasti.

Kun halutaan ratkaista jokin käytännöllinen ongelma, on teemoittelu suositeltu aineiston analysointitapa. Teemahaastattelujen teemat jo sinällään jäsentävät aineistoa, joten analysoinnin voi aloittaa käymällä aineiston teemojen mukaan läpi. (Eskola & Suoranta 2005, 151,152,178.) Litteroituani haastattelut, aloin käsitellä aineistoa teemahaastattelujen teemojen mukaisesti. Teemoittelussa aineistoa pilkkotaan ja ryhmitellään eri kokonaisuuksien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93).

Fokusryhmähaastatteluissa oli läsnä useampi haastateltava kerrallaan ja tilanteena haastattelu oli keskusteleva, jossa ei tarkkoja vuoroja jaettu. Keskustelevan luonteensa ansiosta asiat saattoivat hyppelehtiä haastattelun aikana, ja samoihin teemoihin saatettiin palata monessa eri haastattelun vaiheessa. Oli aineiston hankinnan kannalta rikkaus, että haastateltavat pystyivät palaamaan jo käsiteltyihin teemoihin vielä myöhemmässä vaiheessa haastattelua. Toisaalta haastateltavat saattoivat vastata joihinkin kysymyksiin hieman aiheen vierestä, mutta tällöin saatoin saada tärkeää tietoa jostain jo käsitellystä asiasta. Analysointivaiheessa tämä tietysti toi lisähaastetta, koska samasta teemasta saatettiin puhua useammassa eri vaiheessa haastatteluja. Saadakseni kerättyä vastaukset, jotka liittyivät tiettyyn teemaan, tuli minun käydä aineisto moneen kertaan tarkasti läpi. Käytin värikyniä alleviivatakseni kaikki tiettyyn teemaan kuuluvat vastaukset litteroidusta tekstistä.

Aineistoa neljästä fokusryhmähaastattelusta nousi luonnollisesti paljon. Halusin viedä työryhmälle mahdollisimman paljon tietoa haastatteluista, asioita, jotka eivät vastanneet tutkimuskysymyksiinkään, mutta jotka liittyivät hankkeeseen. Minulla oli kuitenkin mahdollisuus työryhmätyöskentelyn ansiosta viedä tietoa aineistosta työryhmälle enemmän, kuin mihin varsinaisessa opinnäytetyössä keskityin. Tämä oli hyvä, koska työryhmä halusi nostaa yhdeksi toimenpide-

ehdotukseksi aiheen, jonka olin itse ajatellut rajata pois hankkeesta. Opinnäytetyön tulosten kirjallisen osuuden rajasin vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Laadullisesta aineistosta löytyy monesti kiinnostavia asioita, joita tutkija ei ole välttämättä osannut edes etukäteen huomioda (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Tämän vuoksi etukäteen suunnitellut teemat voivat analysointivaiheessa vielä muuttua (Moilanen 1995, 65). Kerättyäni haastateltavien vastaukset tiettyjen teema-haastattelurungon teemojen alle, aloin teemotella vastauksia edelleen. Teemoittelun avulla saadaan aineistosta esille kasa erilaisia vastauksia tai tuloksia tutkimuskysymyksissä esitettyihin kysymyksiin (Eskola & Suoranta 2005, 179). Kun aineistoa tarkastellaan, kiinnitetään huomio niihin seikkoihin, jotka ovat kysymyksenasettelun tai teoreettisen viitekehyksen kannalta olennaisia. Näin aineistoa on helpompi hallita. Kun aineisto on hieman pelkistetty, karsitaan havaintojen määrää edelleen yhdistelemällä niitä. (Alasuutari 2007, 40). Teemottelussa korostuu, mitä haastateltavat ovat kustakin teemasta sanoneet. Laadullinen aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri aihepiirien mukaan. Aineistosta etsitään tiettyä teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.) Tässä tutkimuksessa lopullisiksi pääteemoiksi muodoutuivat työntekijöiden näkemykset omasta ammatillisuudestaan, varhainen tukeminen ja huolen puheeksiotto, varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän rooli sekä muut kehittämisideat.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Haastateltavat

Haastattelin 13 työntekijää, joista kymmenen työskenteli päiväkodissa ja kolme terveydenhoitajina. Koulutustaustaltaan haastateltavat edustivat varsin monipuolista joukkoa. Mukana oli kaksi kasvatustieteen kandidaattia, kaksi lastentarhanopettajaa, kaksi sosiaalikasvattajaa, kaksi sosionomi (amk:ta), päivähoitaja, lähihoitaja ja kolme terveydenhoitajaa. Lisäksi yhdeksän haastateltavaa mainitsi suorittaneensa koulutuksensa lisäksi erilaisia lisä- tai täydennyskoulutuksia tai täydentäneensä edellisen koulutuksensa ylemmällä tutkinnolla.

Työkokemusta haastateltavilla oli 2-35 vuotta. Kuudella työntekijällä oli työkokemusta 15 vuotta tai enemmän, kahdella haastateltavista työkokemuksen määrä oli alle viisi vuotta. Kymmenen työntekijää oli ollut joko itse tai tiimin jäsenenä yhteydessä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään.

6.2 Työntekijöiden näkemykset omasta ammatillisuudestaan

Tarkoitukseni oli kerätä tietoa siitä, millaisia haasteita perheet nykyään asettivat varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöille, ja miten työntekijät itse kokivat, millaista ammattitaitoa ja osaamista heiltä vaadittiin työskennellessä perheiden kanssa. Kartoitin myös, millaista koulutusta henkilökunta kaipasi perhelähtöisen ammatillisuuden tueksi.

6.2.1 Perheiden asettamat haasteet varhaiskasvatushenkilökunnalle ja terveydenhoitajille

Selvitettäessä, millaisia haasteita perheet työntekijöille nykyään asettavat, nousi aineistosta esiin viisi teemaa: Vanhemmuus ja haasteet lasten kasvatuksessa, vanhemman mielenterveysongelmat, tukiverkoston puute, lisääntyneet avioerot ja parisuhteen pulmat sekä vaativat asiakasperheet.

Vanhemmuus ja haasteet lasten kasvatuksessa

Haastateltavat toivat esiin, kuinka vanhemmuuden rooli oli muuttunut, ja vanhemmat tarvitsivat vanhemmuuden tukemiseen apua ja tukea. Vanhempien saattaa olla vaikea asettaa lapsilleen rajoja ja tuottaa lapselle pettymyksiä. Lapsen kanssa saatetaan myös neuvotella sellaisista asioista, joista haastateltavien mielestä vanhemman tulisi päättää. Aikuisen auktoriteettiasema ei ole perheissä itsestäänselvyys. Toisilta perheiltä voi puuttua arkirutiinit ja päivärytmi eikä kasvatus ole välttämättä johdonmukaista.

"Kun lapsilla ei ole sitä auktoriteettiä, aikuisiltakin puuttuu se ajatus, että me ollaan siellä ne jotka siellä määrää, ja ne lapsetkin pääsis paljon helpommalla kun ne aikuiset tietyllä tavalla puhuisi samaan pussiin meidän kanssa niitä asioita".

Haastateltavat toivat myös esiin, kuinka maailman viihdepainottuneisuus voi vaikeuttaa vanhemmuutta. Perheillä voi olla vaikeata kestää ja hallita ihan tavallista arkea. Jatkuvat elämykset ja viihde voivat saada aikaan sen, että jos esim. päiväkodissa järjestetään jotain arjesta poikkeavaa, se ei kiinnostakaan viihdetulvassa eläviä lapsia. Vanhemmat elävät nykyään myös maailmassa, jossa tietotulva on suuri. Vanhemmat saattavat seurata esim. tv:ssä pyöriviä lastenkasvatusohjelmia ja jalostaa niiden ohjeita väärään suuntaan. Vanhemmat etsivät myös internetistä tietoa ja saattavat tulkita ohjeita väärällä tavalla. Vanhemmilla ei välttämättä ole myöskään käsitystä siitä, mikä kuuluu lapsuuteen, tai millainen käytös lapsella on normaalia. Haastatteluista nousi esiin, kuinka haastateltavat kokivat toisten perheiden siirtävän lastenkasvatustehtävän yhteiskunnalle ja oletavan, että varhaiskasvatushenkilökunta ottaa vastuulleen koko lapsen kasvatuksen.

"Ehkä joillakin on se asenne, että kun lapsi on päiväkodissa, (...) että me hoidetaan kaikki se lapsen kasvatus, se vastuu".

"Että monella on tosi isoja vaikeuksia selvitä siitä vanhemmuudesta ja sitten se säväytetään ikään kuin yhteiskunnalle, että hoitakaa te hommat".

"Ihmiset haluaa kaikki valmiina, sehän on nyt tätä päivää".

Vanhemman mielenterveysongelmat

Useammassa haastattelutilanteessa nousivat esille myös vanhempien lisääntyneet mielenterveysongelmat. Terveystenhoitajat erityisesti näkivät asiakaskunnassaan lisääntyneet mielenterveysongelmat, tosin varhaiskasvatuksen henkilökuntakin otti asian esille.

Tukiverkostojen puute

Ylöjärvelle muuttaa paljon nuoria perheitä opiskelujen perässä, joiden sukulaiset saattavat olla kaukana. Tukiverkostojen puute tuli esiin useassa haastattelussa ja sen koettiin liittyvän niin vanhempana toimimisen haasteisiin kuin mielenterveysongelmien syvenemiseen.

"Ja tääl näkyy sellasia perheit, jotka on opiskelujen kautta muuttaneita tänne. Ja sitten on sukulaiset hyvin kaukana, että ne on hyvin yksinäisiä ja sitten jos tulee mielenterveysongelmia tai muita ongelmia ni heillä ei ole sitä lähiverkostoo, mihin he pystyis tukeutuu".

"Ja sitten tän päivän vanhemmilta suurimmalta osalta puuttuu se semmonen turvaverkko, mikä on aikaisemmin perheillä ollut (...) Se on varmaan yks iso pulma monessakin, että oiskin joku isovanhempi joka sanois että nyt teet näin, että se varmaan monen tilanteen pelastais".

Lisääntyneet avioerot ja parisuhteen pulmat

Haastatteluissa nousi esiin työntekijöiden huomio lisääntyneistä avioero ja parisuhteen pulmista, mikä näkyi myös lasten pahoinvointina. Työntekijät joutuvat toisinaan tilanteisiin, joissa huomaavat olevansa viestin viejiä ristiriitaisessa suhteessa elävien vanhempien välillä. Toiset vanhemmat eivät pysty osallistumaan varhaiskasvatuksen varhaiskasvatuskeskusteluihin yhdessä, ja se voi aiheuttaa haasteita, varsinkin, jos vanhempien näkemykset lapsensa kasvatuksesta poikkeavat kovasti toisistaan. Työntekijät voivat myös joutua tilanteisiin, joissa vanhempien parisuhde on hyvin riitainen ja parisuhdetilannetta ryhdytään käsittelemään lapsen varhaiskasvatuskeskustelussa. Tällaisessa tilanteessa työntekijät kokevat

neuvottomuutta, mikä heidän roolinsa keskustelussa tulisi olla, ja onko tilanne oikea viedä lapsen asioita eteenpäin.

Vaativat asiakasperheet

Vanhemmat eivät välttämättä koe, että työntekijä ja vanhempi olisivat aikuisina "samalla puolella" ja työtä lapsen kasvatuksen eteen tehtäisiin yhdessä. Kasvatuskumppanuussuhde ei välttämättä muodostu luontevaksi, mikä asettaa haasteita yhteistyölle. Toisaalta vanhempien vaatimukset saattavat liittyä myös palveluihin ja niiden pariin pääsemiseen.

"Asiakkaat on hirveen vaativia (...) Kaikki heti mulle nyt- periaate vaaditaan ja aika usein ehkä kokee ite semmosta riittämättömyyttä, että okei nää on nää meidän kunnan palvelut, mihin mä voin ohjata, mutta jos ei niistä sit mikään miellytä asiakasta (...)"

6.2.2 Työntekijöiden ammatillinen osaaminen

Kartoitin haastatteluilla, miten haastateltavat itse kokivat, millaista osaamista heiltä varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöinä tarvittaisiin työskennellessä perheiden kanssa. Se, millaista ammatillista osaamista haastateltavat kokivat tarvitsevänsä, voidaan jakaa kolmeen kokonaisuuteen: Osaamista tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa, osaamista toimia lasten kanssa ja osaamista reflektoida omaa ammatillisuutta.

Osaamista tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa, vanhemmuuden tukemista

Haastateltavat kokivat, että vanhemmille tulee osata perustella asiat, miksi toimitaan tietyllä tavalla. Vanhemmat kaipaavat tukea siihen, miten toimia lapsen kanssa missäkin tilanteessa.

"(...) se on semmonen ihan oikeesti, mihin tänä päivänä kaivataan, että ku tää nyt käyttäytyy tällain, miks tää on tämmönen ja mit me tehää (...)"

Työntekijöiltä vaaditaan hyviä neuvottelu- ja keskustelutaitoa sekä osaamista ottaa asiat hienotunteisesti esille. Eräs haastateltava mainitsi, että varhaiskasvatuksen työntekijöiltä vaaditaan osittaisia perhetyöntekijän taitoja.

"Osittaisia perhetyöntekijän taitoja. Et he kokee meidät kuitenkin niin läheisiksi ihmisiksi, kun he meidät näkee joka päivä, niin heidän on helppo meihin niinku lähestyä ja tulla kysymään sitä apua".

Haastatteluissa nousi esille myös työntekijöiden rooli auttaa perhettä hakemaan apua, jos he sitä tarvitsivat. Toisilla perheillä ei ollut samanlaisia voimavaroja hakea apua kuin toisilla.

"Se on niinku meidän työ tavallaan saada myös nekin aktivoitua".

Osaamista toimia lasten kanssa

Varhaiskasvattajat nostivat esiin työn vaativuuden suhteessa lapsiin ja ryhmäkoikiin. Lapsiryhmät olivat suuria ja lapsiaines saattoi olla erittäin haastavaa. Vaadittiin herkkyyttä ja ymmärrystä kuunnella lasta ja ymmärrystä pysähtyä. Vaati ammattitaitoa saada lapsen ääni kuuluviin ryhmässä.

Osaamista reflektoida omaa ammatillisuutta

Työntekijät pitivät tärkeänä, että työntekijällä itsellä on selkeät arvot ja jalat maassa, kun hän tekee työtä perheiden ja lasten kanssa. Työelämän muuttuessa tulee osata säilyttää tietyt hyvät asiat.

"(...) ne vanhat hyvät jutut, mitä on ollut, niin ne pitää säilyttää. Pitää osata valita siitä viidakosta kanssa".

Osa haastateltavista pohti asemaansa varhaiskasvattajana tai terveydenhoitajana ja sitä, kuinka laaja työnkuva nykyään on. Terveydenhoitajat kokivat, että heidän tulee työssään olla monen alan ammattilainen, mikä osittain johtuu myös siitä, että palveluihin, joihin perhettä ohjataan, joutuu jonottamaan pitkiä aikoja. Terveydenhoitajilta myös odotettiin useamman alan asiantuntemusta.

"Että oli se sairaanhoidollinen tai oliko se kasvatuksellinen tai sosiaalinen taikka parisuhde tai mielenterveys tai mikä tahansa, että pitäis olla monen alan ammattilainen (...)".

"Mä koen haastellisemmaksi niinku sen, että mä en osaa aina sitten vastata välttämättä näihin kasvatuksellisiin asioihin (...)".

Sama asia nousi esille myös varhaiskasvattajilta

"Sanotaan näin, että pitää olla aika paljon ongelmia sitten lapsella ennenkuin tavallaan päiväkodin ulkopuolelta on haettavissa sitä tukea".

"(...) et tarttis ite lisää koulutusta, että tarttis olla vähä puheterapeutti, pitäis olla vähä psykologi ja niinku sillain, että nyt kun sääsetään ni aika paljon niitä".

Eräs terveydenhoitaja nosti myös esille, kuinka on tärkeää osata myös rajata, missä kulkee oman ammattiataidon raja.

"Että se rajan vetäminenkin on mun mielestä tärkeätä, että tietää missä se oma raja menee, mitä mä osaan, mihin mä kykenen".

6.2.3 Koulutuksen tarve

Tutkimuksen tarkoitus oli kerätä myös tietoa siitä, millaista koulutusta henkilökunta kaipaisi. Haastateltavat painottivat koulutuksen tarpeen olevan henkilökohtaista ja riippuvan henkilön koulutustaustasta ja työkokemuksesta. Aineistosta nousi kuitenkin toiveita mm. koulutuksesta, josta saisi vinkkejä, millaisin välinein yhteistyötä vanhempien kanssa voisi tehdä, "pelimerkkejä yhteistyöhön". Haastateltavat myös toivoivat koulutusta kunnan palveluista. Tärkeää olisi tietää, mitä missäkin tilanteessa tulisi tehdä ja keneen ottaa yhteyttä. Työntekijöille ei ollut aina selvää, minne perhettä voisi ohjata. Haastateltavat nostivat esiin myös toiveen avioeroon liittyvästä koulutuksesta, aggressiivisen vanhemman kohtaamiseen liittyvästä koulutuksesta ja huolen puheeksioton koulutuksesta. Lisäksi terveydenhoitajat kaipasivat koulutusta liittyen kasvatusasioihin ja mielenterveysasiakkaiden kohtaamiseen.

6.3 Varhainen tukeminen ja huolen puheeksiotto

Tutkimustehtävänä oli selvittää, miten varhainen tukeminen näkyi varhaiskasvattajien ja terveydenhoitajien työssä ja mikä auttoi työntekijöitä huolen puheeksiotossa.

6.3.1 Varhainen tukeminen

Varhainen tukeminen näkyi työntekijöiden työssä vanhempien kanssa käytävinä keskusteluina ja vanhempien ohjaamisena, vertaistoiminnan järjestämisenä tai siihen kannustamisena sekä eri ammattilaisten välisinä palavereina, jotka edesauttoivat varhaista puuttumista.

Työntekijät pitivät tärkeänä, että vanhempien kanssa keskusteltiin lapsen kehitysvaiheista ja osoitettiin, etteivät vanhemmat painineet vaikeuksiensa kanssa yksin. Haastateltavat ottivat esiin, että toisilta perheiltä oli kadonnut ajatus lapsen normaalista käyttäytymisestä, ja vanhemmat olivatkin monesti helpottuneita, kun he asioista keskusteltuaan huomasivat, että muutkin samanikäiset käyttäytyvät samalla tavalla. Toisaalta taas keskusteltiin keinoista, joita perhe voi käyttää kotona lapsen haasteiden kanssa. Vanhemmille oli monistettu kotiin kuvia ja tehty päivärytmejä helpottamaan arkea kotona. Vanhemmille annettiin myös ohjeita äännevirheiden korjaamiseksi. Eräs haastateltava kertoi toisinaan ohjastavansa lasta perheen vanhempien kuullen, jotta vanhempi esimerkin avulla kuulisi ajatuksia siitä, mikä voisi helpottaa lapsen tilannetta.

Haastateltavat nostivat monessa eri haastattelujen vaiheessa esiin tukiverkoston tärkeyden perheille ja sen puuttumisen ongelman. Työntekijät saattoivat kannustaa perheitä käymään puistoissa ja tutustumaan lapsiensa ystäviin. Eräs työntekijä totesi yrittävänsä keskustella sellaisten perheiden kanssa enemmän, joilla tiesi olevan pieni verkosto. Varhaiskasvattajat myös tukivat perheiden verkostoitumista järjestämällä perheille erilaisia tapahtumia, kopioimalla vanhemmille kaverilistoja ja pitämällä päiväkodilla nyyttikestejä perheille. Eräs haastateltava koki, että enemmänkin voisi varhaiskasvatuksessa tehdä sen eteen töitä, että vanhemmat tutustuisivat toisiinsa.

Yhteistyö eri viranomaisten välillä edesauttoi varhaista tukemista. Ylöjärven eri alueilla toimivat hyvinvointineuvolat toimivat hyvinä foorumeina keskustella huolta herättävistä asioista. Osa terveydenhoitajista piti säännöllisiä kokoontumisia päiväkodin henkilöstön kanssa. Varhaisen tukemisen muotona voidaan nähdä myös se, että terveydenhoitajat mainitsivat yrittävänsä toisinaan järjestää päivähoitopaikkaa lapselle, jolla sitä ei vielä ole, mutta joka siitä voisi hyötyä.

Varhaista puuttumista ja tukemista vaikeutti haastateltavien mukaan liian pitkät jonot erityispalveluihin. Työntekijät kokivat erittäin turhauttavana sen, että vaikka he puuttuivat asioihin, niin ennenkuin perhe tai lapsi pääsi jatkotutkimuksiin tai – palveluihin, kesti todella pitkään ja ongelmat ehtivät syventyä. Toiseksi varhaisen puuttumisen todettiin olevan persoonasta kiinni. Kasvatusalalla monet asiat personoituu, eikä kaikesta ole selkeää linjaa, miten milloinkin toimitaan.

"(...) meillä se on vähän siitä persoonasta kiinni, joka sitä hommaa hoitaa. Et tarttuuko siihen asiaan, vai antaako homman olla".

6.3.2 Huolen puheeksiotto

Huolen puheeksiotossa auttoivat seuraavat asiat: yhteistyö ja vertaistuki, hyvä kasvatuskumppanuussuhde ja uskallus kysyä, kiireettömyys sekä huolen puheeksioton materiaali.

Yhteistyö ja vertaistuki

Ennenkuin varhaiskasvattajat ottivat huolen vanhemman kanssa puheeksi, asiasta keskusteltiin yleensä muun tiimin tai toisinaan erityistyöntekijöiden kanssa. Tiimissä kartoitettiin, oliko muilla samanlaisia huolia lapsesta tai perheestä, ja pohdittiin, kuinka asia otettaisiin esille. Oli tärkeää pohtia etukäteen, mitä sanottaisiin ja miten. Tiimin kanssa keskustellessa vahvistui usein myös se, että huoli ei ollut vaan yhden ihmisen mielipide, vaan muillakin työntekijöillä saattoi olla samanlaisia ajatuksia. Toisinaan, jos asia oli erityisen vaikea tai jos oli olemassa jonkinlaista fyysistä uhkaa vanhemman taholta, saattoi vanhemman kanssa keskustellessa olla mukana kaksi työntekijää. Varhaiskasvattajien haastatteluissa tuli myös esiin näkökulma, kuinka huolesta voisi mainita vanhemmille useampi eri työntekijä, jotta asia ei personoituisi yhteen työntekijään, varsinkin silloin, jos vanhempien oli vaikea ottaa vastaan palautetta asiasta. Toisaalta oli myös tärkeä kertoa huolesta pikkuhiljaa vanhemmalle, pienin askelin.

Terveydenhoitajat ovat siinä mielessä erilaisessa tilanteessa kuin varhaiskasvattajat, että toimivat yksin, eikä heillä ole samanlaista mahdollisuutta keskustella huolesta muun tiimin kanssa. Huoli saatetaan joutua ottamaan esiin ilman erityistä aikaa valmistautua huolen puheeksiottoon. Terveydenhoitajat pitivätkin tärkeänä

päiväkodin kanssa käytäviä kirjeenvaihtoja, ja he kokivat niiden helpottavan myös huolen puheeksiottoa perheen kanssa. Ylöjärvellä päiväkodit ja neuvolat tekevät yhteistyötä, ja lapsista lähetetään vanhempien luvalla säännöllisesti tietoa päiväkodista neuvoloihin ja toisinpäin. Terveystarkastajat mainitsivat myös laajojen terveystarkastusten auttaneen huolen puheeksiotossa.

Hyvä kasvatuskumppanuussuhde ja uskallus kysyä

Haastateltavat kokivat, että luottamuksellinen kasvatuskumppanuussuhde tuki avoimuutta ja salli puheen myös ikävistä ja huolta herättävistä asioista perheen kanssa. Kun jokin lapsessa huolta herättävä aihe otettiin puheeksi, oli tärkeää puhua myös lapsen hyvistä puolista tai asioista, jotka lapsen kanssa sujuivat. Työntekijät saattoivat lohduttaa vanhempaa korostamalla, että jokaisella on joku kohta, jossa tarvitsee tukea tai jota voi kehittää. Huolta aiheuttava asian puheeksiotossa oli tärkeää kuunnella vanhempia ja kysellä vanhemmalta neuvoa.

"Aina pitää niinku silleen lempeesti yrittää ja nähdä niinku se, ne positiiviset asiat kuitenkin".

Kasvatuskumppanuus ei ollut samanlaista kaikkien perheiden kanssa. Toiset tarvitsivat tukea enemmän, toiset vähemmän. Toisia perheitä pystyi auttamaan ihan pienellä, toisilla perheet saivat paljon tukea, mutta se ei silti tuntunut riittävän. Seuraavat lainaukset kuvaavat yhteistyön moninaisuutta.

"Kuullostellaan tuntosarvet pystyssä, että mitä tää perhe tarvitsee. Minkälaisista, kuinka paljon".

"(...) että tietyllä tavalla ne ärhäkät, jotka tulee ja vaatii, ni niiden kanssahan tehdään sitä yhteistyötä niinku väkisinkin, mutta miten huomioidaan ne, jotka on ahdistuneita, lapsistakin, että ne jotka jää, ja onkin ehkä se ahdistus siellä sisällä".

Huolen puheeksiotossa auttoi myös keskustelutaidot, että työntekijä osasi kysyä oikeat kysymykset. Haastateltavissa huomasi myös haastattelun aikana, kuinka haastattelutilanne herätti heitä pohtimaan mm. rohkeutta kysyä suoraan vanhemmilta, jos perhe aiheuttaa huolta. Eräs haastateltava totesi haastattelun loppupuolella:

"Jos joskus kysyis ihan muuten vaan, miten muuten menee? Ihan tällain vain".

Kiireettömyys

Terveydenhoitajien asiakaskäynneille on varattu tietty aika, ja seuraava asiakas saattaa olla oven takana odottamassa, kun edellinen lähtee. Tämä asettaa haasteita myös sille, että perheen kanssa olisi mahdollista keskustella asioista rauhassa. Myös varhaiskasvattajat kokivat, että huolta herättävä asia tuli ottaa puheeksi niin, että sille oli varattu keskustelu-aika. Tällä luotiin arvostusta myös vanhempaa kohtaan ja osoitettiin, että asia on myös työntekijöille tärkeä. Toiseksi varhaiskasvattajat yrittivät välttää "eteiskeskusteluja" silloin, kun keskusteltiin huolta herättävistä asioista. Työntekijällä tuli olla aikaa keskittyä silloin perheen asiaan eikä osallistua samalla lasten hoitamiseen.

Huolen puheeksioton materiaali

Huolen puheeksioton materiaalin mainittiin lisäävän ammattitaitoa, ja sitä pidettiin hyvänä olemassa, jotta materiaalin voi kaivaa esiin tilanteiden sitä vaatiessa. Huolen puheeksioton materiaali ei kuitenkaan tuntunut olevan kovassa käytössä. Varhaiskasvattajat totesivat materiaalin olevan tuttu, mutta sitä käytettiin lähinnä haastavissa tilanteissa. Terveydenhoitajat eivät käyttäneet sitä työssään lainkaan.

6.4 Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän rooli ja yhteistyön kehittäminen

Tarkoitukseni oli kartoittaa, kuinka yhteistyötä tulisi kehittää suhteessa varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään. Selvitin, mitä hyväksi koettuja elementtejä yhteistyössä jo oli, ja millaisia toiveita yhteistyöltä olisi jatkossa.

6.4.1 Hyväksi koetut asiat varhaiskasvatuksen perhetyössä

Selvitettäessä, mitkä asiat varhaiskasvattajat ja terveydenhoitajat olivat kokeneet hyväksi varhaiskasvatuksen perhetyössä, nousi esiin neljä teemaa: matalakynnyksisyys, nopea apu, perhetyöntekijän ammattitaito ja vanhempainillat.

Työntekijät kokivat, että uusi palvelumuoto oli tärkeä, koska se on matalakynnyksistä. Eräs terveydenhoitaja otti esiin, että palvelu olisi perheiden helpommin otettavissa vastaan, koska liittyi päiväkotiin. Perheet eivät välttämättä kokeneet päiväkotiin liittyvää palvelua niin vaikeasti lähestyttävänä. Koettiin myös tärkeäksi, että perhetyöntekijän pystyi nimeämään apua tarvitsevalla perheelle, että perhetyöntekijällä oli nimi ja kasvot.

Henkilökunta koki, että varhaiskasvatuksen perhetyöllä perheet saivat nopealla aikavälillä apua ja tukea arkeensa. Tärkeäksi koettiin myös, että perhetyöntekijään pystyi olemaan puhelimella yhteydessä ja saamaan konsultointiapua. Perhetyöntekijän ammatillinen osaaminen, ja hänen roolinsa toisinaan ulkopuolisena, tilanteiden kokoajana, koettiin tärkeäksi. Työntekijät kokivat myös iloisena asiana, että perhetyöntekijä oli ollut yhteydessä varhaiskasvatushenkilöstöön ja ollut kiinnostunut heidän näkemyksistään.

Vanhempainillat, joita perhetyöntekijä oli ollut ohjaamassa, otettiin esiin jokaisessa varhaiskasvattajien fokusryhmässä. Haastateltavien mielestä perhetyöntekijän ohjaamat vanhempainillat olivat olleet todella tärkeitä vanhemmuuden tukemisen välineitä. Vanhempainillat oli koettu tärkeäksi ei vain sisällöllisen antinsa vuoksi, vaan myös vanhempien vertaistoiminnan lisäämiseksi.

"Mutta se olis sitä vertaista ja hyvin tulis keskustelua ja ihmiset puhuis, että joo niin meilläkin (...) monet perheet hyötyis tosi vähäisestä meidän näkökulmasta".

Perhetyöntekijän osallistumista vanhempainiltoihin toivottiin myös sen vuoksi, että perheille tulisi perhetyöntekijän kasvot tutuiksi. Se taas madaltaisi perheiden kynnystä pyytää apua.

Haastateltavat pitivät tärkeänä, että Ylöjärvelle oli saatu varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä.

"Että kyllähän toi (perhetyöntekijän) tulo oli semmonen iso asia, ainakin me on tuolla kentällä koettu (...) ja nimenomaan, kun hän on osoittanut sen, ainakin oma kokemus on se, että todella sitä apua saa ja perheet saa apua".

6.4.2 Toiveet varhaiskasvatuksen perhetyöltä

Selvitettäessä, millaisia toiveita varhaiskasvattajilla ja neuvolan terveydenhoitajilla oli suhteessa varhaiskasvatuksen perhetyöhön, nousi aineistosta esiin neljä teemaa: yhteistyö, matalakynnyksisyys ja nopeus, palaute ja kotikäynnit.

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja terveydenhoitajien kanssa

Varhaiskasvatuksen perhetyöltä toivottiin, että perhetyöntekijä olisi linkki varhaiskasvatuksen ja perheiden välillä. Perhetyöntekijän toivottiin osallistuvan tietyissä tapauksissa lapsen varhaiskasvatuskeskusteluihin yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa. Haastatelussa nousi myös idea, että varhaiskasvatuksen henkilökunta ja terveydenhoitajat ottaisivat mielellään vastaan perhetyöntekijältä koulutusta ja konkreettisia neuvoja, jotta voisivat auttaa perhettä jotenkin, ennenkuin perhe pääsisi perhetyöntekijän avun piiriin. Myös perhetyöntekijän osallistumista vanhempainiltoihin toivottiin kovasti. Keskusteluissa heräsi ajatus, kuinka jokaiselle uudelle varhaiskasvatuspalveluissa aloittavalle perheelle voisi jakaa esitteen varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän palveluista.

Haastateltavat ottivat esiin, että kaikilla varhaiskasvatuksen työntekijöillä ja neuvolan terveydenhoitajilla ei välttämättä ole selvää käsitystä siitä, mitä perhetyöntekijän työnkuvaan kuuluu, ja millaisia perheitä hänelle tulisi ohjata. Haastatteluiden perusteella ne, jotka olivat olleet varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän kanssa enemmän tekemisissä, tunsivat paremmin hänen toimenkuvansa. Kaupunkiin tuli jatkuvasti uusia työntekijöitä, jotka eivät olleet koskaan tavanneet perhetyöntekijää. Haastatteluista kävi ilmi, että myös työntekijöille oli tärkeää nähdä perhetyöntekijä konkreettisesti, mikä madaltaisi myös heidän kynnystään ottaa perhetyöntekijään yhteyttä.

Haastateltavat toivoivat, että perhetyöntekijään saisi helposti yhteyden. Perheiden hätään tulisi vastata mahdollisimman nopealla aikataululla. Konsultoinnin mah-

dollistamiseksi nousi keskusteluun puhelinaika ja jopa "ohituslinja" työntekijöille kriisitilanteissa.

Perhetyön matalakynnyksisyys ja nopeus

Palvelun toivottiin muotoutuvan niin matalakynnyksiseksi, että vanhempien olisi yhtä helppo ottaa yhteyttä perhetyöntekijään kuin varhaiskasvatuksen työntekijöihinkin. Matalan kynnyksen palvelun muotoutumiseksi esim. perhetyöntekijän vanhempainiltoihin osallistumista pidettiin tärkeänä. Perheiden hätään tulisi vastata mahdollisimman nopealla aikataululla.

Palaute

Kaikissa fokusryhmissä nousi esiin palautteen saamisen tärkeys. Haastateltavat keskustelivat siitä, kuinka he kokivat tärkeäksi, että he saivat jonkinlaista palautetta siitä, kävikö perhetyöntekijä perheessä kotikäynneillä vai ei. Toivottiin, että ne, jotka tekevät lapsen hyväksi töitä, tekisivät sitä "käsi-kädessä". Ja jos olisi jotain oleellista, mitä heidän tulisi tietää perheestä, he saivat sen tiedon. Työntekijät ymmärsivät vaitiolovelvollisuuden merkityksen ja sen, että ilman perheen lupaa asioista ei voinut keskustella. Ideaksi nousikin, voisiko perheiltä kysyä lupaa, jotta myös muut perheen kanssa työskentelevät tahot tietäisivät oleelliset asiat perheen hyvinvoinnin edistämiseksi.

Että ei ois niin, että täällä on tän ihmisen tontti ja tän tontti ja sitten ollaan kauheen erillään (...) vaan että ne on rehellisiä asioita, ne tapahtuu ja ne on todellisuutta, ni sit päiväkotiki on hyvä paikka tavata. Että voidaan ottaa vanhemmat ja (perhetyöntekijä) ja että se ois hyvin niinku.

Palautteen saaminen oli työntekijöiden mielestä tärkeää ensinnäkin sen vuoksi, että he tietäisivät, menevätkö perheen asiat jo eteenpäin ja onko perhe saanut jotain muuta apua. Saattoi olla myös jotain tärkeää lapseen vaikuttavia asioita, joita lapsen kanssa työskentelevien olisi hyvä tietää. Toiseksi, työntekijät kokivat oman ammattitaitonsa kehittymisen vuoksi palautteen saamisen olevan olennaista. Työntekijä pystyi itsekin palaamaan vielä asiaan ja arvioimaan, oliko tehnyt asian suhteen oikein vai epäonnistunut. Kolmanneksi, perheet saattoivat tulla kysymään varhaiskasvatuksen työntekijöiltä apua esim. perhetyöntekijän kotiin antamien

materiaalien käytöstä ja silloin olisi tärkeää, että myös varhaiskasvattajat tietäisivät, miten neuvoa perhettä.

Kotikäynnit

Perhetyöntekijän toivottiin tekevän kotikäyntejä ja antavat tukea perheille esim. avioero- ja huoltajuusasioissa ja "lievissä" mielenterveysongelmissa. Perhetyöntekijältä toivottiin perheelle konkreettista apua esim. toimimiseen lapsen kanssa. Terveystieteiden tutkimusryhmässä nousi huoli kotona olevista, ei varhaiskasvatustalouksia käyttävistä perheistä ja lapsista, jotka eivät kuuluneet varhaiskasvatuksen perhetyö- palvelun piiriin. Heidän mukaansa myös tässä ryhmässä olisi perheitä, jotka voisivat hyötyä perhetyöntekijän tuesta. Terveystieteiltä nousi myös idea, josko perhetyöntekijältä voisi saada apua sellaiseen perheeseen, jotka jonottavat päivähoitopaikkaa. Tällöin perhe saisi jo jotain tukea ennenkuin lapsi saa päivähoitopaikan.

6.4.3 Muut kehittämissideat

Toiveet ennaltaehkäisevältä varhaiskasvatuksen perhetyön mallilta

Kysyttäessä, mitä varhaiskasvattajat ja terveydenhoitajat toivoivat ennaltaehkäisevältä varhaiskasvatuksen perhetyön mallilta, toivoivat he selkeää infoa siitä, millaiset perheet perhetyöntekijälle voisi ohjata. Kaupungin palvelurakenne ei ollut kaikille tuttu, joten mallilta toivottiinkin tietoa, minne perhettä voi ohjata, ja keeneen otettaisiin yhteyttä erilaisissa huolen aiheissa. Toiveena heräsi myös, että mallissa näkyisi jokin minimi-/maksimiaika, jolloin perheelle olisi apua saatavilla.

Perhetyöntekijöiden määrä

Varhaiskasvattajat olivat tietoisia varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän työmäärästä ja toivoivat kaupunkiin lisää perhetyöntekijöitä. Kävi myös ilmi, että kaikista huolen aiheista ei ollut oltu perhetyöntekijään yhteydessä, koska kentällä tiedettiin, että perhetyöntekijä oli kovin työllistetty.

"Ainut , mikä ei toimi, niin et (perhetyöntekijä) on kovin kiireinen".

"Ainakin, että niitä olis enemmän, niitä olis kaks-kolme. Alueittain, musta olis tosi tärkeä, varmaan niille itellekin siis (perhetyöntekijäl-le)".

"Niin justiin, että moni tietää, että se on niin työllistetty, et ei se kuitenkaan varmaan ehdi. Et mun mielest se, että paljoks sulla on nyt asiakasperheitä, ni se ei oo mikään koko totuus, koska se on niin uus juttu, että se ei ole vielä mennyt läpi täällä".

Neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tiivistäminen

Haastatteluissa nousi myös esiin toive terveydenhoitajien ja varhaiskasvattajien yhteistyön tiivistämisestä. Molemmat osapuolet ottivat asian esiin ja toivoivat tiiviimpää yhteistyötä kyseisten tahojen välille. Kävi ilmi, että yhteistyö oli erilaista kaupungin eri osissa. Toiset päiväkodit olivat tiiviisti yhteydessä alueen terveydenhoitajien kanssa, mutta toisilla alueilla yhteistyötä oli hyvin vähän, jos ollenkaan. Terveydenhoitajat toivoivat tietoa esim. ryhmistä, joita varhaiskasvatuksen puolella kulloinkin oli meneillään, jonne myös terveydenhoitajat voisivat ohjata perheitä. Varhaiskasvattajat ottivat esiin, että yhteistyö olisi tärkeää senkin vuoksi, että asioista olisi yhteinen näkökulma ja niistä puhuttaisiin perheille samalla tavalla. Yhteistyö olisi tärkeää myös varhaisen puuttumisen näkökulmasta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Haastateltavat toivat fokussyhmähaastatteluissa esiin, kuinka perheiden asettamat haasteet varhaiskasvatus -ja neuvola henkilökunnalle, ovat nykyään moninaiset. Haasteita asettivat mm. vanhemmuus, vanhempien lisääntyneet mielenterveysongelmat, tukiverkoston puute, lisääntyneet avioerot ja parisuhteen pulmat sekä vaativat asiakasperheet. Kaukoluoto (2010) kirjoittaa yhteistyön vaativuuden lisääntymisestä. Subjekttiivinen päivähoito-oikeus on moninaistanut päivähoiton asiakaskuntaa, jolloin myös entistä koulutetuimpien, kasvatustietoisempien ja vaativampien vanhempien ryhmän tulo päivähoiton asiakkaiksi on lisännyt yhteistyön vaativuutta. Yhteistyön lisääntynyttä haasteellisuutta voidaan selittää myös yksinhuoltaja- ja maahanmuutajaperheiden, ja erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten määrän lisääntymisellä. Päiväkodin arjessa nämä seikat varmasti näkyvät. (Kaukoluoto 2010, 68.)

"Lastenneuvola lapsiperheiden tukena" oppaassa 2004 on tuotu esiin tutkimustuloksia tuen tarpeista, joita alle kouluikäisten lapsiperheissä kohdataan. Lasten ja nuorten ongelmien taustalla on useita perheen ja yhteiskunnan muutoksia. Vanhemmuus on aikaisempaa suurempi haaste. Vanhemmuuteen liittyviä ongelmia ovat mm. vanhempien uupumus, epävarmuus vanhempana ja perheen arjen hallinnan vaikeus. Lapsen kasvatukseen ja hoitoon liittyvät pulmat saattavat liittyä lapsen käyttäytymiseen, nukkumisvaikeuksiin tai rajojen asettamisen ongelmiin. Parisuhdetta voi koetella yhteisen ajan puute, ristiriidat tai avio- tai avoeroprosesi. Muuttoliikkeen kasvamisen myötä vanhempien sosiaaliset tukiverkostot ovat vähentyneet. Perheet voivat kokea terveyden kannalta ristiriitaisia odotuksia ja tarpeita, joita kaupallinen media asettaa. Mielenterveysongelmat ovat myös lisääntyneet. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 17, 81, 98)

Kaukoluodon (2010, 67) tutkimus sekä "Lastenneuvola lapsiperheiden tukena" opas tukee tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tuloksia. Kaukoluodon tutkimuksen mukaan yhteistyö lasten vanhempien kanssa on muuttunut ja yhteistyön haasteellisuus, määrä ja tavat ovat lisääntyneet. Tämän seurauksena myös työn vaatima ammattitaito ja asiantuntijuus ovat haastavassa tilanteessa. Lasten lisääntyneet tuen tarpeet ja varhaisen tukemisen ajattelutapa edellyttävät työyhteis-

söiltä nykyään enemmän ammattitaitoa kuin perusosaamiseen on aikaisemmin liitetty kuuluvan (Heinämäki 2006, 19).

Haastateltavat toivat esiin, että vanhemmat kaipaavat nykyään paljon tukea vanhemmuuteen. Vanhemmat tarvitsevat ohjausta siihen, miten toimia lapsen kanssa missäkin tilanteessa. Fokusryhmissä nousi esiin myös työntekijöiden taito tehdä yhteistyötä perheiden kanssa. Haastateltavat painottivat, kuinka nykyään työntekijöiltä tarvitaan hyviä neuvottelu- ja keskustelutaitoja, ja osaamista ottaa asiat hienotunteisesti esille. Eräs haastateltava mainitsi, että varhaiskasvatuksen työntekijöiltä vaaditaan osittaisia perhetyöntekijän taitoja. Yhteistyön haastavuuden lisääntymisen ja perheiden ongelmien moninaistumisen seurauksena tarvitaan ennaltaehkäiseviä, matalankynnyksen perhepalveluita peruspalveluihin sekä perhelähtöistä asennoitumista työhön.

Haastatteluissa haastateltavat pitivät tärkeänä, että omaa ammatillisuutta tuli osata reflektoida. Reflektio voidaan nähdä oman toiminnan perusteiden, arvojen sekä työtapojen arviointina ja tunnistamisena. Reflektio vaatii niin kasvattajalta kuin kasvattajayhteisössäkkin avoimuutta ja rohkeutta tunnistaa ja kyseenalaistaa omia arvoja sekä toimintatapoja. Hyvä reflektiokeskustelu vaatii työyhteisössä, että hyvä perusta yhteistyössä on kunnossa. (Heinämäki 2006, 17-18.) Varhaiskasvattajan tulee kyetä erittelemään, mihin hänen oma toimintansa perustuu sekä mihin hänen sisältöalueita ja menetelmiä koskevat valintansa perustuvat. Ammatillisuus varhaiskasvatuksessa konkretisoituu siinä, miten varhaiskasvatustyötä tehdään käytännössä. (Hujala ym. 2007, 97-98, 102, 109.) Jos tietotulva kasvatustilanteista työntekijöiden mielestä kosketti vanhempia, niin myös työntekijät kokivat toisinaan haastavana, mitä hyviä vanhoja tapoja kannatti työssään säilyttää, ja mitä uusia asioita ottaa käyttöön. Jatkuva oman ammattitaidon kehittäminen muuttuvassa yhteiskunnassa on tarpeellista, ja vaaditaankin vahvaa johtajuutta siihen, että puitteet jatkuvaan oman työn reflektointiin on mahdollista. Työntekijöille on luotava mahdollisuus avoimeen keskusteluun omien ja koko työyhteisön toimintatapojen ja näkemysten selkiyttämiseksi.

Varhaisen puuttumisen työvälineiden kehittäminen ja perhekeskeisen näkemyksen istuttaminen päivähoidon edellyttää työntekijöiden kouluttamista ja uudenlaista

toimintakulttuuria. Perhetyöntekijöiden konsultaatiota varmasti tarvitaan etenevissä määrin tulevaisuudessa. (Keskinen & Virjonen 2004, 205.) Koulutuksiin haastateltavat suhtautuivat myönteisesti ja kokivat tarvitsevansa jatkuvaa koulutusta, joskin riippui persoonasta ja työkokemuksen määrästä, millaista koulutusta tarvittiin. Perhelähtöistä ajattelutapaa vahvisti se, että haastateltavat olivat halukkaita saamaan perhetyöntekijältä koulutusta liittyen perhe- ja kasvatustilaisuuksiin, sekä olivat kiinnostuneita kuulemaan, mitä perhetyöntekijä käytännössä perheiden kanssa teki.

Perhelähtöisen yhteistyömuotojen tavoitteena on vanhemmuuden ja koko perheen tukeminen. Kasvatustilaisuuksien lisäksi tarvitaan erilaisia yhteistyötilaisuuksia, joihin perheet voivat osallistua oman elämäntilanteensa, voimavarojensa ja tarpeidensa pohjalta. Perheiden tukeminen yhteistyötilaisuuksia luomalla voi tapahtua paitsi päivähoitohenkilökunnan toimesta myös perheiden toimesta. (Hujala ym. 2007, 124.) Aktiivisempi keskustelu vanhempia huolestuttavista asioista saattaa auttaa tunnistamaan aikaisempaa varhaisemmin tukea tarvitsevat perheet. (Perrälä ym. 2011, 8.) Varhainen tukeminen näkyi työntekijöiden työssä vanhempien kanssa käytävinä keskusteluinä ja vanhempien ohjaamisena, vertaistoiminnan järjestämisenä sekä eri ammattilaisten välisinä palavereina, jotka edesauttoivat varhaista puuttumista. Haastateltavat painottivat, kuinka toisia perheitä voi auttaa ihan pienellä, esim. järjestämällä vertaistoimintaan mahdollistavia tilaisuuksia. Ylöjärvelle muutti paljon perheitä opiskelijain ja työn perässä ja monilla perheillä oli paikkakunnalla pieni verkosto. Varhaiskasvatustilaisuuksien tukivat perheiden verkostoitumista mm. järjestämällä perheille erilaisia tapahtumia ja kannustamalla perheitä tutustuman lapsiensa ystäviin.

Lasten oppimisvaikeudet, turvattomuus ja käyttäytymisongelmat ovat havaittavissa päivähoitossa ja koulussa. Lastensuojelun sijais- ja avohuollon tarve on lisääntynyt edelleen. (Kaste 2012-2015, 15.) Tämän tutkimuksen mukaan varhaisessa puuttumisessa ja huolen puheeksiotossa auttoi mm. yhteistyö ja vertaistuki työntekijöiden kesken. Aineistosta nousi esille, kuinka pidettiin tärkeänä neuvolan ja päivähoitoyhteistyötä varhaisen puuttumisen ja huolen puheeksioton vahvistamiseksi. Terveystilaisuuksien arvostivat päiväkodin kanssa käytäviä kirjenvaihtoja, ja kokivat niiden helpottavan myös huolen puheeksiottoa perheiden

kanssa. Myös varhaiskasvattajat toivoivat tiiviimpää yhteistyötä kyseisten tahojen välille.

Yhteistyö neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä on tärkeää myös siksi, että opitaisiin tuntemaan toisten työtavat ja –muodot. Yhteistyö edesauttaa, että asioista on yhteinen näkemys. Yhteistyön tärkeyttä painottaa myös Heinämäki (2006). Neuvolassa tulisi tuntea päivähoidon toimintatavat ja –muodot sekä ne kasvatukselliset tukitoimet, joilla lasta päivähoitossa on mahdollista tukea. Neuvolassa on tällöin mahdollista yhdessä vanhempien kanssa hahmottaa palvelut, joita on tarjolla ja huomioida eri vaihtoehdot, kun suunnitellaan lapsen tukea. Päivähoitossa tulee tuntea myös neuvolan työkäytännöt. Palveluiden keskinäinen tuntemus auttaa perheitä, joille palvelut tulisi näyttäytyä ehjänä kokonaisuutena. (Heinämäki 2006, 75.) Lastenneuvola lapsiperheiden tukena –raportti puoltaa samaa asiaa. Perhepalveluverkoston asiantuntemus ja erikoissairanhoidon ohjeistus voivat auttaa päivähoitoa järjestämään erityistä tukea, apua tai kuntoutusta, silloin kun tälle on tarvetta. Vain osa erityistä tukea tarvitsevien lasten ongelmista on terveydenhuollon tiedossa. Olisi toivottavaa, että päivähoidon työntekijä toimisi yhteistyöaloitteen tekijänä näiden lasten kohdalla. Siten jokainen neuvolatyöryhmä olisi tietoinen niistä erityistä tukea tarvitsevista lapsista, jotka ovat kunkin terveydenhoitajan vastuulla. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 45.)

Varhaiskasvatuksen perhetyö oli otettu kaupungissa ilolla vastaan ja siihen oltiin erittäin tyytyväisiä. Erityisesti positiivisena nähtiin se, että palvelumuoto oli matalakynnyksistä, ja että perheet saivat nopealla aikavälillä apua ja tukea arkeensa. Haastateltavat olivat tyytyväisiä siihen, että perhetyöntekijään pystyi olemaan puhelimella yhteydessä ja saamaan konsultointiapua. Perhetyöntekijän ammatillinen osaaminen koettiin vahvaksi ja vanhempainillat, joihin perhetyöntekijä oli osallistunut, olivat olleet tärkeitä vanhemmuuden tukemisen välineitä.

Perhetyöltä toivottiin, että perhetyöntekijä voisi osallistua tietyissä tapauksissa lasten varhaiskasvatuskeskusteluihin yhdessä varhaiskasvattajien kanssa. Perhetyöntekijä oli osallistunut joihinkin päiväkotien vanhempainiltoihin, ja hänen osallistumista vanhempainiltoihin toivottiin myös jatkossa kovasti. Haastateltavat ottivat esille, että kaikilla varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöillä ei ole sel-

vää käsitystä siitä millaisia perheitä perhetyöntekijälle voisi ohjata ja missä vaiheessa. Haastattelujen perusteella ne, jotka olivat olleet varhaiskasvatuksen perhetyön kanssa enemmän tekemisissä, tunsivat paremmin perhetyöntekijän toimenkuvan. Perhetyöntekijän markkinoinnissa olisi siis vielä tehtävää, ja kehittämishakkeen tuloksena syntynyt malli palvelisi varmasti tätä seikkaa. Toiseksi, työntekijät toivoivat selkeää kuvaa siitä, mitä palveluja kaupungissa oli olemassa, jotta he osaisivat ohjata perheitä oikeiden palvelujen piiriin. Epäselvyyttä oli myös siitä, mistä tämä tieto olisi helposti löydettävissä. Palveluverkosto tulisi siis tehdä näkyvämmäksi sekä työntekijöille että vanhemmille.

Kaikissa fokusryhmissä nousi esiin palautteen saamisen tärkeys moniammatillisessa yhteistyössä. Toivottiin, että ne jotka tekevät lapsen hyväksi töitä, tekisivät sitä "käsi kädessä". Tartuimme tähän haasteeseen mallia luodessamme. Kun perhelähtöinen kasvatuskumppanuus toteutuu, ja perhe yhdessä varhaiskasvatuksen henkilökunnan tai terveydenhoitajan kanssa keskustelee tuen tarpeestaan, on edellytys avoimelle "käsi-kädessä" toimimisellekin parempi. Varhaiskasvattajat tai terveydenhoitajat voivat tarvittaessa perheen luvalla olla yhteydessä perhetyöntekijään ja kokoontua yhdessä esim. päiväkotiin tai neuvolaan pohtimaan keinoja perheen tukemiseksi. Antikainen (2006) korostaa, kuinka perheen, päivähoidon ja perhetyöntekijän yhteistyössä on olennaista moniammatillinen yhteistyö. Kun perhetyöntekijät ja varhaiskasvatushenkilökunta toimivat tiiminä, mahdollistuu perheen kokonaisvaltainen tuki. (Antikainen 2006, 38). Yhtäläillä tämä koskee neuvolatoimintaakin. Yhteydenotto perhetyöntekijälle voi tulla neuvolastakin ja neuvolan terveydenhoitaja voidaan nähdä tärkeänä osanan perheen kokonaisvaltaista tukea.

Johtopäätöksenä voidaan nähdä, että peruspalvelujen, päivähoidon ja neuvolan, toimesta tehdään jo arvokasta varhaisen puuttumisen ja –tuen työtä monella eri tavalla. Perhelähtöinen kasvatuskumppanuus oli nähtävissä haastateltavien vastauksissa. Ennaltaehkäisevää otetta varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa voi lisätä mm. koulutuksilla, moniammatillista yhteistyötä lisäämällä ja palveluverkostoa näkyväksi tekemisellä. Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallin tarkoitus on myös vahvistaa ennaltaehkäisevää otetta varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa, ja samalla ohjata perheet oikeaan aikaan perhetyöntekijälle, jolloin

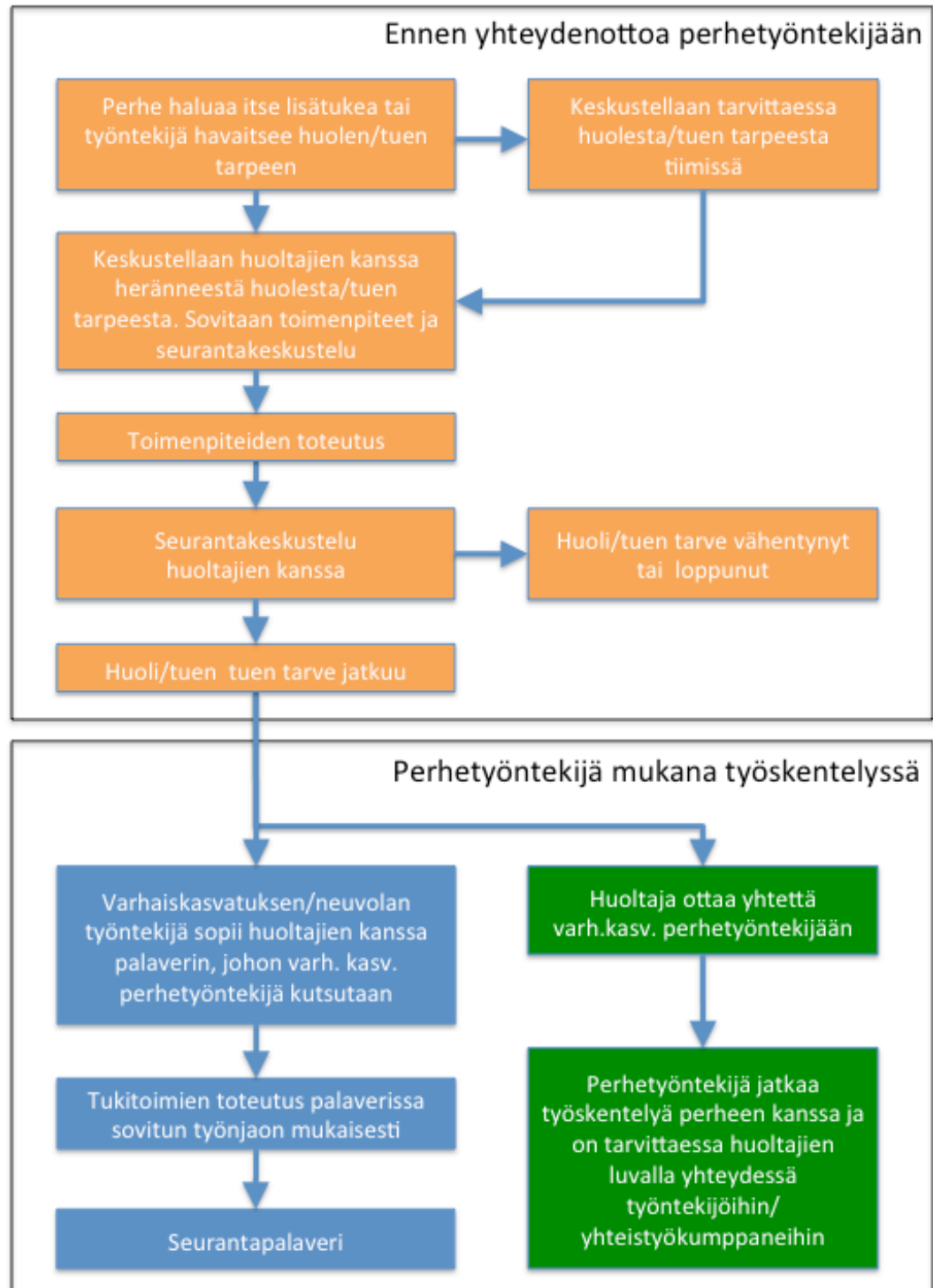
perhetyö varhaiskasvatuksessa on selkeästi ennaltaehkäisevää. Tärkeää on myös pitää esillä keskustelua ennaltaehkäisevän roolin tärkeydestä varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa.

8 ENNALTAEHKÄISEVÄN VARHAISKASVATUKSEN PERHETYÖN MALLI JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

8.1 Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli

Varhaiskasvatuksen perhetyön on ennaltaehkäisevää ja matalakynnyksistä palvelua. Varhaiskasvatuksen perhetyön tuella vahvistetaan perheiden arjen sujumista, vanhemmuutta ja lasten kasvatusta. Niitä voi haastaa esim. lapsen temperamentti, vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen sujumattomuus, perheen muutostilanteet, erityisen kuormittava perhetilanne, vanhemman uupumus, rajojen asettamisen vaikeus sekä perhettä tukevan verkoston vähäisyys tai puuttuminen. Varhaiskasvatuksen perhetyöhön ohjaututaan joko henkilöstön tai perheen oman yhteydenoton kautta.

Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli syntyi fokusryhmähaastattelujen ja työryhmän pohdinnan tuotoksena. Lopullinen koonti mallista tehtiin varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän ja tutkijan toimesta. Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallissa (Kuvio 3) kuvataan, missä vaiheessa varhaiskasvatuksessa tai neuvolassa voidaan tarjota perheelle varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän tukea, ja miten toimitaan, kun todetaan, että perhe voisi hyötyä perhetyöntekijän tuesta. Lisäksi mallissa kuvataan, mitä varhaiskasvatuksessa ja neuvolassa voidaan tehdä jo ennen yhteydenottoa perhetyöntekijään.

Kuvio 3: Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön malli

Kun perhe haluaa itse lisätukea tai työntekijä havaitsee huolen/tuen tarpeen, keskustellaan tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan huolesta/tuen tarpeesta tiimin kesken kartoittaen, onko muilla samanlaisia havaintoja kuin työntekijällä tai perheellä. Havainnot kerätään yhteen. Jos huoli on herännyt varhaiskasvatuksessa/ neuvolassa otetaan yhteinen huoli puheeksi vanhempien kanssa. Joskus huoltajan kuunteleminen, kuulumisten kysely tai pelkkä ihmettely riittää. Vanhemmille on hyvä kertoa konkreettisia esimerkkejä, mistä ajatus huolesta/tuen tarpeesta lapselle/perheelle syntyy. Vanhemmilta voi kysyä, miten asia näyttäytyy kotona ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Työntekijällä itsellään ei tarvitse olla valmiita vastauksia. Vanhempien kanssa sovitaan, miten asian kanssa edetään. Pohditaan, mitä vanhemmat voivat tehdä, ja miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, jotta huolta saadaan vähennettyä. Pidetään keskustelua asiasta yllä. Sovitaan vanhempien kanssa seurantakeskustelu/ylimääräinen neuvolakäynti.

Seurantakeskustelussa/ylimääräisellä neuvolakäynnillä mietitään yhdessä vanhempien kanssa, millaisin tukitoimin lasta/perhettä voidaan auttaa (esim. varhaiskasvatuksen perhetyö, neuvolapsykologi, kotihoidon perhetyö), mikäli tuen tarve edelleen jatkuu. Työntekijä voi tarvittaessa konsultoida toista työntekijää esim. varhaiskasvatuksen perhetyöntekijää. Ennaltaehkäisevät palvelut perustuvat vapaaehtoisuuteen. Lastensuojelullinen huoli konsultoidaan / ilmoitetaan lastensuojeluun.

Mikäli vanhempien kanssa sovitaan, että työntekijä on perheen luvalla yhteydessä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään, sovitaan päiväkotiin tai neuvolaan perheen kanssa palaveri, johon perhetyöntekijä kutsutaan mukaan. Palaveri voi olla esim. vasu-keskustelu, tuen palaveri tai neuvolakäynti. Palaverissa sovitaan toimenpiteet lapsen / perheen vahvistamiseksi ja jaetaan vastuualueet. Kun tukitoimia on toetutettu palaverissa sovitun työnjaon mukaisesti, kokoonnutaan seurantapalaveriin, jossa arvioidaan tilanne ja sovitaan mahdollisesta yhteistyön lopettamisesta tai jatkotoimenpiteistä.

Mikäli huoltaja ottaa itse yhteyttä varhaiskasvatuksen perhetyöntekijään, jatkaa perhetyöntekijä työskentelyä perheen kanssa. Perhetyöntekijä voi olla tarvittaessa

yhteydessä varhaiskasvatukseen/neuvolaan/muihin yhteistyökumppaneihin ainoastaan perheen luvalla.

8.2 Toimenpide-ehdotukset

Kehittämishankkeessa koottiin mallin lisäksi toimenpide-ehdotuksia, joilla ennaltaehkäisevää otetta vahvistettaisiin ja juurrutettaisiin varhaiskasvatukseen ja neuvolaan. Fokusryhmähaastattelujen pohjalta valitsimme työryhmässä neljä toimenpide-ehdotusta, joihin kehittämistä suunnattaisiin: vanhemmuutta vahvistavat vanhempainillat, koulutus huolen puheeksioton vahvistamiseksi, varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön tiivistäminen ja palveluverkoston kokoaminen.

Vanhemmuutta vahvistavat vanhempainillat

Haastatteluista nousi varhaiskasvattajilta positiivista palautetta vanhempainilloista, joissa perhetyöntekijä oli ollut mukana. Perhetyöntekijän toivottiin osallistuvan vanhempainiltoihin jatkossakin. Perhetyöntekijän mahdollisuus osallistua vanhempainiltoihin oli kuitenkin hyvin rajallinen johtuen työajasta ja resursseista. Tavoitteeksi asetettiinkin kehittää vanhempainiltoja vanhemmuutta vahvistaviksi, toiminnallisiksi ja osallistuviksi ilman, että perhetyöntekijä olisi paikalla. Olennaista vanhempainilloissa olisi vanhempien verkostoituminen ja vertaistuki.

Vanhempainiltojen kehittämiseksi päätettiin järjestää koulutus, jossa käytäisiin läpi ideoita vanhempainiltoihin. Koulutus järjestettäisiin liittyen myönteisen kotikasvatuksen tukemisen käsikirjaan, joka on valmistunut Ylöjärvellä kesällä 2012 yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöiden kanssa. Myönteisen kotikasvatuksen tukemisen käsikirjan tarkoituksena on antaa työkaluja vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, ja käsikirjan lähtökohtana on työntekijän oma suhtautuminen ja asennoituminen vanhempia kohtaan. Käsikirja liittyy varhaiskasvatuksen mielenterveyden 2011-2014 esiin nostamiin kehittämishaasteisiin, joissa yhtenä kehittämisen kohteena on alle kouluikäisten lasten ja lapsiperheiden tukeminen kasvatuksellisissa sekä kehityksellisissä haasteissa ja muissa ongelmissa. Lisäksi varhaiskasvatuksen hyvinvointisuunnitelman 2011 yhtenä tavoitteena on ollut tukea myönteistä kotikasvatusta yhteistyössä neuvolan kanssa (Formulah-

ti, Jonasson, Rosengren, Saarijärvi, Birkman, Kallio, Jutila & Sirén 2012, 2.) Koulutus olisi olennaista markkinoida niin, että työntekijät saisivat siitä työkaluja vanhempainiltoihin. Vastuuhenkilöiksi koulutuksesta valittiin varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ja erityislastentarhanopettaja.

Koulutuksen järjestäminen huolen puheeksioton vahvistamiseksi

Ennaltaehkäisevän otteen vahvistamiseksi päätettiin järjestää huolen puheeksioton prosessinomainen koulutus. Koulutuksen tavoitteena olisi vahvistaa perhelähtöistä kasvatuskumppanuutta, varhaista puuttumista ja huolen puheeksiottoa.

Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyön tiivistäminen

Toimenpide-ehdotuksen tavoitteena on tiivistää neuvolan ja varhaiskasvatushenkilöstön yhteistyötä huolen puheeksioton ja varhaisen puuttumisen vahvistamiseksi. Tavoitteen saavuttamiseksi koulutuksia, joihin molemmat tahot voivat osallistua, tulisi tarjota sekä varhaiskasvatushenkilökunnalle että terveydenhoitajille ja tiedottaa työntekijöille, että heillä on mahdollisuus osallistua toistensa koulutuksiin. Meneillään olevat ryhmät varhaiskasvatuksessa tulisi tehdä näkyviksi myös terveydenhoitajille. Yhteistyötä tulisi vahvistaa niin, että joka alueella olisi yhtenevät yhteistyökäytännöt ja säännölliset tapaamiset. Asioista keskusteltaisiin yhdessä, jos perheestä tai lapsesta on huolta. Käytäntöjen tulisi olla yhdenmukaisia henkilöstä ja työntekijästä riippumatta. Yhteistyö neuvolan ja varhaiskasvatuksen välillä ei saisi riippua siitä, missä perhe asuu, vaan joka alueella yhteistyökäytäntöjen tulisi olla samat.

On tärkeää, että varhaiskasvattajilla ja terveydenhoitajilla on samanlainen näkemys asioista, ja että asioista puhuttaisiin perheille samalla tavalla. Yhteistyö mahdollistaa yhteisen näkemyksen muodostumisen ja myös sen, ettei asiakkaan tarvitse aina kertoa monelle eri taholle asioitaan alusta asti. Kun viestiä huolesta menee perheelle monesta eri suunnasta, myös perheet reagoivat helpommin huoleen.

Perhe voi myös luottaa siihen, että varhaiskasvattajat ja neuvola tekevät töitä käsi-kädessä.

Palveluverkoston kokoaminen

Ylöjärven lapsiperheille tarjottavat palvelut tulisi saada näkyviksi henkilökunnalle ja vanhemmille. Hyviä materiaaleja ja palveluja on kyllä olemassa, mutta ne pitäisi saada kaikille näkyviksi. Samasta paikasta tulisi löytyä kaikki perheille tarjottavat varhaisen tuen palvelut ja paikan tulisi olla sellainen, että sinne pystyy myös lisäämään mahdollisia alkavia ryhmiä tai muita uusia palveluja helposti. Esimiehillä tulisi olla viimeinen tieto materiaaleista ja palveluista, ja ne tulisi jakaa henkilökunnalle tiedoksi.

9 POHDINTA

9.1 Kehittämisprosessin arviointi

Kehittämishankkeen päätösvaiheeseen kuuluu projektin loppuarviointi, projektiorganisaation purkaminen sekä mahdollisten jatkoideoiden esittäminen (Toikko & Rantanen 2009, 65). Tämän tutkimuksellisen kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda Ylöjärvelle ennaltaehkäisevä varhaiskasvatuksen perhetyön malli. Tarkoituksena oli kehittää varhaiskasvatuksen perhetyötä entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan ja selkiyttää perhetyön tehtävää, toimintamallia ja tavoitetta.

Kehittämisprosessia arvioimme yhdessä perhetyöntekijän ja yhden muun työryhmän jäsenen kanssa. Tavoitteena ollut malli valmistui maaliskuussa 2014. Marraskuussa 2013 syntyneiden toimenpide-ehdotusten tarkoituksena on viedä eteenpäin asioita, joita nousi esiin fokusryhmähaastatteluissa elokuussa 2013. Toimenpide-ehdotukset tukevat kehittämishankkeen tarkoituksen toteutumista jatkossa, ja selkiyttävät varhaiskasvattajien ja terveydenhoitajien yhteistyötä, varhaista puutumista ja huolen puheeksiottoa sekä palveluverkoston näkyvyyttä Ylöjärvellä. Sekä mallin, että toimenpide-ehdotusten tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksen perhetyötä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Tällöin yhteydenotot perhetyöntekijälle tulisivat oikeaan aikaan, henkilökunnalla olisi käsitys, millaiset perheet ja missä vaiheessa perhetyöntekijälle voisi ohjata, ja mitä muita varhaisen tuen palveluja Ylöjärvellä on olemassa.

Työryhmätyöskentely osoittautui antoisaksi tavaksi kehittää toimintaa. Fokusryhmähaastatteluista nostamani asiat kirvoittivat monia ammatillisia keskusteluja ja oli mielenkiintoista tuoda työntekijöiden ajatuksia työryhmän tietoon. Ilmapiiri työryhmässä oli avoin ja asioita uskallettiin ottaa rohkeasti esille. Oli rikkaus, että työryhmä koostui moniammatillisesta tiimistä, jolloin asioiden näkeminen useamman eri ammattilaisen näkökulmasta mahdollistui. Näin jälkikäteen ajatellen oli hyvä idea, että työryhmässä päädyimme sisällyttämään hankkeeseen myös toimenpide-ehdotukset, koska pelkän mallin luominen olisi voinut jättää kehittämisen hieman laimeaksi. Toimenpide-ehdotusten avulla saadaan aikaan laajempaa kehittämistä, ja niiden avulla juurrutetaan hanketta kentälle.

Verkostotyöskentelyn haasteena voi olla, että kehittäminen jää "rupattuasteelle", eivätkä asiat etene. Haastavaa työryhmässä oli toisinaan se, että kun olin mukana ulkopuolisena kehittäjänä, en pystynyt vaikuttamaan asioiden etenemiseen yhtä paljon, kuin jos olisin ollut kehittämässä omaa työtäni. Lisäksi en pysty olemaan vaikuttamassa toimenpide-ehtotusten etenemisestä, joten jää muiden innokkuuden varaan, miten hanke jää Ylöjärvellä elämään. Jälkikäteen ajateltuna työryhmään olisi voinut kuulua vielä yksi varhaiskasvatuksen työntekijä, koska oma roolini oli toimia tutkijana ja hankkeen vetäjänä, vaikka varhaiskasvatuksen työntekijänä toiminkin. Haasteeksi työryhmätyöskentelyssä nousi myös aikataulujen yhteensovittaminen. Työskentely olisi voinut olla vielä hedelmällisempää, jos kaikki työryhmän jäsenet olisivat päässeet aina paikalle, mutta ymmärrettävästi esteitä osallistumiselle tällaisessa työskentelyssä tulee.

Fokusryhmähaastattelut sopivat mielestäni hyvin tämän kehittämishankkeen aiheiston keruuseen. Oli hyvä, että teimme fokusryhmistä mahdollisimman heterogeenisiä, liittyen siihen, kuinka paljon kyseiset päiväkodit olivat olleet yhteydessä perhetyöntekijään. Jälkeenpäin pohdin, olisiko ollut parempi, jos terveydenhoitajat ja varhaiskasvattajat olisivat olleet sekaisin fokusryhmissä eikä omina ryhminään, mutta toisaalta tällä tavalla he ehkä uskalsivat tuoda joitain epäkohtia paremmin esiin.

Toiset ryhmät olivat aktiivisempia keskustemaan kuin toiset, mikä varmasti johtui osaltaan siitä, millaisia persoonia ryhmään oli valikoitunut. Osa haastatelussa mukana olleista oli minulle entuudestaan tuttuja ihmisiä. Tämä saattoi vaikuttaa joko niin, että keskustelu oli helpompaa, kun haastatteliija oli tuttu ihminen tai niin, että esim. negatiivisista asioista ei uskallettu kertoa täysin avoimesti. Myös sillä, että haastateltavat tiesivät, että olin Ylöjärven kaupungin työntekijä ja halusin aidosti kehittää niin haastateltavien kuin samalla omaa työtäni, saattoi olla positiivista vaikutusta haastateltavien motivoitumiseen keskustella asioista. Oma mielenkiintoni kehittää toimivaa systeemiä kaupunkiin, saattoi motivoida myös haastateltavia kehittämiseen enemmän kuin, jos olisin ollut ulkopuolinen tutkija.

Prosessi tämän kehittämishankkeen tiimoilta kesti kaikkiaan vajaat kaksi vuotta, käytännössä koko opiskelujeni ajan. Työryhmätyöskentely kesti noin vuoden,

jonka aikana tapasimme työryhmän kesken kuusi kertaa. Lisäksi tapasimme perhetyöntekijän kanssa useita kertoja hankkeen aikana. Vaikka prosessi oli pitkä, oli kuitenkin kehittämistyön kannalta positiivista, ettei mallin kanssa kiirehditty, vaan asioita ehdittiin pohtia rauhassa. Kehittämishankkeen tavoite, ennaltaehkäisevä varhaiskasvatuksen perhetyön malli, saavutettiin, ja ehkä hieman enemmänkin, kun työryhmä päätti tarttua kehittämiseen vielä toimenpide-ehdotusten avulla. Projekteilla on taipumus jatkua, kun kehittämissuunnitelmia ryhdytään toteuttamaan. Lisätehtävät tulisi projektoida erikseen tai sopia jatkotoimenpiteistä. (Ruuska 2008, 40, 268.) Toimenpide-ehdotusten täytäntöönpano jää pääosin toteutettavaksi opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Mahdolliset käyttöönoton jälkeiset huomiot mallin toimivuudesta ja mallin muutostarpeet vaativat uuden kehittämishankkeen, joihin tässä kehittämishankkeessa ei ole enää resursseja puuttua.

9.2 Ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallin ja toimenpide-ehdotusten arviointi

Haastatteluiden perusteella työryhmä piti mallin lisäksi tärkeänä toimenpide-ehdotuksia, joilla vahvistettaisiin ennaltaehkäisevää otetta peruspalveluissa, ja jotka suuntaisivat varhaiskasvatuksen perhetyötä ennaltaehkäisevämpään suuntaan. Toimenpide-ehdotukset myös palvelisivat haastatteluista nousseita kehittämistarpeita. Toimenpide-ehdotusten avulla ennaltaehkäisevää perhetyötä Ylöjärvellä kehitetään myös monella eri tasolla. Kehittämisessä on ollut mukana työntekijätasoa, keskijohtoa ja ylempää johtoa, ja kehittämistä tapahtuu niin työntekijä kuin palvelujen tasolla.

Tulosten leviämistä voidaan tukea esim. järjestämällä koulutuksia työntekijöille (Toikko & Rantanen 2009, 63). Työryhmä päättikin järjestää kaksi erilaista koulutusta henkilökunnalle. Perhetyöntekijän pitämät vanhempainillat oli koettu antoisiksi ja perhetyöntekijän toivottiin edelleen osallistuvan vanhempainiltoihin. Perhetyöntekijän mahdollisuus osallistua vanhempainiltoihin oli kuitenkin hyvin rajallinen johtuen työajasta ja resursseista. Tavoitteeksi asetettiinkin kehittää vanhempainiltoja vanhemmuutta vahvistaviksi, toiminnallisiksi ja osallistuviksi ilman, että perhetyöntekijä olisi paikalla. Olennaista vanhempainilloissa olisi vanhempien verkostoituminen ja vertaistuki. Päätettiinkin, että järjestetään koulutus

tai koulutuksia liittyen myönteisen kotikasvatuksen tukemisen käsikirjaan, jossa käytäisiin läpi ideoita myös vanhempainiltoihin. Koulutus olisi olennaista myös markkinoida niin, että työntekijät ymmärtäisivät, että siitä saisi työkaluja vanhempainiltoihin.

Työkäytäntöihin on vaikea saada muutoksia pelkkien menetelmien avulla. Kyse on myös asenteiden muutoksesta. Prosessinomaisella koulutuksella tähän on paremmat mahdollisuudet kuin yksittäisillä koulutuksilla. (Antikainen 2006, 29). Toinen koulutus päätettiin järjestää prosessiomaisena huolen puheeksioton koulutuksena. Koulutuksen tavoitteena olisi vahvistaa perhelähtöistä kasvatuskumppanuutta, varhaista puuttumista ja huolen puheeksiottoa. Tämä palvelee hyvin hankkeen tavoitetta: kohti ennaltaehkäisevämpää perhetyötä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon poliittinen linjaus korostaa moniammatillisuuden merkitystä ennaltaehkäisevässä työssä esim. varhaisen tuen palveluissa ja ehkäisevässä lastensuojelutyössä. Jotta laadukkaat, tulokselliset ja vaikuttavat palvelut ovat tarjolla lapsille, nuorille ja heidän perheilleen heidän arkisissa toimintaympäristöissään, tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. (Pärnä, 2012, 4, 6) Haastattelujen perusteella oli selvää, että neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö tarvitsisi tiivistämistä. Työryhmä tarttui tähän haasteeseen ja esitti kehittämissideoita yhteistyön tiivistämiseksi eteenpäin VAPENE työryhmälle. Toimenpide-ehdotus palveluverkoston näkyväksi tekemisestä on viety eteenpäin ylemmille tahoille.

9.3 Kehittämishankkeen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole yksiselitteisiä ohjeita. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 131) . Tutkimuksen luotettavuus paranee, kun tutkija tekee tarkan selostuksen tutkimuksesta koskien sen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232.) Tutkijan tulee tiedottaa tutkimukseen osallistuville henkilöille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit ymmärrettävällä tavalla. Tutkittavien oikeuksiin kuuluu osallistua vapaaehtoisesti tutkimukseen. Tutkittavalla on myös oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuvien tulee tietää, mitä tutkimuksen avulla on tarkoitus selvittää. Tutkimustietojen tulee olla luottamuksellisia, eikä niitä saa käyttää muuhun

tarkoitukseen kuin on sovittu. Osallistujien henkilösuojusta on huolehdittava, kenenkään nimiä ei saa paljastaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131).

Olen pyrkinyt kehittämishankkeessani raportoimaan kaikkia tutkimuksen etene-
misen vaiheita mahdollisimman selvästi. Ennen haastattelua tiedotin haastateltavia
hyvissä ajoin tutkimuksen tavoitteesta, ja millaisista asioista haastattelussa on
tarkoitus keskustella. Fokusryhmähaastattelutilanteessa kerroin haastateltaville
ryhmähaastattelujen luottamuksellisuudesta, ja haastattelun keskusteleavasta luon-
teesta. Kerroin, että lopullisessa opinnäytetyössä ei yksittäinen vastaaja ole tunnis-
tettavissa ja toivoin myös, että ryhmähaastatteluun osallistuvat eivät keskustelisi
tämän haastattelun ulkopuolella muiden haastateltavien vastauksista. Näin pyrin
luomaan luottamuksellista ilmapiiriä. Koska haastattelutilanteessa haastateltavat
saattoivat kertoa jotain konkreettisia esimerkkejä työstään, toivoin haastattelun
aluksi, ettemme käyttäisi tällaisissa tilanteissa nimiä.

Tällaisessa hankkeessa, vaikka periaatteessa osallistuminen fokusryhmään on va-
paaehtoista, velvoitetaan päiväkodit ja terveydenhoitajat mukaan kehittämistyö-
hön. Tämä edellyttää, että työyhteisöstä valitaan työntekijä haastatteluun osallis-
tuvaksi. Haastateltavat toisin sanoen näennäisesti osallistuvat vapaaehtoisesti,
mutta kuitenkin työnantaja velvoittaa heidät osallistumaan kehittämistyöhön. Sitä,
kuinka vastenmielisesti tai myötämielisesti haastateltavat osallistuivat haastatelui-
hin, ja tällä tavoin perhetyön kehittämiseen, en voi tietää. Luulen, että ainakin
keskustelutilanteessa pahin vastenmielisyys hävisi, koska haastateltavista välittyi
into kertoa asioista. Eräs haastateltava myönsikin, kuinka fokusryhmähaastattelu
oli ollut hänelle avartava, koska nyt tiesi perhetyöstä paljon enemmän kuin haas-
tatteluun tullessa, ja näkemys varhaisesta puuttumisestakin oli muuttunut. Vertais-
ryhmien käyttö on erittäin hyödyllistä ammattilaisten asiantuntijuuden lisäämises-
sä.

Perehdyttyäni fokusryhmähaastatteluun huomasin, kuinka tärkeässä roolissa haas-
tattelijä eli moderaattori on haastattelutilanteessa. Moderaattorilta vaaditaan kykyä
ohjata keskustelua tutkimuksen kannalta oleellisiin asioihin ja saada myös hiljai-
semmat ryhmän jäsenet mukaan keskusteluun (Vuorela, 2005, 41). On hyvä tie-
dostaa myös se seikka, että haastattelijan omat ennakkokäsitykset voivat näkyä

kysymysten asettelussa, kun haastattelu on kohtalaisen avoin. Tämä voi ilmetä sekä teemojen valinnassa, että siinä, miten tarkentavia kysymyksiä esitetään. Kysymysten sisältö ja muoto voivat viestittää työntekijöille, miten haastattelija näkee heidät ja tilanteen heidän työyhteisössään. Kysymykset on siis pohdittava niin, että haastateltavien omat näkemykset tulevat esiin. (Moilanen 1995, 39.) Myös Heikkinen ym. (2007, 97) kirjoittaa siitä, kuinka tutkijan on tärkeää tiedostaa omat ennakkokäsityksensä ja pohtia niiden vaikutusta tutkimukseen. Pohdin ennen haastatteluja, kuinka fokusryhmähaastattelujen tarkoitus oli kerätä tietoa haastateltavilta, ei haastattelijalta. Tämän muistaminen oli tärkeää, koska itselläni oli asioista oma mielipide ja näkemys, ja ehkä jopa joltain osin enemmän tietoa asiasta kuin haastateltavilla. Silti tuli malttaa olla tuomatta omia näkemyksiäni esiin ja pysyä mahdollisimman puolueettomana.

Aineiston rajaamisessa on tärkeää, että rajaus on perusteltu sekä johdonmukainen, ja että rajaus on johdettu tutkimuskysymyksistä sekä tutkimuksen tavoitteista (Ruusuvoori, Nikander & Hyvärinen 2010, 15). Aineiston rajaaminen oli haastavaa, koska materiaalia oli paljon. Pyrin vastaamaan mahdollisimman tarkasti tutkimuskysymyksiin. Pystyin kuitenkin viemään työryhmän tietoon enemmän asioita, kuin mihin hankkeen raportoinnin rajasin, mikä oli positiivista, kuten aikaisemmin olen maininnut.

9.4 Lopuksi

Lastensuojelulaki (2007/417) velvoittaa kunnan viranomaiset ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön, jota tehdään mm. peruspalvelujen piirissä. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2010 (12) ja Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategia (Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020) painottavat painopisteen siirtämistä sosiaali ja terveyspalveluissa entistä enemmän ennaltaehkäisevään toimintaan. Eri ammattiryhmien ehkäisevän työn osaamista tulee vahvistaa. Sosiaaliaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2012-2015 on asettanut tavoitteeksi vahvistaa hyvinvointia edistävää ja ennaltaehkäisevää toimintaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluissa. Hallinto- ja sektorirajat ylittävä ennaltaehkäisevä työ ja varhaisen tuen palvelut ovat inhimillisesti sekä taloudellisesti kannattavia. Erityispalvelujen, kuten lapsi- ja perhepalvelujen osaaminen tulee viedä

peruspalvelujen tueksi lasten päivittäisiin kasvu- ja kehitysympäristöihin, kuten koteihin, päiväkoteihin ja kouluihin. (KASTE 2012-2015, 16, 22.) Varhaiskasvatuksen perhetyö palvelee tätä tavoitetta parhaimmillaan.

Varhaiskasvatuksen perhetyö on loistava yhteistyökumppani ja lisäresurssi mm. varhaiskasvatuksen ja neuvolan työntekijöille. On hienoa, että tällaista palvelua on Ylöjärvellä saatavilla perheille, mutta myös henkilökunnalle, oman työnsä tueksi. On tärkeää, että niin perheet kuin henkilökuntakin tiedostavat, että asioiden kanssa ei tarvitse painia yksin, vaan että tarjolla on monenlaista ammattitaitoa auttamassa silloin, kun tukea tarvitaan.

Hankkeen juurruttaminen kentälle alkaa opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Olisin mielelläni ollut mukana myös juurruttamisvaiheessa, mutta opinnäytetyölle oli jossain vaiheessa laitettava raja. Hankkeen edetessä olen huomannut, kuinka kehittämisessä on tärkeää, että kehittämiseen on aikaa perehtyä ja viedä kehittämistyötä eteenpäin. Tänä päivänä on lähes mahdotonta oman työnsä ohella keskittyä kehittämiseen siinä mittakaavassa, mitä esim. tässä hankkeessa tehtiin. Jatkoissa oman kehittämishankkeensa vaatisi mahdolliset käyttöönoton jälkeiset huomiot mallin toimivuudesta ja mallin muutostarpeet. Toiseksi neuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyön tiivistäminen olisi oma kokonaisuutensa, jossa riittäisi kehittämistä ainakin yhden hankkeen verran. Lisäksi fokusryhmähastattelujen perusteella Ylöjärvellä tulisi tiivistää varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välistä yhteistyötä. Jo se, että varhaiskasvatuksessa tunnettaisiin lastensuojelun työtavat ja toisinpäin, varmasti edistäisi yhteistyötä ja luottamusta näiden tahojen välillä. Lastensuojelua voisi myös varhaiskasvatuksen kautta tehdä tutummaksi vanhemmille, joka voisi helpottaa perheitä näkemään lastensuojelun yhtenä tukemisen muotona, ja näin madaltaa perheiden kynnystä ottaa yhteyttä lastensuojeluun.

Oma asiantuntijuuteni erityisesti varhaisesta puuttumisesta ja –tuesta sekä varhaiskasvatuksesta on lisääntynyt hankkeen aikana. Olen myös saanut arvokasta kokemusta suunnittelu- ja kehittämistehtävistä. En voi olla liikaa painottamatta perhelähtöisen kasvatuskumppanuuden merkitystä varhaisessa puuttumisessa, ja sitä, että luodaan työntekijöinä perheisiin sellainen suhde, että kaikista asioista on helppo keskustella. Olennaista on, että työntekijöinä uskallamme kysyä ja keskus-

tella perheen kanssa, jos jokin asia meitä huolettaa. Tämä on mielestäni ensiarvoisen tärkeää, jotta varhaiselle tukemiselle on mahdollisuus. Yhteiskunnalla on vastuu siitä, että vanhemmat saavat tukea lasten kasvatukseen, vaikka vanhemmilla onkin kasvatusvastuu lapsestaan. Toivon, että tämä hanke herättää Ylöjärvellä varhaiskasvatuksen, neuvolan ja perhetyön keskuudessa keskustelua peruspalvelujen ennaltaehkäisevän roolin ja varhaisen puuttumisen ja –tuen asioista ja tärkeydestä.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 3. Uudistettu painos. Tampere. Vastapaino.
- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere. Vastapaino.
- Antikainen, S. 2006. KIMPPA perhetyö päivähoitossa-hanke. Hämeenlinnan perusturvakeskus raportti 2/2006.
- Baum, A.C., McMurray-Schwarz. P. 2004. Working with families. Preservice Teachers' Beliefs about Family Involment: Implications for Teacher Education. *Early Childhood Education Journal*, Vol 32, No 1. August 2004, 57-61.
- Duncan, J., Bowden, C., Smith A.B. 2006. A gossip or a good yack? Reconceptualizing parent support in New Zealand early childhood centre based programmes. *International Journal of Early Years Education*. Vol 14, No. 1, March 2006, 1-13.
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2009. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. *Stakes. Oppaita* 60.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos (1.p.1998). Tampere. Vastapaino.
- Formulahti, T., Johansson, S., Rosengren, M., Saarijärvi, S., Birkman, E., Kallio, A., Jutila, S. & Sirén, T. 2012. Myönteisen kotikasvatuksen tukeminen. Työkaluja varhaiskasvatuksen ja lastenneuvolan työntekijöille. Ylöjärvi. Varhaiskasvatus ja Terveysneuvonta 2.10.2012.
- Haarala, P. & Tervaskanto-Mäentausta, T. 2008. Terveystenhoitaja ammattina. Teoksessa Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Tervaskanto-Mäentausta, T. 2008. Terveystenhoitajan osaaminen. Helsinki. Edita.
- Haarala, P., Honkanen, H., Mellin, O-K. & Tervaskanto-Mäentausta, T. 2008. Terveystenhoitajan osaaminen. Helsinki. Edita.

Hakulinen-Viitanen, T., Pelkonen, M. & Haapakorva, A. 2005. Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:22. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Hakulinen-Viitanen, T. & Pelkonen, M. 2009. Lastenneuvola lapsen ja perheen hyvinvoinnin edistäjänä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki. Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinninlaitos.

Hamilton, M.E., Roach M.A. & Riley, D.A. 2003. Moving Toward Family-Centered Early Care and Education: The Past, the Present and a Glimpse of the Future. *Early Childhood Education Journal*, Vol 30, No.4, Summer 2003.

Happo, I. 2009. Varhaisen puuttumisen työtapoja kehittämässä. Kokemuksia varhaisen puuttumisen tyskentelytavoista ja Huolen puheeksiottamisesta Nurmijärvellä ja Rovaniemellä. OAMK. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Heikkinen, H L.T., Jyväskylä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus. Teoksessa Heikkinen, H L.T., Huttunen, R., Moilanen, P. 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä. Atena kustannus.

Heikkinen, H., Kontinen, T., Häkkinen, P. 2007. Toiminnan tutkimisen suuntaukset. Teoksessa Heikkinen, H. L.T., Rovio, E. & Syrjälä L. 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki. Kansanvalistusseura.

Heino, T., Berg, K., Hurtig, J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 14/2000.

Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys lastensuojelun kehittämisohjelmalle. Helsinki. Stakes.

Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Helsinki. Stakes.

- Heinämäki, L. 2006. Varhaista tukea lapselle – Työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki. Stakes. Oppaita 62.
- Hiitola-Moilanen, M. 2004. Perhetyön mahdollisuudet päivähoitossa –hanke. Teoksessa Puroila, A-M. 2004. Kehittyvä perhetyö. Oulu. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 12.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Helsinki. Tammi.
- Huhtanen, K. 2004. Varhainen puuttuminen – ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa yhteiskunnan eri tasoilla. Teoksessa Keskinen, S., Virjonen, H. 2004. . Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huisko, Marja-Leena 2006. Päivähoidon perhetyön kehittäminen kuokkalan alueella. Jyväskylä. Opinnäytetyö YAMK.
- Hujala, E. 2004. Arviointia perhelähtöisyyden toteutumisesta päivähoitossa. Teoksessa Kupila, P. 2004. Arvioidaan yhdessä. Näkökulmia arviointiin varhaiskasvatuksessa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Helsinki. Edufin.
- Huovinen, T., Rovio, E. 2007. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Heikkinen, H. L.T., Rovio, E. & Syrjälä L. 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki. Kansanvalistusseura.
- Jaakkola, Helena. 2012. Päivähoidon perhetyöntekijä. Kasvu 2/2012, 22-23. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö. Talentia ry.

Jutila, Sanna. 2012. Päivähoidon perhetyö. Päivähoidon perhetyön esite. Ylöjärvi.

Jutila, Sanna. 2014. Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä. Ylöjärven kaupunki.
Haastattelu. 21.2.2014.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki. Gaudeamus.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. –
Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki. Stakes.

KASTE 2012-2015. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma.
Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:1. Helsinki. Stakes.
www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397...pdf

Kaukoluoto, E. 2010. Onko varhaisen tuen päiväkotiki mahdollinen? Tutkimus varhaiskasvatuksen yhteisöllisestä kehittämisestä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteiden laitos. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 231. Väitös.

Kemppainen, J (toim.) 2008. Kutsu kumppanuuteen – eväitä arkeen. Jyväskylän seudun Perhe-hankkeen loppuraportti. Jyväskylä. Jyväskylän kaupungin raportit 2008 [viitattu 7.4.2014]. Saatavissa:
http://jyvaskylanseutu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/jyvaskyla/embeds/jyvaskylanseutustructure/27005_perhehanke_sahkoinen_mike.pdf

Keskinen, S., Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Koivula, M., 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S., Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä. PS-kustannus.

Kotihoidon perhetyö Ylöjärvellä-esite.

- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus. Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere. Vastapaino.
- Lammi-Taskula, J., Varsa, H. 2001. Vanhemmuuden aika. Vanhemmuuden tukemisen käytännöt ja haasteet osana neuvoloiden ja päiväkotien työtä. 7/2001. Helsinki. Stakes.
- Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004 [viitattu 7.4.2014]. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Helsinki. Stakes. Saatavissa: <http://pre20090115.stm.fi/pr1098955086116/passthru.pdf>
- Laki lasten päivähoitosta 29.3. 1983/304. [viitattu 23.4.2014]. Saatavissa: http://www.edilex.fi/lainsaadanto/aiempi/19730036_19991290
- Lastensuojelulaki 2007/417 [viitattu 7.4.2014]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lindqvist, U., Koskinen, P., Kähkönen, A., Pesonen, P., Kruskopf, E., Monto, E. & Virtanen, T. 2008. Varhainen tuki - kohti hyviä käytäntöjä [viitattu 7.4.2014]. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Helsinki. Oppaita ja työkirjoja 2008:7. Saatavissa: <http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/69e094004a1563bd951bf5b546fc4d01/VarhTukiNET-TI.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=69e094004a1563bd951bf5b546fc4d01>
- Lyyra, V., Salmela, A. 2004. Kasvuturve-projekti. Teoksessa Keskinen, S., Virjonen, H. 2004. Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Lämsä, A-L. (toim.) 2009. Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Marklund, K., Andershed, A-K., Andershed, H., Kalland, M., Kouvonen, P., Ogden T., Oldrup H.H., Sundell, K., Simic, N. & Söderström, E. 2012. Pohjolan lapset – Varhainen tuki lapsille ja perheille [viitattu 1.2.2014]. Pohjoismainen hyvinvointikeskus. Saatavissa: www.nordicwelfare.org/PageFiles/11042/5FI.pdf.

Moilanen, L. 1995. Ryhmähaastattelu työyhteisössä – tiedonkeruun ja vaikuttamisen väline. Helsinki. Työterveyslaitos.

†
Nummenmaa, A-R. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki. WSOYpro Oy.

Parviainen, L. 2005. Fokusryhmät. Teoksessa Ovaska, S., Aula, A. & Majaranta, P. 2005. Käytettävyydestä tutkimuksen menetelmät. Raportti B-2005-1. Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Tampereen Yliopisto.

Perälä, M-L., Salonen, A., Halme, N. & Nykänen, S. 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma [viitattu 7.4.2014]. Raportti 36/2011. THL. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/27f8cf8b-8fa8-402a-b3a0-e26dd8a7ba6d>

Pietilä, I. 2010. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.

Puonti, A., Saarnio, T., Hujala, A. 2004. Lastensuojelu tänään. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi

Pärnä, K. 2012. Kehittävä moniammatillinen työ prosessina. Lapsiperheden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Turun yliopiston julkaisuja. Turku. Väitös.

Reijonen, M. 2005. " Mitä työtä se perhetyö oikein on?" – ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Reijonen M. 2005. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä. PS-kustannus.

Remsu, N. 2007. Lapsi- ja perhepalvelujen kehittämistyön nousukausi – varhaisesta puuttumisesta varhaiseen vastuunottoon. Teoksessa Remsu, N. & Törrönen, M. 2007. Varhainen vastuunotto. Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliiton Lasten ja nuorten kuntoutussäätiö.

Ruuska, K. 2008. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. 7. Painos. Helsinki. Talentum media oy.

Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysin vaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.

Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2010. Terve ja hyvinvoiva Suomi 2020 [viitattu 7.4.2014]. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:23. Saatavissa:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12410.pdf

Sosiaalisesti kestävä suomi 2020. Sosiaali- ja terveystalouden strategia [viitattu 24.3.2014]. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011/5. Saatavissa:

http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1550874

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusimäki, M. 2005a. Perhetyötäkö kaikki [viitattu 7.4.2014]. Oulu. Pohjoissuomen sosiaalialan osaamiskeskusten julkaisusarja 20. Saatavissa:

http://www.sosiaalikallega.fi/poske/julkaisut/julkaisusarja/Julkaisu_20.pdf

Uusimäki, M. 2005b. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Reijonen M. 2005. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä. PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 2011 [viitattu 10.3.2014]. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. [viitattu 24.4.2014]. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Saatavissa: pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf

↑
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. [viitattu 7.4.2014]. Oppaita 56. Staakes. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>

Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät. Teoksessa Ovaska, S., Aula, A. & Marjaranta, P. 2005. Käytettävyytutkimuksen menetelmät. Raportti B-2005-1. Tietojenkäsittelytieteiden laitos. Tampereen Yliopisto.

Vuori, J. & Nätkin, R. 2007. Perhetyön tieto. Helsinki. Vastapaino.

Ylöjärven kaupunki 2013. Perhetyötä Ylöjärvellä. Esite perhetyöstä Ylöjärvellä.

Ylöjärven kaupungin internet-sivut [viitattu 27.3.2014]. Saatavissa: http://www.ylojarvi.fi/palvelut/sosiaali-ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/nopean-puuttumisen-perhetyo/

LIITTEET

LIITE 1

Fokusryhmähaastattelurunko neuvolan työntekijöille

1. Perustiedot

- Oma koulutus ja työkokemuksen määrä?
- Yhteistyö perhetyöntekijän kanssa?

2. Oma ammatillisuus

- Millaisia haasteita perheet tarjoavat sinulle neuvolan työntekijänä, ja miten työ on muuttunut viime vuosina?
- Millaista osaamista tarvitaan tämän päivän haasteissa?
- Miten haluaisit kehittää omaa osaamistasi?
- Tarvitsisitko koulutusta varhaisen puuttumisen tueksi? esim.
 - Yhteistyöhön perheiden kanssa?
 - Moniammatillinen yhteistyö ja perheille tarjottavat palvelut?

3. Varhainen puuttuminen ja –tukeminen, huolen puheeksiotto

- Kuinka usein tavataan perheitä?
- Miten huolen puheeksiotto onnistuu, kun perhettä nähdään harvoin ja johtopäätöksiä tulisi tehdä nopeasti neuvola käynnin aikana?
- Miten edetään, kun lapsi tai perhe alkaa herättämään huolta?
- Onko perheiden kanssa helppo keskustella, ja mikä auttaa asioiden esille otossa?
- Saatko vertaistukea ja jos niin keneltä?
- Koetko, että pystyt auttamaan perhettä tarpeeksi?
- Käytätkö työvälineenä huolen puheeksiotto materiaalia?
- Osaatko ohjata perhettä tarvittaessa muiden palveluen piiriin?
- Millaisia hyviä/huonoja kokemuksia sinulla on huolen puheeksiotosta? Mitä tapahtui? Onko sellainen tilanne tapahtunut, jossa olisi pitänyt toimia toisin?

9.5 4. Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän rooli

- Mitä mielestäsi varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä tekee?
- Millasta tukea varhaiskasvatuksen perhetyöntekijältä toivotaan? Millaisissa tilanteissa kääntyisit perhetyöntekijän puoleen?
- Millaista tukea toivot tällä hetkellä työhösi? Onko tällaista tukea saatavilla?
- Miten toivoisit yhteistyötä kehitettävän? (suhteessa perhetyöhön)
- Jos lapsesta tai perheestä on huolta, keskustelko varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa?
- Mitä ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallissa tulisi näkyä?

LIITE 2

Fokusryhmähaastattelurunko varhaiskasvatuksen työntekijöille

1. Perustiedot

- Oma koulutus ja työkokemuksen määrä?
- Yhteistyö perhetyöntekijän kanssa?

2. Oma ammatillisuus

- Millaisia haasteita perheet tarjoavat sinulle päiväkodin työntekijänä, ja miten työ on muuttunut viime vuosina?
- Millaista osaamista tarvitaan tämän päivän haasteissa?
- Miten haluaisit kehittää omaa osaamistasi?
- Tarvitsisitko koulutusta varhaisen puuttumisen ja perhetyön kehittämisen tueksi?
 - Yhteistyöhön perheiden kanssa?
 - Moniammatillinen yhteistyö ja perheille tarjottavat palvelut?

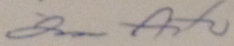
3. Varhainen puuttuminen ja –tukeminen, huolen puheeksiotto

- Miten edetään, kun lapsi alkaa herättämään huolta?
- Onko perheiden kanssa helppo keskustella, ja mikä auttaa asioiden esille otossa?
- Keskusteletko vanhempien kanssa lapsen asioista vai koko perheen asioista?
- Saatko vertaistukea ja jos niin keneltä?
- Koetko, että pystyt auttamaan perhettä tarpeeksi?
- Käytätkö työvälineenä huolen puheeksiotto materiaalia?
- Osaatko ohjata perhettä tarvittaessa muiden palveluen piiriin?
- Millaisia hyviä/huonoja kokemuksia sinulla on huolen puheeksiotosta? Mitä tapahtui? Onko sellainen tilanne tapahtunut esim. työyhteisössäsi, jossa olisi pitänyt toimia toisin?

4. Varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän rooli

- Mitä mielestäsi varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä tekee?
- Millaisissa tilanteissa kääntyisit perhetyöntekijän puoleen? Millaista apua toivotaan?
- Millaista tukea toivot tällä hetkellä työhösi? Onko tällaista tukea saatavilla?
- Mikä kuuluu mielestäsi omaan työhösi ja mikä kuuluu perhetyöntekijälle? Missä kulkee raja?(kasvatuskumppanuus)
- Miten toivoisit yhteistyötä kehitettävän? (suhteessa perhetyöhön)
- Mitä ennaltaehkäisevän varhaiskasvatuksen perhetyön mallissa tulisi näkyä?

LIITE 3

YLÖJÄRVEN KAUPUNKI		VIRANHALTIJAPÄÄTÖS	
Varhaiskasvatuksen johtaja		17.5.2013	3 §
Vireillepanija	Lammi Sanna		
Asia	Tutkimuslupa /Lammi Sanna		
Selostus asiasta	Lahden ammattikorkeakoulussa ylempää AMK tutkintoa opiskeleva Sanna Lammi on hakenut tutkimuslupaa opinnäytetyönsä tekemistä varten. Tavoitteena on kehittää ennaltaehkäisevä varhaiskasvatuksen perhetyön malli Ylöjärvelle. Huoli lapsesta ja perheestä saattaa herätä päivähoitossa tai neuvolassa jo varhain, mutta näihin varhaisen tuen tarpeisiin ei aina ole resursseja tai tietotaitoa. Tarkoituksena on kehittää varhaiskasvatuksen perhetyötä entistä ennaltaehkäisevämpään suuntaan ja selkiyttää perhetyön tehtävää, toimintamallia ja tavoitetta. Tutkimus suoritetaan haastattelemalla työntekijöitä		
Perustelut	Hall 9 §		
Päätös	Myönnän tutkimusluvan sillä edellytyksellä, että kopio tutkimuksesta toimitetaan Ylöjärven varhaiskasvatuksen hallintoon		
Päiväys ja allekirjoitus	Ylöjärvi 17.5.2013 Irma Autio Varhaiskasvatuksen johtaja		
Jakelu	Sanna Lammi varhaiskasvatuksen aluejohtajat varhaiskasvatuksen suunnittelija Sanna Jutila		
Oikaisuvaatimusohje	Tähän päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen Ylöjärven perusturvalautakunnalle postitse (PL 22, 33471 Ylöjärvi) tai sähköisesti (ptkirjaamo@ylojarvi.fi). Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä ja 3 päivän kuluttua sähköpostin lähettämisestä.		

päivänä sen jälkeen.

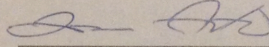
Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Valitusasiakirjat on toimitettava valitusviranomaiselle ennen valitusajan päättymistä. Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse tai sähköisesti. Valituksen on oltava perillä valitusajan viimeisenä päivänä klo 15.00 mennessä riippumatta siitä, toimitetaanko valitus postitse vai sähköisesti.

Julkisesti nähtävänä

11.6.2013

Lähetetty postitse

~~Lähetetty sisäisessä postissa~~

Tiedoksiantajan allekirjoitus
ja virka-asema